



Maastricht University

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Snelrecht in België: Een kritische analyse van de effectiviteit van de verschillende procedures

Ine Pallen

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Stefaan VOET

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.



KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be
Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2024
2025



Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Snelrecht in België: Een kritische analyse van de effectiviteit van de verschillende procedures

Ine Pallen

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Stefaan VOET



Faculteit rechten

Master in de rechten

Masterscriptie 2024-2025

Snelrecht in België: Een kritische analyse van de effectiviteit van de verschillende procedures

Ine Pallen

Masterscriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten,
afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Stefaan Voet

BEGELEIDER:

Brecht Schildermans

Samenvatting

Het recht op een tijdige beslechting van geschillen is een fundamenteel onderdeel van het recht op een eerlijk proces, zoals gewaarborgd in artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. In de praktijk blijkt echter dat gerechtelijke procedures vaak onderhevig zijn aan aanzienlijke vertragingen, wat leidt tot frustratie bij rechtzoekenden en afbreuk doet aan het vertrouwen in de rechtsstaat.

Het Belgische snelrecht is onder deze context uitgegroeid tot een essentieel onderdeel van het hedendaagse juridische landschap. Deze studie beoogde een grondige analyse van het snelrecht in België in het burgerlijk procesrecht. De doelstelling was om te onderzoeken in welke mate de bestaande snelrechtmechanismen bijdragen tot een snellere, maar tegelijk eerlijke en rechtvaardige rechtsbedeling. Daarbij werd niet enkel het huidige positieve recht onder de loep genomen, maar werd ook gekeken naar de praktijktoepassingen, knelpunten en mogelijke verbeteringen. Tot slot werd een rechtsvergelijkende blik geworpen op de buitenlandse systeem van Nederland, om na te gaan welke lessen België daaruit kan trekken.

Binnen het burgerlijk procesrecht werden verschillende snelrechtmechanismen onderzocht. Het kortgeding vormt een van de bekendste procedures, waarbij in spoedeisende gevallen voorlopige maatregelen kunnen worden opgelegd. Eveneens werden procedures zoals de verkorte dagvaardingstermijnen, de procedure op eenzijdig verzoekschrift, provisionele vonnissen en de mogelijkheid tot het voeren van korte debatten besproken.

De schriftelijke behandeling biedt daarnaast een mogelijkheid om, bij onderlinge instemming, zonder pleidooien en op basis van de neergelegde stukken een zaak af te handelen. Ten slotte werd ook aandacht besteed aan de gerechtelijke en buitengerechtelijke invordering van niet-betwiste geldschulden.

Aan de hand van de wetgevende ontwikkelingen wordt nagegaan in hoeverre het snelrecht tegemoetkomt aan de hedendaagse nood aan efficiëntie, zonder daarbij essentiële proceswaarborgen te ondermijnen. Zo biedt dit werkstuk niet alleen een juridisch-technische beschrijving van het snelrecht, maar ook een kritische reflectie op zijn plaats en rol binnen de Belgische rechtsorde.

Het onderzoek toonde aan dat België, ondanks het bestaan van vele snelrechtmechanismen, kampt met een aantal structurele uitdagingen. Zo bestaan er risico's op inbreuken op de rechten van verdediging, vooral wanneer snelheid primeert op grondigheid. Daarbij komt dat de huidige regelgeving vaak nodeloos complex en onvolledig geharmoniseerd is, wat leidt tot interpretatieverschillen en rechtsonzekerheid.

Dankwoord

Met het schrijven van deze masterscriptie, getiteld *"Snelrecht in België: Een kritische analyse van de effectiviteit van de verschillende procedures"*, rond ik mijn studie Rechten aan de Universiteit Hasselt af. Het behalen van dit diploma vormt voor mij niet alleen het sluitstuk van een boeiende academische reis, maar ook een belangrijke stap richting een toekomst in de juridische wereld.

Tijdens mijn opleiding werd ik ondergedompeld in een breed spectrum aan juridische kennis en inzichten, steeds gebracht door gemotiveerde docenten. Deze theoretische kennis kreeg tijdens het schrijven van deze scriptie een praktische invulling. De keuze voor het onderwerp snelrecht bood mij de kans om mij te verdiepen in een maatschappelijk relevant thema. Het onderwerp kwam voor mij bijzonder tot leven tijdens mijn stage in 2024 aan de correctionele rechtbank van Hasselt, waar ik de werking van de snelrechtkamer van dichtbij mocht meemaken. Die ervaring wekte mijn interesse in de werking en effectiviteit van de snelrechtprocedures en vormde de directe aanleiding om snelrecht als centraal thema van mijn masterscriptie te kiezen.

Het was een leerzame en verrijkende ervaring, die tegelijk een eerste kennismaking vormde met de uitdagingen en verantwoordelijkheden die mij in het toekomstige werkveld te wachten staan. Ik ben ervan overtuigd dat de inzichten en vaardigheden die ik hiermee heb opgedaan, mij later goed van pas zullen komen in de praktijk.

Een scriptie komt niet zomaar tot stand. Het is het resultaat van vele uren zoek-, lees- en schrijfwerk. Gelukkig werd ik gesteund, begeleid en begrepen door vele personen. Graag wil ik dan ook de mensen bedanken die een belangrijke rol hebben gespeeld in het tot stand komen van deze masterscriptie.

In de eerste plaats gaat mijn oprechte dank uit naar mijn promotor, Prof. dr. Stefaan Voet, en mijn begeleider, Brecht Schildermans. Hun deskundige begeleiding, constructieve feedback en waardevolle inzichten hebben deze scriptie inhoudelijk versterkt en mij gedurende het hele proces gemotiveerd en ondersteund.

Ik dank ook mijn vrienden en familie om telkens weer begrip op te brengen voor mijn veel te vake afwezigheid. Zonder hun geduld en steun was deze studie niet mogelijk geweest.

Ook wil ik mijn ouders uit de grond van mijn hart bedanken. Hun onvoorwaardelijke steun en vertrouwen zijn voor mij van onschatbare waarde geweest, niet alleen tijdens het schrijven van deze scriptie, maar gedurende mijn volledige studieloopbaan.

Tot slot wil ik mijn dank uitspreken voor de professoren en medewerkers van de Universiteit Hasselt. Dankzij hun toewijding en inzet heb ik een degelijke en brede juridische basis kunnen verwerven, waarop ik met vertrouwen verder kan bouwen.

Bedankt!

Ine Pallen

Hasselt, 17 juli 2025

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Dankwoord	3
Inleiding.....	5
Hoofdstuk 1 Het ontstaan en de ontwikkeling van het snelrecht in het Belgische rechtssysteem	8
Hoofdstuk 2 De waarborgen voor een eerlijk proces en een redelijke termijn uit artikel 6 EVRM	12
Hoofdstuk 3 De verschillende vormen van snelrecht.....	18
3.1 Het kortgeding (art. 584 Ger.W.)	18
3.2 Procedure zoals in kortgeding.....	31
3.3 De procedure op eenzijdig verzoekschrift (art. 1025 e.v. Ger.W.)	33
3.4. Verkorte dagvaardingstermijnen (art. 707 en 1034 quinquies Ger.W.)	45
3.5 Het provisioneel vonnis (art. 19 lid 3 Ger. W.)	49
3.6 De behandeling op de inleidingszitting (art. 735 Ger.W.).....	54
3.7 Meedelen van stukken (art. 736 Ger. W.).....	58
3.8 De schriftelijke behandeling (art. 755 Ger. W.)	60
3.9 Het interactief debat (art. 756 ter Ger. W.).....	64
3.10 Sanctiesysteem (art. 780bis Ger. W.)	65
3.11 De invordering van niet betwiste schulden	69
3.11.1 Gerechtelijke invordering: summiere rechtspleging om betaling te vorderen (art. 1338-1344 Ger.W.)	69
3.11.2 Buitengerechtelijke invordering: invordering van onbetwiste geldschulden (art. 1394/20-27 Ger.W.)	70
Hoofdstuk 4 Strafprocesrechtelijk domein	73
4.1 De onmiddellijke verschijning (oud art. 216 quinquies Sv.).....	73
Hoofdstuk 5 Rechtsvergelijking.....	76
5.1 Rechtsvergelijking Nederland	76
Hoofdstuk 6 De spanning tussen snelrecht, gerechtelijke vertragingen en het recht van verdediging	85
Hoofdstuk 7 Hoe we de werking van ons snelrecht nog kunnen verbeteren	91
Conclusie	98
Bibliografie	100
Bijlagen	120
Bijlage 1: Schematisch overzicht van de onmiddellijke verschijning	120

Inleiding

1. **Situering.** “Justitie is de trein der traagheid,” zo luidde het citaat uit de mercuriale van procureur-generaal Guido Vermeiren op 2 september 2024.¹ Hij verwees naar het ongenoegen van de burger over de lange doorlooptijden van rechtszaken en de vaak verwarrende communicatie over gerechtelijke procedures. In het licht van de toen recente gebeurtenissen en maatschappelijke onrust, zoals de verjaring van ophefmakende dossiers of de trage afhandeling van feiten van drugsgeweld en openbare ordeverstoring, klinkt de roep om een snellere en efficiëntere justitie luider dan ooit.

2. Ook de Hoge Raad voor de justitie en het College van Hoven en Rechtbanken wezen herhaaldelijk op de noodzaak tot versnelling van procedures zonder afbreuk te doen aan fundamentele rechten.² Mede tegen deze achtergrond kon de hervorming en uitbreiding van het snelrecht in België niet langer op zich laten wachten. Niettemin zijn er ook meningen die vrezen dat een versnelde procedure ten koste kan gaan van rechtswaarborgen en de kwaliteit van de rechtspraak.³ Het snelrecht, dat dan ook als reactie op de traagheid van justitie werd ingevoerd om het justitiële apparaat te ontlasten en een snellere afhandeling van geschillen mogelijk te maken biedt aan de ene kant een doeltreffend middel om criminaliteit en procedures snel en efficiënt aan te pakken. Aan de andere kant wordt de vraag gesteld of de kwaliteit van de rechtspraak en de rechten van de beklaagden of verweerders voldoende gewaarborgd worden in een systeem dat gericht is op snelheid.

3. **Probleemstelling en relevantie.** Net als elke hervorming, roept ook het snelrecht een aantal vragen op. Is het snelrecht werkelijk effectief in het versnellen van justitie en het herstellen van de rechtsorde? En op welke wijze wordt de noodzakelijke balans bewaard tussen snelheid en rechtvaardigheid? Hoewel het volledige snelrechtelijk systeem uiteenlopend kan worden toegepast in België, spitst dit onderzoek zich toe op een analyse van de huidige vormen van snelrecht en hun juridische effectiviteit.

4. De relevantie van dit onderzoek is zowel academisch als praktisch van aard. Vooreerst draagt deze analyse bij aan de rechtswetenschappelijke reflectie over versnelde rechtspleging. Daarnaast biedt het ook een overzicht van de belangrijkste procedures van snelrecht in het burgerlijk procesrecht.

5. **Beperkingen.** Gezien de focus en de beperkte omvang van deze masterscriptie wordt geen exhaustieve bespreking gemaakt van het gehele Belgische procesrecht. Procedures zoals de verkorte

¹ Mercuriale 2024, 'Een gemeenschapsgerichte en moderne Justitie kan het vertrouwen herstellen', VERMEIREN G., procureur-generaal 2 september 2024.

² CLAES A., VAN DER DONCKT N. en VALKENIERS T., 'Vijfde Justitiebarometer 2024: De blik van de burger', april 2024, M.A.S., 131.; HRJ, 'Jaarverslag: verslag klachtenbehandeling 2021', november 2022, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/klachtenverslag-2021.pdf>; HRJ, 'Jaarverslag: verslag klachtenbehandeling 2023', november 2024, <https://hrj.be/nl/publicaties/2024/klachtenverslag-2023>; COLLEGE VAN DE HOVEN EN RECHTBANKEN, 'De allocatie van de personele middelen (o.b.v. de werklastmeting)', 20 februari 2024, <https://tribunaux-rechtbanken.be/sites/default/files/media/publications/varia/nl/eindrapport-werklastmeting-20-02-2024.pdf>.

³ HUTSEBAUT F., 'Kan snel recht wel goed recht zijn? Enkele bedenkingen bij het ontwerp snelrecht', *Jura Falconis*, 1999, 7.

dagvaardingstermijnen, het provisioneel vonnis en de procedure op eenzijdig verzoekschrift komen aan bod. Daarentegen blijven procedures die zich situeren buiten het klassieke procesrecht, zoals administratieve sancties buiten beschouwing. Ook de evaluatie van snelrecht in jeugdrechtelijke contexten valt buiten het bestek van dit onderzoek.

6. Het onderzoek focust zich eveneens op een vergelijking met Nederland. Andere rechtsvergelijkende pistes, zoals Duitsland of het Verenigd Koninkrijk, worden niet meegenomen. Bovendien wordt geen analyse gemaakt van empirische toepassing aan de hand van statistieken.

7. **Onderzoeksvragen.** De centrale onderzoeksvraag van deze masterscriptie luidt als volgt:

"In hoeverre zijn de verschillende vormen van snelrecht in België effectief in het bevorderen van een snelle en rechtvaardige rechtsgang in de praktijk?"

Om een antwoord te kunnen formuleren op deze centrale onderzoeksvraag, worden volgende subonderzoeksvragen behandeld:

- (1) Hoe is het snelrecht ontstaan en ontwikkeld door de wetgever in ons Belgische rechtssysteem?
- (2) Wat zijn de verschillende vormen van snelrecht die momenteel in België bestaan, en hoe functioneren deze in de praktijk?
- (3) Hoe effectief is het snelrecht in België in vergelijking met de systemen van snelrecht in omringende landen?
- (4) Welke aanbevelingen zijn er vanuit de rechtsleer en het rechtsvergelijkend onderzoek om de werking van snelrechtprocedures te verbeteren?

8. **Methodologie.** Om het snelrecht in België kritisch te analyseren, wordt in dit onderzoek gebruikgemaakt van een monodisciplinaire juridische methode. Wetgeving, parlementaire stukken, rechtspraak en rechtsleer vormen de kernbronnen. De analyse wordt ondersteund met concrete casussen uit de praktijk en verduidelijkt aan de hand van gezaghebbende doctrine. Het bronnenonderzoek werd verricht op verscheidene juridische databanken, aangevuld met informatie uit juridische documentatie en boeken.

Om tot een antwoord te komen op de centrale onderzoeksvraag zal er een evaluerend onderzoek gevoerd worden. Het doel van het evaluerend onderzoek is om inzicht te verschaffen in de mate waarin de doelstellingen van de wetgever zijn bereikt, welke resultaten zijn behaald door het invoeren van verschillende procedures van snelrecht en wat er nog beter kan.

Evaluerend onderzoek is dan ook vaak van belang voor beleidsmakers om beslissingen te nemen, verbeteringen aan te brengen in de wetgeving en conclusies te trekken voor toekomstige regelgeving. Het onderzoek draagt op deze manier bij aan het nemen van weloverwogen beslissingen door de wetgever op basis van feitelijke informatie en gegevens.

9. Daarnaast bevat het onderzoek een externe rechtsvergelijking, meer bepaald met Nederland. Dit land werd geselecteerd omwille van zijn duidelijke structuur in snelrechtprocedures en zijn relevantie als buurland binnen de Europese rechtsruimte. Deze vergelijking gebeurt op een dogmatische basis, en resulteert in een kritische beschouwing van het Belgische snelrechtmodel.

Zo zijn naast de relevante wetgeving ook juridische literatuur en praktische toepassingen in de analyse betrokken. Dit liet toe om een meer genuanceerd en gedetailleerd beeld te schetsen van hoe het Nederlandse systeem zich verhoudt tot het Belgische. In de voetnoten wordt er kort verwezen naar het systeem dat Frankrijk daarentegen hanteert. Dit is echter beperkt gebleven tot een analyse van de wetteksten uit het Franse Gerechtelijk Wetboek.

Deze vergelijkende benadering heeft tot doel om niet enkel de eigenheid van het Belgische systeem beter te begrijpen, maar ook om alternatieve benaderingen en mogelijke verbeterpunten te identificeren. Door de vergelijking met een buitenlands model biedt de analyse een verruimde blik op hoe snelrechtprocedures beter kunnen worden ingericht. Dit resulteert in een kritische beschouwing van het Belgische snelrechtmodel en aanbevelingen voor een mogelijke hervorming.

10. **Structuur.** Binnen de werktitel *snelrecht in België* heb ik ervoor gekozen om in deze masterscriptie een uitgebreid overzicht te geven van de prominente vormen van snelrecht in België.

11. Het eerste deel van deze scriptie behandelt de oorsprong en de historische ontwikkeling van het snelrecht in België. Daarbij wordt onderzocht hoe dit procedurerechtelijk instrument zich doorheen de tijd heeft gevormd als antwoord op gerechtelijke traagheid.

In het tweede deel komt artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) aan bod, met bijzondere aandacht voor de waarborgen van een eerlijk proces en de eis van behandeling binnen een redelijke termijn. Hier wordt uiteengezet hoe het Europees Hof voor de Rechten van de Mens deze termijn beoordeelt, welke toetsingscriteria het hanteert, en welke wetgevende initiatieven zijn genomen om dergelijke achterstand te beperken.

Vervolgens worden in het derde deel de actuele snelrechtprocedures besproken, waaronder het kortgeding, de rechtspleging op eenzijdig verzoekschrift, verkorte dagvaardingstermijnen, het provisioneel vonnis, enzoverder.

Het vierde deel werpt een beknopte blik op het strafrechtelijk snelrecht. Aangezien het debat over gerechtelijke achterstand eerst in deze context op de politieke en publieke agenda kwam, is het relevant te analyseren hoe ook op strafrechtelijk vlak wetgevende maatregelen zijn getroffen om het systeem te versnellen.

In het vijfde deel volgt een rechtsvergelijkende analyse met Nederland. Deze vergelijking dient als spiegel voor het Belgische systeem, met als doel de effectiviteit ervan kritisch te evalueren en mogelijke verbeterpunten te signaleren.

Het voorlaatste hoofdstuk verdiept zich in de spanningsverhouding tussen snelrecht, gerechtelijke vertraging en het recht op verdediging. Hier wordt de impact van vertragingen op de rechtvaardigheid van de procedure besproken, evenals de mate waarin het recht op een eerlijk proces daardoor in het gedrang kan komen.

Tot slot worden in het laatste hoofdstuk op basis van de voorgaande bevindingen kritische reflecties en aanbevelingen geformuleerd. De centrale onderzoeksvraag wordt beantwoord met als doel bij te dragen aan een snellere, efficiëntere en rechtvaardigere rechtsbedeling.

Hoofdstuk 1 Het ontstaan en de ontwikkeling van het snelrecht in het Belgische rechtssysteem

12. De roep om een efficiëntere justitie is al decennialang een terugkerend thema binnen de rechterlijke macht, de wetgevende organen en het institutionele kader van de Belgische rechtsstaat. Al sinds het laatste kwart van de twintigste eeuw groeit het besef dat het gerechtelijk apparaat onder druk staat. Rechters, advocaten, politici, en academici wijzen structureel op de aanzienlijke vertragingen in de behandeling van rechtszaken.⁴ De klassieke procedurele mechanismen boden onvoldoende slagkracht om juridische conflicten op korte termijn te beslechten.⁵ Deze vaststelling heeft ertoe geleid dat de wetgever, vaak onder politieke en maatschappelijke druk, hervormingen heeft doorgevoerd met het oog op een versnelling van justitie. Deze verzameling van versnellingstechnieken wordt vandaag de dag samengebracht onder de benaming “**snelrecht**”.⁶

Het snelrecht beoogt de beslechting van geschillen binnen een verkorte termijn, met behoud van fundamentele proceswaarborgen zoals het recht van verdediging, het recht op een eerlijk proces en de onafhankelijkheid van de rechter.⁷ Het uitgangspunt is dus niet enkel de snelheid waarmee een proces beëindigd wordt, maar een volledige efficiëntieverbetering van het doorlopen van een juridische procedure binnen een breder kader.

13. De **oorsprong** van het snelrecht in België dient geplaatst te worden in het bredere hervormingskader dat zich sinds de jaren 1990 heeft voorgedaan. In deze periode nam de kritiek op de trage werking van justitie sterk toe, onder invloed van een groeiend bewustzijn rond de maatschappelijke kost van de gerechtelijke achterstand.⁸ Er is geen duidelijke definitie van de gerechtelijke achterstand. Daar waar het enkel gaat om de wachttijd tussen het moment dat een zaak in staat is en er kan worden gepleit, meent de minister van justitie dat het gaat om de periode vanaf het moment dat een rechtszoekende bij een advocaat te rade gaat tot het moment dat deze volledige voldoening krijgt.⁹ Maar de publieke opinie raakte definitief gekeerd na de zaak-Dutroux in 1996. De dramatische gebeurtenissen en de gebrekkige respons van justitie brachten een

⁴ MvT bij het wetsontwerp tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, 14 december 2006, Parl. st. Kamer 2006-07, 51-2811/005, 35; Gemeenschappelijk memorandum van het Grondwettelijk Hof, het Hof van Cassatie en de Raad van State, Juli 2024, 6, https://hofvancassatie.be/pdf/Gemeenschappelijk_memorandum_2024NL.pdf; EHRM 5 december 2023, Van Den Kerkhof/Belgique, nr. 13630/19; DE JAEGER T., 'Gerechtelijke achterstand: de piñata van de wetgever', *NJW* 3 mei 2017/361, 18.; X, 'Rechters en advocaten scherp voor snelrecht-ontwerp', *De Standaard* 31 oktober 1999.

⁵ DE JAEGER T., 'Gerechtelijke achterstand: de piñata van de wetgever', *NJW* 3 mei 2017/361, 18.

⁶ VAN CAUWENBERGHE K., 'Snelrecht of sneller recht', *De Orde van de Dag* 1998, nr. 2, 36-40; VAN CAUWENBERGHE K., 'Naar een nog sneller snelrecht? Laat ons eerst gaan vooraleer te lopen!', *Juristenkrant* november 1999, 1.

⁷ Art. 6 Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, *BS* 19 augustus 1955.

⁸ Beleidsnota van het Ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1996, *SENAAT*, 28 november 1995, nr. 1-167/1, Bulletin 1-45.

⁹ Wetsontwerp bij de wet tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, 14 december 2006, Parl. st. Kamer 2006-07, 51-2811/005, 35.

institutionele crisis teweeg. Deze heeft de oprichting van de parlementaire onderzoekscommissie-Dutroux tot gevolg.¹⁰ De conclusies van die commissie legden onder andere de nadruk op de nood aan een transparantere en doeltreffendere werking van justitie.¹¹

14. Het belangrijkste politieke gevolg van deze crisis was het sluiten van het **Octopusakkoord** in 1998. Dit akkoord, bereikt tijdens de onderhandelingen voor de vorming van de regering-Verhofstadt I, omvatte een volledige hervorming binnen de sectoren politie, justitie en binnenlandse veiligheid.¹² De naam "Octopus" symboliseerde de vele tentakels van het akkoord, dat ingrepen voorzag in zowel de strafrechtspleging als de structuur van de rechterlijke orde. Binnen de uitwerking van het Octopusakkoord werden voor het eerst duidelijk signalen gegeven over de nood aan versnelde rechtsprocedures, niet enkel om de gerechtelijke achterstand weg te werken, maar ook om het vertrouwen van de burger in justitie te herstellen.¹³ Het akkoord erkende dan ook uitdrukkelijk de structurele problemen van trage procedures en gebrekkige communicatie tussen actoren binnen het gerechtelijk systeem. Een van de belangrijkste initiatieven die hieruit voortvloeiden was de oprichting van de Commissie voor de hervorming van de rechterlijke orde, deze commissie werkte onder meer het Plan Franchimont uit.¹⁴

15. Het **Plan Franchimont**, vernoemd naar prof. Michel Franchimont, werd in 1998 gelanceerd als blauwdruk voor een grondige hervorming van de strafvorderingsprocedures. Het plan beoogde in de eerste plaats het creëren van een meer transparant vooronderzoek, waarin de rechten van verdediging worden gewaarborgd zonder de efficiëntie van het strafproces te ondermijnen. Dit resulteerde in de Wet van 12 maart 1998, beter gekend als de Wet Franchimont die voorzag in verschillende procedurele vereenvoudigingen met het oog op een vlottere afhandeling van dossiers. Hoewel deze hervorming niet specifiek onder het label 'snelrecht' werd geplaatst, legde ze wel de fundamentele voor latere procedures die gericht zijn op snelheid en efficiëntie in het strafprocesrecht.¹⁵

16. Parallel met deze evoluties in het strafprocesrecht kreeg ook het burgerlijk procesrecht aandacht in het kader van snelrechtmechanismen.¹⁶ De klassieke instrumenten binnen dit domein zijn het kortgeding en de procedure via eenzijdig verzoekschrift. Het kortgeding laat toe dat in spoedeisende zaken voorlopige maatregelen worden opgelegd door een rechter, zonder dat een grondige beoordeling van het geschil plaatsvindt. Deze procedure is cruciaal voor situaties waarin tijdverlies

¹⁰ FIJNAUT C., 'De Dutroux-crisis in België: De reacties van de regering en het parlement', *DD* 1999, 413.

¹¹ CARTUYVELS Y., 'Versnelling van Justitie: met het risico zijn vleugels te verbranden?', *De orde van de dag* maart 2000/9, 15.

¹² FIJNAUT C., VAN DAELE D. en VERSTRAETEN R., 'De hervorming van het openbaar ministerie. Een rechtsvergelijkend commentaar op de totstandkoming, inhoud en draagwijdte van het Octopusakkoord' in FIJNAUT C. en VAN DAELE D., *De hervorming van het openbaar ministerie* (ed.), Universitaire Pers Leuven, 1999, 274.

¹³ WYSEUR L., SCHOFFELLEN J., VERVAEKE G., PARMENTIER S. EN GOETHALS J., 'Justitie onder de loep. De publieke opinie ten aanzien van justitie', *R.W.*, 2004-2005/22, 841-851.; HRJ, 'Vierde justitiebarometer 2014', 1-46, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/justitiebarometer-2014.pdf>.

¹⁴ Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, BS 2 april 1998.

¹⁵ Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, BS 2 april 1998.

¹⁶ KRINGS E., 'Het kort geding naar belgisches recht', *tpr* 1053-1081; LAENENS J., 'Artikel 584' in DE CORTE, *Commentaar gerechtelijk recht*, Kluwer, Antwerpen; STRANART A.M., 'Les referes commerciaux et le role preventif du tribunal de commerce', in *L'evolution du droit judiciaire au travers du contentieux economique, social et familial*, Bruylant 1984.

tot onherstelbare schade zou leiden, zoals bij familiale conflicten, arbeidsrechtelijke geschillen of handelspraktijken.¹⁷ De procedure op eenzijdig verzoekschrift, die de tegenpartij initieel niet betreft in de procedure, wordt vooral ingezet in zaken waar tegenspraak het doeleinde zou frustreren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de vraag voor een bewarend beslag of het nemen van dringende en voorlopige maatregelen.¹⁸

17. In de daaropvolgende jaren bleef de wetgever inzetten op het stroomlijnen en verkorten van rechtsprocedures. Onder impuls van minister Koen Geens werd binnen het **Zomerakkoord van 2017** een breed justitiehervormingsplan opgenomen, dat uitmondde in de bekende Potpourri-wetten.¹⁹ Deze wetsontwerpen, die in verschillende fases tussen 2015 en 2018 werden doorgevoerd, bevatten een som aan bepalingen die gericht waren op het versnellen van de rechtsgang.

18. Potpourri I introduceerde een verplichte vorm voor conclusies, waarbij deze nu bestaan uit vijf duidelijke onderdelen: de kop, de feiten, de aanspraken, de genummerde middelen en het dispositief. Door deze verplichting worden stukken grondiger voorbereid en beter leesbaar. Deze vernieuwing helpt de rechter om sneller en gericht tot een vonnis te komen.

Hiernaast werd er door de nieuwe wetgeving ook meer ruimte geboden voor de schriftelijke behandeling. Pleidooien kunnen beperkt worden tot schriftelijke uitwisseling en mondelinge debatten tot een minimum herleid worden. Ook kunnen conclusietermijnen worden verkort bij spoedeisende zaken. Dit vermindert de vertragingen die ontstaan door lange mondelinge pleidooien.

De wet voorziet dat tegen tussenvonnissen enkel beroep mogelijk is samen met het eindvonnis, wat voorkomt dat men procedureel kan vertragen door aparte beroepen in te stellen. Verder is hoger beroep in principe niet schorsend, waardoor beslissingen onmiddellijk ten uitvoer kunnen worden gebracht. Dit voorkomt dubbele procedures en versnelt de voltooiing van geschillen.

Een alleenzettelende rechter behandelt in eerste aanleg en vaak ook in hoger beroep bijna alle zaken, tenzij er specifieke redenen zijn voor een collegiale kamer. Dit zorgt voor meer beschikbare zetels en sneller vonnis, doordat er geen wachtrij ontstaat voor samenkomst van meerdere rechters.

Voor onbetwiste vorderingen tussen bedrijven komt er een buitengerechtelijke procedure via deurwaarders, wat rechtbanken aanzienlijk ontlast. Dit voorkomt onnodige procedures en laat rechtbankcapaciteit vrij voor betwiste zaken.

19. Potpourri I en III introduceerden elektronische communicatiekanalen zoals de **e-Box** die verplicht is voor advocaten, deurwaarders en rechtbanken. Ook **e-Deposit** die het indienen van stukken elektronisch toelaat, ook buiten kantooruren. Hiernaast introduceert het ook het **Just-on-Web**

¹⁷ DAUW P., *Burgerlijk Procesrecht* ed. 4, Intersentia 2018, 487.

¹⁸ DAUW P., *Burgerlijk Procesrecht* ed. 4, Intersentia 2018, 491.

¹⁹ Wet van 25 december 2016 tot wijziging van de rechtspositie van de gedetineerden en van het toezicht op de gevangenen en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, BS 30 december 2016.

platform. Dit platform ondersteunt rechtszaken digitaal, van betekening tot raadpleging en uitspraak. Dit reduceert logistieke vertragingen en foute betekeningen.²⁰

Potpourri I stimuleert hiernaast expliciet gerechtelijke bemiddeling als efficiënte manier om procedures snel en met instemming van partijen te beëindigen.²¹

Hoewel deze hervormingen gericht waren op het versnellen van rechtsprocedures, is het begrip *gerechtelijke achterstand* zelf reeds in vroegere wetgeving gedefinieerd en verder geëvolueerd.²² In 1997 werd de gerechtelijke achterstand in de wet van 9 juli 1997, houdende maatregelen teneinde de gerechtelijke achterstand weg te werken bij de Hoven van Beroep, omschreven als *"de zaken waarvoor een rechtsdag is bepaald die meer dan één jaar verwijderd is van de datum van inwerkingtreding van dit artikel (13 februari 1998)"*.²³

De wet van 29 november 2001, tot vaststelling van een tijdelijke personeelsformatie van raadsheren teneinde de gerechtelijke achterstand bij de hoven van beroep weg te werken, bracht hier verfijning in door in artikel 6 te bepalen dat er al sprake is van gerechtelijke achterstand wanneer de fixatietermijn langer duurt dan zes maanden.²⁴

Enkele jaren later, in de wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, werd de nadruk gelegd op de uitspraaktermijn. Zodra de zaak in beraad werd genomen door de rechter, diende het vonnis uitgesproken te worden binnen de maand na het sluiten van de debatten. Deze bepaling focust enkel op de termijn voor uitspraak, en bevat geen omvattende definitie van gerechtelijke achterstand.²⁵

20. Het snelrecht in België heeft een geleidelijke en gelaagde ontwikkeling doorgemaakt, vooral door de behoefte aan het actualiseren van de maatschappelijke noden en door de politieke hervormingsdrang om die gerechtelijke achterstand in te perken. De wetgever probeert via diverse instrumenten om justitie responsiever, toegankelijker en performanter te maken. Toch blijft het een essentieel element om hierbij een evenwicht te bewaren tussen de snelheid van het afhandelen van procedures en het waarborgen van fundamentele procesrechten. Het snelrecht mag immers nooit leiden tot een uitholling van het recht op een eerlijk proces, maar moet net een instrument vormen van een doeltreffende en rechtvaardige rechtsbedeling.²⁶

²⁰ Art. 782 §6 lid 9, 3° en 4° Ger.W.; art. 8 CEREBRO-Wet.

²¹ Wetsontwerp bij de wet houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, 30 juni 2015, Parl. st. Kamer 2014-15, 54-1219/001, 62.

²² Wet van 9 juli 1997 houdende maatregelen teneinde de gerechtelijke achterstand weg te werken bij de Hoven van Beroep, BS 13 augustus 1997.

²³ DEMUYLDER P., FRANSSEN G., VAN HOUTTE J. en VAN LOON F., 'De gerechtelijke achterstand in België: enkele concrete cijfers', *Panopticon* 2000, 181.

²⁴ Wet van 29 november 2001 tot vaststelling van een tijdelijke personeelsformatie van raadsheren teneinde de gerechtelijke achterstand bij de hoven van beroep weg te werken, BS 8 december 2001.

²⁵ Wet 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, BS 12 juni 2007.

²⁶ VOORHOOF D. en BREWAEYS E., 'Barnard en de vrije meningsuiting', *Juristenkrant* 2010/208, 1.

Hoofdstuk 2 De waarborgen voor een eerlijk proces en een redelijke termijn uit artikel 6 EVRM

Situering

21. Iedereen waarvan de zaak binnen het toepassingsgebied van artikel 6 EVRM valt, heeft recht op een eerlijk proces, ook bekend onder de Engelse term *fair trial*. De moeilijk te definiëren vereiste van de "fair trial" impliceert het naast elkaar bestaan van een aantal minimumvoorwaarden waaraan het verloop van een proces moet voldoen. Dit bevat onder meer de onpartijdigheid en de onafhankelijkheid van de rechter, de eerlijke en openbare behandeling van de zaak binnen een redelijke termijn, het recht op tegenspraak en het recht van verdediging.

Minimumwaarborgen voor een eerlijk proces

22. Dit principe van de fair trial vindt zijn grondslag in artikel 6.1 van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM). De overheid heeft de plicht om een rechtsgang binnen een redelijke termijn te waarborgen. Daar tegenover staat een verantwoordelijkheid voor de procespartijen om deze opdracht niet te belemmeren of onmogelijk te maken.²⁷ Artikel 47 Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie bepaalt hetzelfde en voegt daaraan toe dat eenieder de mogelijkheid heeft zich te laten adviseren, verdedigen en vertegenwoordigen tijdens een procedure.²⁸

Tegelijkertijd geldt dat partijen niet alleen recht hebben op een snelle behandeling van hun zaak door de rechter, maar dat ze ook mogen verwachten dat hun wederpartij het proces met de nodige spoed en zorg behandelt.²⁹ Het fundamentele recht op verdediging verzet zich niet tegen het bestaan van wettelijke termijnen waarbinnen processtukken moeten worden ingediend. Dergelijke termijnen zijn juist bedoeld om de procedure ordelijk en doelmatig te laten verlopen, in overeenstemming met de waarborgen van artikel 6.1 EVRM.³⁰

23. Artikel 6 EVRM garandeert hierdoor het recht op een eerlijk proces. Dit artikel is van toepassing op zowel civiele als strafrechtelijke procedures en vormt een essentieel onderdeel van de bescherming van rechtsstatelijke waarden binnen de Europese Unie.

Door het opleggen van minimumwaarborgen voor een eerlijk proces, zoals voldoende tijd en middelen voor de verdediging, het recht op juridische bijstand, het recht op een tolk indien nodig, enzovoort voorziet artikel 6 EVRM in rechten die bindend zijn voor elke lidstaat van de Raad van

²⁷ EHRM, 'Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights', 28 februari 2025, 151, https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_civil_eng.

²⁸ Artikel 47 handvest van de grondrechten van de Europese Unie, Publicatieblad van de Europese Unie 26 oktober 2012, C 326/391.

²⁹ VAN ORSHOVEN P., 'Stand van zaken en actuele ontwikkelingen op het stuk van het eerlijk proces', in P. VAN ORSHOVEN (ed.), *Gerechtigd recht*, THEMIS-cahier, 19, 2003-2004, 1-14.

³⁰ BREWAEYS E., noot onder Cass. 22 mei 2003, *RABG* 2003, 738.

Europa. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) heeft daarbij benadrukt dat deze waarborgen niet slechts theoretisch moeten zijn, maar ook praktisch en effectief.³¹

24. Een belangrijk aspect voor dit onderzoek is de eis van artikel 6.1 EVRM dat rechtszaken binnen een "redelijke termijn" moeten worden afgehandeld. Wat "redelijk" is, hangt af van factoren zoals de complexiteit van de zaak, het gedrag van de partijen, en het functioneren van de rechterlijke macht. Zowel nodeloze vertragingen als ongefundeerde versnellingen kunnen strijdig zijn met artikel 6.1 EVRM. De waarborgen uit artikel 6.1 EVRM zijn immers onderling verweven, snelheid mag niet ten koste gaan van een eerlijk proces en vice versa.

In dit licht ontstaat een spanningsveld tussen de inzet van snelrecht, waarin zaken in versnelde, vaak sterk gecondenseerde procedures worden behandeld, en de waarborgen van artikel 6.1 EVRM. Snelrecht heeft als doel efficiëntie en snelheid in de afhandeling van relatief eenvoudige zaken. Hoewel de verkorte doorlooptijd tegemoetkomt aan het belang van rechtszekerheid en maatschappelijke afdoening, kan dit knellen met andere fundamentele procesrechten zoals het recht op verdediging.³²

Bij snelrecht is er vaak minder voorbereidingstijd voor de verdediging, wat de gelijkheid van wapens onder druk kan zetten. Ook het recht op hoor en wederhoor kan in het gedrang komen. Zoals ook onderstreept in de procedure van het kortgeding³³ is het beginsel van tegenspraak een fundamenteel uitgangspunt. Partijen moeten de mogelijkheid hebben om kennis te nemen van en te reageren op alle relevante stukken die het oordeel van de rechter kunnen beïnvloeden.³⁴

Beoordeling van de redelijke termijn

25. Bij het beoordelen van de redelijke termijn rijzen twee vragen: welke termijn moet men respecteren, en wat is een redelijke termijn?

Drie factoren bepalen of een termijn als redelijk kan worden beschouwd. Ten eerste **de complexiteit van de zaak**. Die kan voortvloeien uit feitelijke omstandigheden, zoals de hoeveelheid van partijen, een complexe bewijslast, de nood aan deskundigen, uit juridische moeilijkheden namelijk de toepassing van het recht of een toetsing aan de grondwet of verdragen, enzoverder. Ten tweede blijkt de redelijke termijn uit **de houding van de betrokkene**. Hoewel een verdachte niet verplicht is de procedure te versnellen, kan strategisch gedrag, zoals het herhaaldelijk wisselen van raadsman of doelbewust verstek laten gaan, hem worden aangerekend. Als laatste **de inzet van de bevoegde autoriteiten**. Rechtbanken en parketten moeten de zaak voortvarend en zonder nodeloze vertraging behandelen. Hoe langer de procedure duurt, hoe zwaarder de overheid moet motiveren waarom die

³¹ Human Rights Committee 10 November 1993, Communication No. 468/1991, Oló Bahamonde/Equatoriaal Guinea.

³² DE SMET B., 'Snelrecht is geen tweederangsrecht', *Orde van de dag* 2000/9, 17-24.

³³ Art. 584 Ger.W.

³⁴ DE GREVE K., 'Gekraakt leven: processuele actiemogelijkheden in het burgerlijk procesrecht', *Huur* 2014/1, 7-20.

duur verantwoord is.³⁵ Het Hof van Cassatie vertaalde dit als het vereiste dat de procedure zowel in haar geheel als naar de afzonderlijke fases regelmatig en snel verloopt.³⁶

26. Wat het startpunt van de redelijke termijn betreft verschilt deze in burgerlijke zaken van het startpunt in de strafrechtelijke procedure. In strafzaken begint de termijn te lopen vanaf de persoon als "beklaagde" of "verdachte" wordt gezien.³⁷ In een burgerlijke procedure begint de termijn pas te lopen wanneer de procedure aanhangig wordt gemaakt door een partij. Het Hof situeert het einde van de procedure op het moment dat een laatste beslissing over de schuld of onschuld in een strafprocedure of over de betwiste rechten in een burgerlijke procedure definitief wordt. De termijn omvat de volledige periode tussen het bepaalde start- en eindpunt wat betekent dat de periode waarin een prejudiciële vraag aan een grondwettelijk hof wordt gesteld ook meetelt. Een partij kan reeds voor het einde van een procedure naar het EHRM trekken, wanneer er een overschrijding van de redelijke termijn speelt. Eerst moeten alle nationale rechtsmiddelen definitief uitgeput worden vooraleer het EHRM kan oordelen, dus ook wat betreft de interne rechtsmiddelen tegen een onredelijk lange procedure.³⁸

27. Het EHRM heeft in zijn rechtspraak benadrukt dat zelfs in versnelde of summiere procedures, zoals het snelrecht, de kernwaarborgen van artikel 6 onverkort moeten worden nageleefd.³⁹ Snelheid mag nooit ten koste gaan van de mogelijkheid tot verdediging. Alleen in uitzonderlijke omstandigheden, zoals bij eenzijdige verzoekschriften in civiele procedures, kan worden afgeweken van het beginsel van tegenspraak, en dan nog slechts indien volstrekte noodzakelijkheid dit vereist.⁴⁰

Sancties bij schending van de redelijke termijn

28. Hoewel artikel 6.1 EVRM het recht op een behandeling binnen een redelijke termijn vastlegt, voorziet het verdrag niet in een zelfstandige sanctie bij overschrijding ervan. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens stelt zich in principe terughoudend op wanneer het gaat over de manier waarop een schending van de redelijke termijn moet worden gecompenseerd. Via artikel 41 EVRM kan het Hof wel een schadeloosstelling opleggen, maar artikel 13 EVRM vereist dat er in nationale wetgeving een effectief rechtsmiddel bestaat voor wie meent dat zijn rechten en vrijheden uit het EVRM zijn geschonden.⁴¹

In België was de schadevergoeding bij overschrijding van de redelijke termijn aanvankelijk enkel mogelijk via een buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering tegen de staat op basis van de oude artikelen 1382-1383 Oud Burgerlijk Wetboek. Volgens het EHRM was dit echter geen voldoende

³⁵ Vergaderingen van woensdag 9 december 1998, SENAAT, 9 december 1998, Parl. Hand. Senaat 1-230.

³⁶ Cass. 26 september 2006, DH.PJ./Belgische Staat, par. 6; VAN DE HEYNING C., 'Langdurige procedures en mensenrechten: het verschil tussen ooit en nooit', *TvMR* juli-augustus-september 2008/3, 7.

³⁷ EHRM 15 juli 1982, Eckle/Duitsland, par. 73-74.

³⁸ EHRM 23 maart 1994, Silva Pontes/Portugal, par. 36.

³⁹ SCHELLEKENS L., 'De tenuitvoerlegging van het vonnis in het licht van artikel 6 EVRM' *Jura Falconis* 2000-2001/37, 3; EHRM 16 februari 2016, Yevdokimov/Rusland, par. 43; EHRM 2 oktober 2018, Bivolaru/Roemenië, par.138-39.

⁴⁰ EHRM 1 juli 2004, Delbrassine/België; EHRM 28 april 2005, Dumont/België; EHRM 15 november 2002, Boca/België; EHRM 15 juli 2002, Stratégies et Communications et Dumoulin/België; EHRM 10 april 2001, Sablon/België; EHRM 29 juli 2004, Roobaert/België; EHRM 24 april 2003, Willekens/België ; EHRM 15 juli 2005, de Landsheer/België ; DINTILHAC J.-P., 'L'égalité des armes dans les enceintes judiciaires', *rapport annuel* 2003, www.courdecassation.fr.

⁴¹ EHRM 13 mei 2008, Behey/België, par. 60.

standvastige of toegankelijke remedie om te spreken van een effectief rechtsmiddel in de zin van artikel 13 EVRM. Daarom bleef België ondanks deze mogelijkheid toch veroordeeld worden voor het ontbreken van een voldoende herstelmogelijkheid.⁴²

Het EHRM toonde in bepaalde zaken begrip voor langere procedures omwille van de complexiteit van de zaak of de noodzaak om andere rechten te garanderen. Toch beklemtoonde het Hof steeds dat een rechter een zorgvuldige afweging moet maken tussen het recht op een redelijke termijn en andere fundamentele proceswaarborgen zoals het recht op verdediging.⁴³

In latere arresten oordeelde het EHRM strenger. De historische achterstand van Belgische rechtbanken, de specifieke problemen in Brussel en de inspanningen van de wetgever en justitie wisten het Hof niet te overtuigen. Het EHRM wees op structurele knelpunten zoals de lange duur van vooronderzoeken en expertises, de gebrekkige samenwerking tussen parketten en rechtbanken, en een chronisch personeelstekort aan de balie. In zijn rechtspraak benadrukte het EHRM dan ook de noodzaak van een efficiënte en structurele procedure om de schade als gevolg van termijnoverschrijdingen te vergoeden of te herstellen.⁴⁴

29. Artikel 6 EVRM werd lange tijd door het EHRM gesteld als een *lex special* ten opzichte van het recht op een effectief rechtsmiddel voor iedereen die zijn rechten geschonden ziet uit artikel 13 EVRM. Het Hof meende dat indien het artikel 6 EVRM geschonden was, er geen reden was om nog een schending van artikel 13 EVRM te onderzoeken. Met het **arrest Kudla** werd afstand genomen van deze visie en werden deze artikelen als afzonderlijke schendingen gezien. Hierdoor werd vastgesteld dat de klacht over een langdurige procedure een andere is dan de klacht dat men geen verhaal kan halen indien men schade heeft geleden of nog steeds lijdt door deze langdurige procedure. Sindsdien hebben deze 2 artikelen zich onafhankelijk van elkaar kunnen ontwikkelen.⁴⁵

In de Kudla-uitspraak werd verder geoordeeld dat staten een effectief nationaal rechtsmiddel moeten bieden tegen overschrijding van de redelijke termijn. Sindsdien zijn lidstaten gehouden een gang naar de nationale rechter mogelijk te maken waarin tijdige beslissing kan worden afgedwongen, en waar zo nodig schadevergoeding wordt toegekend.⁴⁶

Sommige auteurs bepleitten naar aanleiding van deze rechtspraak dat een aparte rechtsgang waarbij een hoger of naastgelegen rechter bevoegd is om een uitspraak binnen een redelijke termijn af te dwingen en schadevergoeding toe te kennen, een oplossing kan bieden.⁴⁷ Deze procedure zou afzonderlijk en los van de inhoudelijke behandeling van de zaak moeten functioneren. Het zou

⁴² DE CORTE R., 'Belgische Staat veroordeeld wegens gerechtelijke achterstand', *Juristenkrant* 2001/38, 1 en 3.

⁴³ EHRM 29 juli 2004, Roobaert/België; EHRM 15 juli 2005, Landesheer/België; EHRM 24 april 2003, Willekens/België.

⁴⁴ EHRM 13 mei 2008, Beheydt/België, par. 60.

⁴⁵ EHRM 26 oktober 2000, Kudla/Polen, par. 747-748.

⁴⁶ EHRM 26 oktober 2000, Kudla/Polen.

⁴⁷ SMITS P., 'Artikel 6 EVRM en de civiele procedure', *in* *inview* 6 maart 2008/5.7, https://www.inview.nl/document/idf082e25a03e5eefb86a1e75f90971eda/artikel-6-evrm-en-de-civiele-procedure-burgerlijk-proces-praktijk-nr-10-5-7-gevolgen-van-overschrijding-van-de-redelijke-termijn?ctx=WKNL_CSL_1306&tab=tekst; BARKHUYSEN T. en JANSSEN A. M. L., 'Rechtsmiddelen tegen rechterlijke en bestuurlijke traagheid: het EVRM noopt tot aanpassing van het Nederlandse recht.', *Nederlands Juristenblad* 2002, 841-848.

wenselijk zijn dat deze bevoegdheid niet bij dezelfde rechter berust als degene die verantwoordelijk is voor de vertraging.

30. Hoewel artikel 6 EVRM geen horizontale werking heeft mag de overheid als procespartij niet stilstaan. De overheid blijft immers gebonden aan haar verplichtingen uit hoofde van het EVRM, ook wanneer zij zelf partij is in een procedure. Het beginsel van fair trial eist dan dat zij zich als partij voorbeeldig opstelt en voortvarend handelt, juist vanwege haar publieke taak en verdragsrechtelijke verantwoordelijkheid.

Het EHRM en de redelijke termijn lijkt een paradoxaal probleem

Steeds vaker rijst de vraag in welke mate het Europees Hof voor de Rechten van de zelf ook verantwoordelijk is voor schendingen van de redelijke termijn.⁴⁸ In bepaalde gevallen lopen de wachttijden op tot meer dan zeven jaar voor er een eindbeslissing wordt uitgesproken. Deze aanzienlijke vertragingen zijn deels te wijten aan de toenemende instroom van zaken voor het EHRM. Die toename vindt haar oorsprong in de grotere bereidheid van individuen om naar het Europees niveau te stappen, maar ook in de uitbreiding van het Hof zijn jurisdictie naar nieuwe lidstaten, waaruit een aanzienlijk aantal klachten voortkomt. In 2008 werd geschat dat er ongeveer 250.000 zaken hangende zouden zijn bij het Hof.⁴⁹

Hoewel het EHRM in zijn rechtspraak enig begrip toont voor langere termijnen wanneer die te wijten zijn aan tijdelijke problemen binnen een lidstaat, stelt het uitdrukkelijk dat structurele problemen geen rechtvaardiging kunnen vormen voor buitensporige vertragingen. Binnen de Raad van Europa werd dan ook gezocht naar manieren om de "tsunami" aan zaken in te dijken, zonder de controle over de naleving van het Verdrag te verliezen. Protocol nr. 14, dat in 2004 werd opgesteld, had tot doel om de doorlooptijd drastisch te verkorten. Enerzijds door manifest onontvankelijke zaken sneller te kunnen weren via een alleen zetelende rechter in plaats van een kamer van drie rechters en anderzijds door repetitieve zaken efficiënter af te handelen.⁵⁰

Een belangrijke wijziging was de mogelijkheid voor een enkele rechter om een zaak onontvankelijk te verklaren zonder beroep, wat de werklast aanzienlijk zou verlichten aangezien meer dan 90% van de zaken onontvankelijk blijkt.⁵¹ Daarnaast kregen kamers van drie rechters de bevoegdheid om zaken inhoudelijk te behandelen wanneer de rechtsvragen al voldoende beantwoord zijn door vaste rechtspraak. Tot dan toe vereiste dit een kamer van zeven rechters. Om de werklast van het Hof te verminderen, moedigt Protocol 14 ook de minnelijke schikkingen aan in een vroeg stadium van de procedure, met name in repeterende zaken. Ondanks de ondertekening door alle 47 lidstaten, ging Protocol 14 niet meteen in werking door de weigering van de Russische Doema om het te ratificeren.⁵² Hierdoor stapelden de zaken zich verder op en werd de geloofwaardigheid van het EHRM

⁴⁸ X, 'Oud paleis, nieuw paleis: Achterstand EHRM', *Juristenkrant* 2015/307, 14.

⁴⁹ HEFFER L., 'Redesigning the European Court of Human Rights: Embeddedness as a Deep Structural Principle of the European Human Rights Regime', *European Journal of International Law* 2008/19, 125-159.

⁵⁰ VAN DE HEYNING C., 'Langdurige procedures en mensenrechten: het verschil tussen ooit en nooit', *TvMR* 2008/3, 7-10.

⁵¹ JANSSEN H., 'Protocol 14 bij het EVRM met maatregelen in Straatsburg zijn we er nog niet: de toekomst van het Hof ligt in handen van de verdragspartijen bij het EVRM', *NJCM-Bulletin* 2006/31, 123-133.

⁵² Protocol nr. 14 bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, RAAD VAN EUROPA, 13 mei 2004, https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf.

op vlak van redelijke termijnen zelf ondergraven.⁵³ Het protocol trad uiteindelijk in werking op 1 juni 2010, drie maanden na de ratificatie door Rusland.⁵⁴

Mogelijke oplossingen

Het Hof kan enkel schadevergoeding toekennen aan individuele verzoekers bij vastgestelde schendingen, maar het ontbreekt het aan bevoegdheid om rechtstreeks structurele hervormingen op te leggen. Die taak ligt in principe bij het Comité van Ministers van de Raad van Europa. Toch heeft het Hof een mechanisme uitgewerkt dat wel inspeelt op systematische problemen, de zogenaamde 'piloot-zaken'.⁵⁵ Door zich te baseren op artikel 46 EVRM kan het Hof beslissen om één representatieve zaak te behandelen die een structureel nationaal probleem blootlegt dat aanleiding geeft tot honderden gelijkaardige klachten.⁵⁶ In zo'n pilootarrest geeft het Hof aan welke structurele maatregelen een lidstaat moet nemen. Gelijkaardige zaken worden tijdelijk opgeschort, zodat de betrokken lidstaat tijd krijgt om zich in regel te stellen met de uitspraak.⁵⁷

Deze aanpak kreeg ook stevige kritiek, het EVRM voorziet immers niet expliciet in de bevoegdheid van het Hof om algemene aanbevelingen te doen.⁵⁸ Mogelijks overschreed het Hof haar grenzen door zich te mengen in structureel beleid in plaats van zich te beperken tot individuele rechtsschendingen.⁵⁹ Deze kritiek leidde tussen 2004 en 2006 tot meer terughoudendheid van het Hof bij het inzetten van piloot-zaken. Slechts bij inwerkingtreding van Protocol 14 in 2010 kreeg deze praktijk een expliciete juridische basis.

De vaststelling dat ook het EHRM zelf kampt met buitensporige termijnen, illustreert dat het probleem niet louter nationaal, maar structureel en Europees van aard is. Pogingen om via individuele rechtsmiddelen zoals schadevergoeding het probleem te temperen, zijn slechts symptoombestrijding.⁶⁰ Investerings in performante en efficiënte rechtssystemen zijn noodzakelijk.⁶¹

⁵³ DE WIT J., 'Straatsburg kampt met achterstand', *Juristenkrant* 2006/122, 11.

⁵⁴ LEMMENS P. en VANDENHOLE W., *Protocol no. 14 and the reform of the European Court of Human Rights*, Intersentia, 2005, 108.

⁵⁵ EHRM, *50 vragen over het Europees Hof voor de Rechten van de Mens*, Straatsburg: Raad van Europa 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/50Questions_NLD (laatst geraadpleegd op 3 augustus 2025).

⁵⁶ WILDHABER L., 'Plaats van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in het Europese grondwettelijke landschap', *TBP* 2003/1, 4-9.

⁵⁷ EHRM 22 juni 2004, Broniowski/Polen, par. 189.

⁵⁸ EHRM 29 maart 2006, Scordino/Italië.

⁵⁹ EHRM 19 juni 2006, Hutten-czapska/Polen.

⁶⁰ DE NAUW A. en VANDEBOTERMET M., 'De gevolgen van de overschrijding van de 'redelijke termijn' van artikel 6.1. EVRM', *R.W.* 1988-89, 1291-1292.

⁶¹ EHRM 24 april 2008, Heremans/België.

Hoofdstuk 3 De verschillende vormen van snelrecht

Situering

31. De Belgische wetgever heeft verschillende mechanismen ontwikkeld die onder het brede begrip snelrecht vallen. De motivatie hiervoor ligt voornamelijk in de gerechtelijke achterstand, de maatschappelijke vraag naar efficiëntere rechtspraak, en de noodzaak om rechtvaardigheid tastbaar te maken binnen een redelijke termijn, zoals vereist door het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens zoals in het vorig hoofdstuk besproken.⁶² In dit hoofdstuk volgt een systematisch overzicht van de belangrijkste vormen van snelrecht.

3.1 Het kortgeding (art. 584 Ger.W.)

Aard en doel van het kortgeding

32. Binnen het Belgische burgerlijk procesrecht vormt het kortgeding één van de meest gevestigde vormen van snelrecht. Deze procedure, zoals verankerd in artikel 584 van het Gerechtelijk Wetboek, biedt rechtszoekenden de mogelijkheid om binnen een bijzonder korte termijn een rechterlijke uitspraak te verkrijgen over een dringend en actueel probleem, in afwachting van een definitieve beslissing van de rechter ten gronde.⁶³ Het kortgeding is hierdoor een belangrijk instrument om een tijdige rechtsbescherming te bekomen, vooral in situaties waarin uitstel leidt tot onherstelbare schade.⁶⁴

Voordelen, beperkingen en effectiviteit van de kortgedingprocedure

33. De procedure in kortgeding is er op gericht een snelle oplossing te bekomen van geschillen die een spoedeisend karakter hebben. Het vonnis wordt dan ook relatief snel uitgesproken, vaak binnen enkele dagen na de zitting, en is uitvoerbaar bij voorraad, tenzij anders bepaald. Aangezien de uitspraak in kortgeding geen beslechting van het bodemgeschil inhoudt biedt het enkel een tijdige oplossing. De procedure stelt rechtszoekenden in staat om actieve bescherming van hun rechten af te dwingen, zelfs in een vroeg stadium van het geschil. In sommige gevallen heeft de uitspraak van de kortgedingrechter in de praktijk de draagwijdte van een definitieve beslissing, met name wanneer geen bodemprocedure meer volgt.⁶⁵

⁶² Art. 6.1 Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, BS 19 augustus 1955.

⁶³ Art.584 Ger.W.; BEERNAERT S., 'Algemene principes van het civiele kort geding' *R.W.* 4 mei 2002/36, 1341.

⁶⁴ VANHEES H., *Het kortgeding en intellectuele rechten*, Intersentia 2010, 229-266.

⁶⁵ LINDEMANS D., 'Nieuwe maatregelen in kortgeding in geval van hoger beroep tegen een vorige beschikking', *R.W.* 1982-83, 1059-1062.

Tegelijkertijd kent de procedure ook grenzen en beperkingen. De voorlopige aard van de uitspraak kan leiden tot rechtsonzekerheid, zeker wanneer partijen daarna alsnog overgaan tot een bodemprocedure die een tegengesteld resultaat oplevert.⁶⁶

34. Hoewel de toepassing van het kortgeding aan strikte voorwaarden is gebonden, blijkt ze in de praktijk een efficiënt instrument te zijn om voorlopige rechterlijke bescherming te realiseren, in lijn met de waarborgen van een eerlijk proces zoals gewaarborgd door artikel 6 EVRM.⁶⁷

Typische toepassingsgevallen van de procedure

35. De procedure van het kortgeding is ontworpen voor situaties waarin het gerechtelijke apparaat snel en doeltreffend moet optreden, bijvoorbeeld bij een dreigende uithuiszetting, stakingen, bewarende maatregelen, betwistingen inzake omgangsregelingen bij scheiding, in intellectuele eigendomszaken enzovoort. De kracht van het kortgeding ligt in het feit dat het de rechtszoekende een actieve bescherming biedt, zelfs wanneer het klassieke bodemgeschil nog niet is ingeleid of beslecht.⁶⁸

De bevoegdheid van de kortgedingrechter

36. Artikel 584 Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, van de ondernemingsrechtbank of van de arbeidsrechtbank, zetelend als rechter in kortgeding, bevoegd is om in spoedeisende zaken voorlopige maatregelen op te leggen.⁶⁹ Deze voorlopige aard is essentieel, de kortgedingrechter spreekt zich in beginsel niet uit over de grond van de zaak, maar stelt een tijdelijke regeling vast die het recht van de verzoekende partij op korte termijn beoogt te beschermen.⁷⁰ Met andere woorden doet de rechter in kortgeding enkel uitspraak bij wijze van beschikking, ook wel een uitspraak "bij voorraad" genoemd.⁷¹

37. De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg heeft een voorwaardelijke volheid van bevoegdheid.⁷² De voorzitter kan hierdoor uitspraak doen over alle spoedeisende zaken die ter beoordeling aan de rechterlijke macht voorgelegd worden. Dit is het enige bevoegdheidscriterium voor de toepassing van het kortgeding. Dit betekent dat de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg bevoegd is om in kortgeding uitspraak te doen over aangelegenheden die ten gronde tot de bevoegdheid van een andere rechter behoren. Zo zal de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in geval van volstreekte noodzakelijkheid op eenzijdig verzoekschrift uitspraak kunnen doen over de zaken opgesomd in artikelen 585 t.e.m. 587 van het Gerechtelijk Wetboek. Hij kan zich eveneens uitspreken bij voorraad over de materies die behoren tot de bevoegdheid van de

⁶⁶ BELAËY N., 'Haast en spoed, zelden goed? Een onderzoek naar de wijze waarop het kort geding zich in de praktijk ontplooit in vergelijking met de rechtsleer', *Jura Falconis* 2023-2024/1, 243-330.

⁶⁷ DAUW E., 'Twee mogelijke pistes voor de kortgedingrechter: gebrek aan urgentie en principieel verbod om de tenuitvoerlegging te schorsen', *NjW* 2020/431, 838-841.

⁶⁸ VANHEES, H., *Het kortgeding en intellectuele rechten*, Intersentia, 2010, 229-266; Cass. 21 mei 1981, *Arr.Cass.* 1980-81, 545.

⁶⁹ Art.584 Ger.W.

⁷⁰ KRINGS E., 'Het kort geding naar Belgisch recht', *TPR* 1991, (1059) 1068.

⁷¹ Art.1039 Ger.W.

⁷² DAUW P., *Burgerlijk Procesrecht ed. 4*, Intersentia 2018.

vrede rechter, de arbeidsrechtbank en de ondernemingsrechtbank, alsook in straf- en administratieve aangelegenheden.⁷³

Wat betreft het familiaal kortgeding is de familierechtbank bevoegd.⁷⁴ Enkel in geval van volstrekte noodzakelijkheid kan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in deze procedures nog worden geadieerd.⁷⁵

38. Opdat de voorzitter de zaak mag behandelen mag deze niet onttrokken zijn aan de rechterlijke macht. Het geschil dient nog steeds betrekking te hebben op subjectieve rechten. De kortgedingrechter kan hierdoor enkel maatregelen opleggen aan de overheid voor zover het geschil betrekking heeft op het aantasten van subjectieve rechten door de uitoefening van de discretionaire bevoegdheid van de overheid.⁷⁶

Spoe deisendheid

39. De belangrijkste voorwaarde voor de ontvankelijkheid van de vordering van een procedure in kortgeding is de aanwezigheid van spoedeisendheid. De eiser moet aantonen dat het niet nemen van een onmiddellijke maatregel zou leiden tot een ernstige benadeling van zijn rechten of belangen.⁷⁷ De beoordeling hiervan gebeurt door de kortgedingrechter, die hierbij een discretionaire bevoegdheid heeft. De spoedeisendheid kan ook ambtshalve worden vastgesteld, zoals het Hof van Cassatie oordeelde. Het hof bevestigde dat de rechter niet gebonden is aan een uitdrukkelijk verzoek van partijen om spoedeisendheid te erkennen.⁷⁸

Deze spoedvereiste wordt niet gedefinieerd in de wet.⁷⁹ Dit zorgt ervoor dat de rechter over een ruime appreciatiebevoegdheid beschikt. Het Hof van Cassatie heeft het begrip 'urgentie' wel geïnterpreteerd, volgens hun vaste rechtspraak is er sprake van urgentie "wanneer een onmiddellijke beslissing wenselijk is om schade van een bepaalde omvang of ernstige ongemakken te voorkomen".⁸⁰ Het is duidelijk dat deze interpretatie niet al te strikt is, waardoor het voordeel van de ruime appreciatiebevoegdheid van de rechter behouden blijft.⁸¹

Beoordeling door de feitenrechter van de spoedeisendheid

40. Hoewel deze vereiste haar oorsprong vindt in de rechtspraak van het Hof van Cassatie, zijn het vooral de lagere rechtscolleges die de spoedeisendheid concreet toetsen en invullen aan de hand van feitelijke elementen. Spoedeisendheid is geen abstract beginsel, maar een geïnterpreteerde vereiste,

⁷³ ALLEMEERSCH B., VAN ORSHOVEN P. en VOET S., *Tussen gelijk hebben en gelijk krijgen*, Acco, 2016.

⁷⁴ RAES S., 'Volstrekte noodzakelijkheid, verzet, hoger beroep en kortgeding', *T.R.V.* 1988, 132.

⁷⁵ SENAËVE P., *Handboek Familieprocesrecht*, Kluwer, 2020.

⁷⁶ ALLEMEERSCH B., VAN ORSHOVEN P. en VOET S., *Tussen gelijk hebben en gelijk krijgen*, Acco, 2016.

⁷⁷ DAUW P., *Burgerlijk Procesrecht ed. 4*, Intersentia 2018.

⁷⁸ Cass. 11 mei 1990, AR 6524, *Arr. Cass.* 1989-90, 1169.

⁷⁹ STRANART A.-M., 'Les référés commerciaux et le rôle préventif du tribunal de commerce' in VEROUGSTRAETE I.(eds.), *L'évolution du droit judiciaire, au travers du contentieux économique, social et familial. Approche comparative, Actes des XIes Journées d'études juridiques Jean Dabin*, Bruylant 1984, 566, 9.

⁸⁰ LAENENS J., noot onder Cass. 11 mei 1990, *R.W.* 1990-91, 987; Cass. 21 mei 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, 1287.

⁸¹ STORME M. en TAE LMAN P., 'Het kortgeding: ontwikkelingen en perspectieven' in STORME M. en BEIRLAEN A. (eds.), *Procederen in nieuw België en komend Europa*, Kluwer 1991, 6; Cass. 24 april 2009, AR C.07.0368.N; Cass. 11 mei 1998, AR C.95.0068.N; LINDEMANS D., *Kort geding*, Kluwer, 1985, 69-70, 106; Cass. 4 november 1976, *Arr.Cass.* 1977, 262.

die zowel bij de eerste rechter als in graad van beroep opnieuw wordt beoordeeld, telkens op het ogenblik van de uitspraak.

41. Zo verduidelijkt het arrest van het hof van beroep te Brussel van 8 november 2011 deze voorwaarde.⁸² In deze zaak had de eiser, een persoon zonder wettig verblijf, een vordering ingesteld tot het verkrijgen van een voorlopige maatregel, stellende dat zijn verblijfssituatie en het dreigend gevaar voor arrestatie en uitwijzing voldoende grond vormden om spoedeisendheid aan te nemen. Het hof wees deze argumentatie af. Het stelde dat spoedeisendheid in kort geding enkel aanwezig is wanneer de gevraagde maatregel dringend vereist is om een concrete schade van zekere omvang of ernstige ongemakken te voorkomen. Het is dus niet de situatie van de eiser op zich die bepalend is, maar het urgente karakter van de gevraagde maatregel. Daarbij moet de eiser aantonen dat zijn rechten zonder de onmiddellijke tussenkomst van de rechter ernstig bedreigd of zelfs onherstelbaar geschaad zouden worden.

Het hof stelde verder dat het kort geding niet mag worden aangewend als een gewone of alternatieve procedure, maar slechts in buitengewone omstandigheden. Aangezien de eiser sinds een eerder arrest van 2009 geen nieuwe elementen had aangebracht, en hij bovendien sinds die tijd een zekere steun van het OCMW genoot zonder dat verwijdering uit het grondgebied voor handen was, kon niet worden aangenomen dat zich een nieuwe of verergerde spoedeisende situatie had voorgedaan. De enkele wenselijkheid of het praktisch nut van een snelle beslissing volstaat volgens het hof niet. De juridische noodzaak van een onmiddellijke beslissing moet concreet worden aangetoond en bewezen.

42. Een tweede illustratie komt uit het arrest van het arbeidshof van Antwerpen van 27 juni 2007 waarin de vordering werd ingesteld door een werknemer die aanspraak maakte op wachtgelden wegens disponibiliteit.⁸³ Hij stelde dat het uitblijven van deze betalingen hem en zijn gezin in een penibele en precaire situatie bracht. Het arbeidshof nam nochtans aan dat de man sinds geruime tijd voltijds werkte als hoofdverpleegkundige met een contract van onbepaalde duur, en dus over een regelmatig en toereikend inkomen beschikte. Op grond daarvan concludeerde het hof dat de gestelde vordering objectief gezien niet spoedeisend was, hoe begrijpelijk de wens tot snelle uitbetaling op menselijk vlak ook mocht zijn.

Dit arrest benadrukt ook een belangrijk juridisch onderscheid. Het ontbreken van spoedeisendheid doet geen afbreuk aan de bevoegdheid van de rechter, zolang het geschil tot de materiële bevoegdheid van het gerecht behoort. De beoordeling van de spoedeisendheid raakt niet aan de ontvankelijkheid of bevoegdheid, maar aan de grond van de zaak. Met andere woorden, een vordering in kort geding kan perfect ontvankelijk zijn maar niet gegrond verklaard worden louter omdat er geen sprake is van objectieve, actuele hoogdringendheid.

43. Tot slot biedt het arrest van het hof van beroep te Brussel van 22 mei 2012 nog meer verfijning in de toepassing van dit criterium.⁸⁴ Het hof stelt uitdrukkelijk dat het vermelden van spoedeisendheid in de dagvaarding geen formele vereiste is voor de ontvankelijkheid van de vordering. Toch blijft het aanwezig zijn van spoedeisendheid een materiële toetssteen voor de

⁸² Brussel 8 november 2011, ECLI:BE:CABRL:2011:ARR.20111108.13.

⁸³ Arbeidshof Antwerpen 27 juni 2007 ECLI:BE:AHANT:2007:ARR.20070627.13.

⁸⁴ Hof van beroep Brussel 22 mei 2012 ECLI:BE:CABRL:2012:ARR.20120522.5.

gegrondheid ervan. Ook hier wordt bevestigd dat een vordering spoedeisend is wanneer zonder onmiddellijke rechterlijke tussenkomst dreiging bestaat op onherstelbare schade of op ernstige hinder.

In deze zaak erkende het hof dat de rechter in eerste aanleg correct had geoordeeld dat er destijds spoedeisendheid aanwezig was, ook al was het geschilpunt, een vergadering van juni 2009, op dat moment al gepasseerd. De maatregel bleef volgens het hof gerechtvaardigd ter vrijwaring van de rechten van de eiser. Tegelijk stelde het hof vast dat op het moment van de uitspraak in hoger beroep de actuele urgentie ontbrak, zodat het toegewezen deel van de vordering alsnog ongegrond werd verklaard. Deze rechtspraak bevestigt dat de spoedeisendheid dynamisch en tijdsgebonden is. Wat vandaag spoedeisend is, kan dat enkele maanden later niet meer zijn. De rechter dient dus voortdurend na te gaan of de urgentie van de gevorderde maatregel op het ogenblik van zijn uitspraak nog effectief aanwezig is.

44. De besproken arresten tonen aan dat lagere rechtbanken en hoven het cassatierechtelijke kader inzake spoedeisendheid in kortgedingprocedures zorgvuldig toepassen. Spoedeisendheid is geen formaliteit, maar een wezenlijk inhoudelijk vereiste, dat de eiser moet onderbouwen aan de hand van concrete, actuele en ernstige feiten. Alleen wanneer een onmiddellijke tussenkomst strikt noodzakelijk is ter voorkoming van onherstelbare schade of ernstige bedreiging van rechten, kan de rechter in kort geding optreden. Loutere onzekerheid, praktische ongemakken of een subjectief gevoel van urgentie zijn onvoldoende. De toetsing is steeds feitelijk, situatiegebonden en temporeel bepaald.

Spoedeisendheid en de traagheid van de bodemprocedure

45. Naast de relatie tussen spoedeisendheid en schade speelt ook een vergelijking met de duurtijd van de gewone rechtspleging bij de bodemrechter een belangrijke rol. Dit argument kan tot kritische bedenkingen aanleiding geven. De traagheid van de reguliere gerechtelijke procedure legt een zware last op rechtszoekenden, die vaak geconfronteerd worden met de structurele gerechtelijke achterstand in België.⁸⁵

46. In situaties waar de reguliere rechtspleging niet in staat is om een geschil tijdig te beslechten, kan het kortgeding als noodzakelijke tussenkomst worden gerechtvaardigd. Dit perspectief wordt expliciet erkend in het vonnis van de Nederlandstalige arbeidsrechtbank te Brussel van 11 mei 2006.⁸⁶ Daar stelde de rechtbank dat spoedeisendheid aanwezig is wanneer de dreiging van ernstige schade een onmiddellijke beslissing wenselijk maakt, en dat die hoogdringendheid in het bijzonder kan blijken uit het onvermogen van de bodemprocedure om tijdig uitsluitel te bieden.

Deze benadering verruimt het klassieke begrip van spoedeisendheid. Niet alleen het risico op schade wordt in aanmerking genomen, maar ook de traagheid van de gerechtelijke machine zelf. In casu betrof het een geschil over een dreigende wijziging van arbeidsvoorwaarden. De rechtbank onderstreepte dat zelfs de vrees voor een eenzijdige wijziging door de werkgever volstaat om de

⁸⁵ VAN ORSHOVEN P., 'Stand van zaken en recente ontwikkelingen op het stuk van korte gedingen en ander snelrecht' in P. Van Orshoven (ed.), *Themischahier gerechtelijk recht*, die Keure 2010-11, 130-132.

⁸⁶ Arbeidsrechtbank Brussel 11 mei 2006 ECLI:BE:ARBRL:2006:JUG.20060511.2.

kortgedingrechter te doen tussenkomen. De bodemprocedure zou immers te traag verlopen om in te grijpen voor de wijziging feitelijk werd doorgevoerd, met potentieel onherstelbare gevolgen voor de werknemer.

Het arrest toont daarmee hoe de verhouding tussen proceduretijd en rechtsbescherming centraal kan komen te staan in het spoedeisendheidsoordeel. In dit geval werkte de traagheid van de bodemprocedure in het voordeel van de rechtszoekende, ze bood een rechtvaardiging voor voorlopige maatregelen. Tegelijk roept deze redenering fundamentele vragen op. Indien de inefficiëntie van het rechtssysteem als zodanig spoedeisendheid in de hand werkt, ontstaat het risico dat kortgeding als een structureel substituut voor de bodemprocedure wordt ingezet. Daarmee dreigt het karakter van het kortgeding als uitzonderingsprocedure uitgehold te worden.

47. Een ander gezichtspunt vinden we terug in het arrest van het arbeidshof van Antwerpen van 28 mei 1999.⁸⁷ Het hof herhaalt de klassieke voorwaarden voor de bevoegdheid van de kortgedingrechter. Er moet sprake zijn van spoedeisendheid, de gevraagde maatregel moet binnen het partijenconflict passen en een nuttig effect sorteren, en het moet onmogelijk zijn om binnen een normale termijn een beslissing ten gronde te verkrijgen. Op dat laatste punt ging het in deze zaak mis. De appelrechter onderzocht de procedurele tijdslijn, de uitdiensttreding dateerde van november 1998, en het kort geding werd pas nadien opgestart, in een context waarin ook reeds een bodemprocedure aanhangig was gemaakt. Gezien het geschil zich reeds maanden had voltrokken zonder dat spoedeisende maatregelen nodig bleken, en gelet op het feit dat de behandeling ten gronde binnen een normale termijn kon worden afgerond, werd geoordeeld dat de spoedeisendheid ontbrak.

Interessant aan dit arrest is dat het niet de traagheid van de bodemprocedure als zodanig was die de doorslag gaf, maar net het feit dat de bodemprocedure niet abnormaal lang dreigde te duren. Spoedeisendheid kan, volgens het hof, slechts worden aangenomen indien de gewone rechtsgang duidelijk tekortschiet in termen van timing, en dat was hier niet het geval. Bovendien werd rekening gehouden met het feit dat de beschermingsperiode bijna verstreken was, wat het nut van een voorlopige maatregel op dat ogenblik minder dringend maakte.

Ook dit arrest illustreert hoe de inschatting van spoedeisendheid zeer nauw verbonden is met temporele elementen, waaronder de fase van het geschil, de stand van de bodemprocedure, en de snelheid waarmee daarin uitsluitel verwacht kan worden.

48. De besproken rechtspraak toont aan dat de verhouding tussen spoedeisendheid en de verwachte doorlooptijd van een bodemprocedure een doorslaggevende factor kan zijn in kortgedingzaken. Wanneer het risico bestaat dat het geschil door zijn urgentie geen gepaste behandeling kan krijgen via de gewone rechtsgang, komt de kortgedingrechter in beeld. De vraag rijst dan of dit argument niet te gemakkelijk wordt ingeroepen ter staving van de urgentie-vereiste. Rechters zijn zich hiervan bewust en benadrukken dat de vergelijking met de gewone rechtspleging weliswaar een relevante factor is, maar op zich noch doorslaggevend, noch noodzakelijk is voor de beoordeling van de

⁸⁷ Arbeidshof Antwerpen 28 mei 1999 ECLI:BE:AHANT:1999:ARR.19990528.4.

spoedeisendheid.⁸⁸ Een loutere gerechtelijke achterstand volstaat dus niet om de toepassing van de kortgedingprocedure te rechtvaardigen.⁸⁹

Spoedeisendheid als gegrondheidsvereiste

49. Indien de kortgedingrechter vaststelt dat de spoedeisendheid niet voldaan is of indien de gevorderde maatregel zijn voorlopig karakter voorbijstreeft, dient hij de vordering af te wijzen als ongegrond.⁹⁰ Het spoedvereiste heeft hierdoor een dubbele rol. Langs de ene kant is het een bevoegdheidsvereiste voor de rechter in kort geding maar langs de andere kant ook een gegrondheidsvereiste.

50. Deze dubbele benadering komt tot uiting in het arrest van het hof van beroep van Gent van 4 maart 2009.⁹¹ Het hof stelt dat de beoordeling van spoedeisendheid als gegrondheidsvereiste pas plaatsvindt bij de uitspraak zelf. De rechter mag dus zijn bevoegdheid aanvankelijk aannemen op basis van de dagvaarding, maar uiteindelijk toch tot ongegrondverklaring komen als blijkt dat er geen actuele spoed meer is, of dat er initieel geen reële spoed aanwezig was. Het arrest erkent met zoveel woorden dat de kortgedingrechter geen definitieve beslissing mag nemen over het recht zelf, maar dat hij wel een voorlopig oordeel mag vellen over ogenschijnlijke rechten, op voorwaarde dat deze niet ernstig betwistbaar zijn en dat een onverwijlde tussenkomst noodzakelijk is om schade te vermijden.

51. Het arrest van 24 juni 2009 van het hof van beroep van Gent bouwt verder op deze redenering en brengt bijkomende nuance aan.⁹² In dat arrest herhaalt het hof dat spoedeisendheid als gegrondheidsvereiste absoluut noodzakelijk is voor het welslagen van een vordering in kort geding. Zelfs wanneer de eiser een belang en hoedanigheid aantoonst, en de dagvaarding formeel aan de voorwaarden voldoet, zal het ontbreken van actuele spoed leiden tot een afwijzing op grond van ongegrondheid.

Opvallend is dat het hof ook expliciet stelt dat nalatigheid of passiviteit van de eiser, zoals het te lang wachten met het instellen van de vordering, een tegenindicatie vormt voor de aanwezigheid van spoedeisendheid. Indien een partij zelf mee verantwoordelijk is voor het ontstaan van de spoedeisende situatie, kan dit leiden tot het afwijzen van haar vordering. Hoewel dergelijke nalatigheid niet automatisch het spoedeisend karakter uitsluit, wordt ze wel in rekening gebracht bij de belangenafweging. Deze benadering is belangrijk, omdat ze misbruik van de kortgedingprocedure wil vermijden. Het systeem mag niet dienen als toevluchtsoord voor partijen die hun rechtsbescherming vertragen en dan plots een versnelde tussenkomst eisen.

Bovendien herhaalt het hof dat hoe verderstrekkend de gevorderde maatregel, des te duidelijker de rechten van de eiser moeten vaststaan. Indien daarentegen blijkt dat de vordering ernstige

⁸⁸ Cass. 21 mei 1987, *Arr. Cass.* 1986-87, 1287; Cass. 13 september 1990, *Arr. Cass.* 1990-91, 42.

⁸⁹ Taelman P., 'Het kort geding. Ontwikkeling van de urgentievoorwaarde en het vereiste bij voorraad uitspraak te doen in de jaren 90 alsook enkele procedureaspecten', *P&B* 1997, (257) 260.

⁹⁰ Laenens J., noot onder Cass. 11 mei 1990, *R.W.* 1990-91, 988.

⁹¹ Hof van beroep Gent 4 maart 2009 ECLI:BE:HBGNT:2009:ARR.20090304.7.

⁹² Hof van beroep Gent 24 juni 2009 ECLI:BE:HBGNT:2009:ARR.20090624.7.

betwistingen oproept, of indien het voordeel van een onmiddellijke tussenkomst niet opweegt tegen de risico's van onomkeerbare gevolgen, zal de vordering ook om die reden worden afgewezen.

Wanneer een bodemprocedure maanden of jaren kan aanslepen, ontstaat de neiging om steeds vaker een beroep te doen op het kort geding. Maar zoals blijkt uit deze arresten, zal de rechter deze tendens niet automatisch volgen. Het argument dat de bodemrechter "traag" werkt, volstaat op zich niet. Er moet een concreet en actueel risico op schade bestaan, en de eiser mag die situatie niet eigenhandig hebben laten escaleren.⁹³

De kortgedingrechter heeft bij een ongegrondverklaring zijn rechtsmacht uitgeput en dient de zaak niet door te verwijzen naar een andere rechtbank.⁹⁴ De rechter gevat in hoger beroep zal wel nog steeds de wettigheid van de genomen maatregel in kortgeding kunnen onderzoeken indien deze reeds werd uitgevoerd.⁹⁵

52. In het kader van de procedure in kortgeding oordeelde het Hof van Cassatie in zijn arrest van 19 februari 2010 dat betrekking heeft op het cassatieberoep ingesteld tegen een arrest van het hof van beroep te Brussel van 12 december 2008, dat het niet tot zijn bevoegdheid behoort om te controleren of de voorwaarde van de dringende noodzakelijkheid bij een kortgeding procedure nog bestaat op het ogenblik waarop het Hof van Cassatie uitspraak moet doen.⁹⁶ Wanneer de voorlopige maatregelen door de rechter in kortgeding werden bevolen, reeds werden uitgevoerd of dat hun geldigheidsdatum is verstreken voor het instellen van de voorziening in cassatie, maakt de procedure voor het Hof niet onontvankelijk bij gebrek aan voorwerp. Het Hof van Cassatie kan niet zelf in de beoordeling treden van de zaak, en is bijgevolg niet bevoegd om na te gaan of het in kortgeding vereiste spoedeisende karakter nog bestaat op de dag van zijn uitspraak.⁹⁷

Het Hof van Cassatie oordeelde dat een rechter in kortgeding er niet toe gehouden is te antwoorden op middelen die de rechtsverhouding ten gronde betreffen, indien zijn beslissing gebaseerd is op een ogenschijnlijke rechtstoestand.⁹⁸ Dit arrest bevestigt de voorlopige aard en omvang van de rechterlijke bevoegdheid in kortgeding. Het arrest riep vragen op omtrent de toetsing van dergelijke beslissingen aan het materiële recht en de draagwijdte van de motiveringsverplichting die ook in het kortgeding zou moeten gelden.

Motiveringsplicht van de kortgedingrechter

53. Artikel 97 van de Grondwet schrijft voor dat iedere rechterlijke beslissing met redenen omkleed moet zijn.⁹⁹ In het besproken arrest van het Hof van Cassatie van 19 februari 2010 oordeelt het Hof dat de appelrechter niet gehouden was verder in te gaan op bepaalde middelen van de eiser, omdat

⁹³ KRINGS E., 'Het kort geding naar Belgisch recht', *TPR* 1991, (1059) 1068.

⁹⁴ VANDERSMISSEN T., 'Het gerechtelijk sekwestre en de lasthebber ad hoc', *BVBA* 2019, 198.; LAENENS J., noot onder Cass. 11 mei 1990, *R.W.* 1990-91, 988.

⁹⁵ Cass. 16 juni 2011, AR C.10.0153.F, *Arr.Cass.* 2011/ 6, 1556.

⁹⁶ Cass. 19 februari 2010, AR C.09.0118.F, C.09.0132.F, C.09.0134.F, 'Société fédérale des participations et d'investissement (S.F.P.I. / J.-P.A. e.a.)', *JLMB* 2010/9, 392.

⁹⁷ DECOSTER D., 'Het procedureverloop', *BHBP* september 2018/ 24.

⁹⁸ Cass. 19 februari 2010, AR C.09.0118.F, C.09.0132.F, C.09.0134.F, 'Société fédérale des participations et d'investissement (S.F.P.I. / J.-P.A. e.a.)', *JLMB* 2010/9, 392.

⁹⁹ Art. 97 GW, *BS* 17 februari 1994.

de beslissing steunde op een schijn van rechten. Die redenering impliceert dat de motiveringsverplichting in kortgeding een beperktere draagwijdte heeft dan in een bodemprocedure.

De gedachte dat de rechter in kortgeding vrijgesteld zou zijn van een volledige motiveringsplicht miskent bovendien de functie van die verplichting als fundamentele waarborg. Motivering is essentieel voor de transparantie en controleerbaarheid van rechtspraak. Partijen moeten kunnen begrijpen waarom hun argumenten al dan niet gevolgd worden, ook wanneer het gaat om voorlopige maatregelen.¹⁰⁰ Dit geldt des te meer waar de beslissingen in kortgeding in de praktijk vaak een impact hebben, bijvoorbeeld wanneer een schadevergoeding wordt toegekend of een verbod wordt opgelegd.¹⁰¹

De bevoegdheid van de kortgedingrechter tot het uitspreken van voorlopige maatregelen mag niet verward worden met een vrijstelling van juridische toetsing. Het zou dan ook onaanvaardbaar zijn dat hij beslissingen neemt zonder rekening te houden met het materiële recht of zonder behoorlijke motivering. In een context waarin voorlopige beslissingen vaak blijvende gevolgen hebben, is het essentieel dat ook het kortgeding deze motiveringsplicht blijft gelden.

54. Het arrest van het Hof van Cassatie toont aan dat de rol van de rechter in kortgeding efficiënt dient te worden ingevuld. Die keuze mag evenwel niet ten koste gaan van rechtsstatelijke fundamenteën zoals de onderwerping aan het materiële recht en de motiveringsverplichting.¹⁰² Rechters in kortgeding moeten ook in voorlopige procedures gebonden blijven aan het recht, en hun beslissingen moeten zodanig gemotiveerd zijn dat de partijen inzicht krijgen in de redengeving ervan. Alleen zo blijft het vertrouwen in een onafhankelijke en controleerbare rechtspraak in lijn met artikel 6 van het EVRM gewaarborgd, zoals uitgelegd in hoofdstuk 2.¹⁰³

Reikwijdte van voorlopige maatregelen

55. De rechter beschikt bij het vaststellen van voorlopige maatregelen over een beoordelingsvrijheid, maar mag geen onomkeerbare of definitieve rechten vastleggen die het bodemgeschil zouden beslechten. Zo zal een kortgedingrechter bijvoorbeeld wel een voorlopige schorsing kunnen opleggen van een betaling, maar niet definitief kunnen oordelen over de geldigheid ervan. Hij kan steeds slechts uitspraak doen bij voorraad.¹⁰⁴

56. De grondgedachte van het kortgeding is dat de rechter tijdelijk en voorlopig ingrijpt om onherstelbare schade of ernstig nadeel te voorkomen, in afwachting van een uitspraak ten gronde. Zoals duidelijk blijkt uit het arrest van de arbeidsrechtbank Brussel van 11 mei 2006 mag de kortgedingrechter niet raken aan de grond van de zaak:¹⁰⁵

¹⁰⁰ Cass. 6 december 2002 Banksys/Agenturen Declercq e.a, AR C.02.0171.N, *Arr.Cass.* 2002/12, 2676.

¹⁰¹ BEERNAERT S., 'Algemene principes van het civiele kort geding', *R.W.* 4 mei 2002/36, 1341.

¹⁰² Cass.19 februari 2010, AR C.09.0118.F, C.09.0132.F, C.09.0134.F, 'Société fédérale des participations et d'investissement (S.F.P.I. / J.-P.A. e.a.)', *JLMB* 2010/ 9, 392.

¹⁰³ KEEREMAN A. en BOONE R., 'Vertrouwen van de burger in justitie zakt weg', *Juristenkrant* 2016/333, 1 en 9.

¹⁰⁴ ONGENAE K., 'De toetsing van eerder toegestane voorlopige maatregelen ondanks een gebrek aan urgentie in graad van hoger beroep', *Jura Falconis* 2012-2013/49, 353.

¹⁰⁵ Arbeidsrechtbank Brussel 11 mei 2006, ECLI:BE:ARBRL:2006:JUG.20060511.2.

"De rechter in kortgeding mag, zonder het verbod de zaak ten gronde nadeel te berokkenen te overtreden, de schijnbare rechten van de partijen onderzoeken [...] met dien verstande dat zijn beslissing het recht niet vastlegt en de bodemrechter niet bindt."

Dit impliceert dat de kortgedingrechter enkel voorlopige maatregelen mag nemen, zelfs wanneer die maatregelen praktische of feitelijke gevolgen hebben die moeilijk omkeerbaar zijn. Enkel indien het herstel bij equivalent mogelijk blijft, mag hij optreden.

57. Het arrest van de arbeidsrechtbank Antwerpen van 30 oktober 1985 wijst op het risico dat het voorlopig karakter van het kortgeding uitgehold wordt, wanneer men te lichtzinnig maatregelen neemt die eigenlijk thuishoren in de bodemprocedure.¹⁰⁶ De rechter waarschuwt voor een veralgemeende toepassing van kortgedingprocedures in sociale aangelegenheden.

"Trouwens iedere vordering in rechte, vooral inzake sociale voorzieningen, is op zichzelf dringend [...] dat zulks eenvoudigweg aanvaarden er nochtans zou op neerkomen het principe te miskennen van de noodzakelijkheid van de collegiale en paritaire samenstelling van de zetel bij het beslechten van de sociale geschillen."

De kern van deze redenering is dat het kortgeding niet mag worden misbruikt als een snelle weg naar definitieve rechtspraak, onder het mom van urgentie. De rechter mag geen maatregelen bevelen die op zichzelf definitieve gevolgen hebben zonder dat het bodemgeschil inhoudelijk werd onderzocht, tenzij dit strikt noodzakelijk is om een dreigend, ernstig nadeel te vermijden en het herstel achteraf mogelijk blijft.¹⁰⁷

Wijzen van inleiding

58. De kortgedingprocedure *sensu stricto* wordt ingeleid per dagvaarding, met een verkorte oproepingstermijn afhankelijk van de spoedeisendheid. Deze dient volgens artikel 1035 lid 2 van het Gerechtelijk Wetboek minimaal twee dagen te zijn. In sommige gevallen kan zelfs een zeer dringende behandeling op dezelfde of volgende werkdag worden aangevraagd.¹⁰⁸

59. Ook het eenzijdig verzoekschrift kan in uitzonderlijke gevallen worden gebruikt om een kortgeding procedure in te leiden. Dit gebeurt via deze weg in het kader van een kortgeding *sensu lato*. De voorzitter van de rechtbank kan in toepassing van artikel 584 Gerechtelijk Wetboek bij eenzijdig verzoekschrift worden geadieerd in geval van volstrekte noodzakelijkheid.¹⁰⁹ De procedure op eenzijdig verzoekschrift kan slechts bij uitzondering worden toegepast, hoogdringendheid op zich volstaat niet om de waarborgen van een tegensprekelijke procedure in het kader van het gewone kortgeding terzijde te schuiven. Het is noodzakelijk dat elke vertraging, waaronder ook de tegensprekelijke kortgedingprocedure met verkorting van de dagvaardingstermijnen, de rechten van de eiser ernstig zou schaden.¹¹⁰

¹⁰⁶ Arbeidsrechtbank Antwerpen 30 oktober 1985, ECLI:BE:ARANT:1985:JUG.19851030.7.

¹⁰⁷ VAN ORSHOVEN P., 'Stand van zaken en recente ontwikkelingen op het stuk van korte gedingen en ander snelrecht' in P. Van Orshoven (ed.), *Themischahier gerechtelijk recht*, die Keure 2010-11, 130-132.

¹⁰⁸ Art. 1035 Ger.W.; art.1036 Ger.W.

¹⁰⁹ Art. 584 Ger.W.

¹¹⁰ CLAUS L., 'Het eenzijdig verzoekschrift gericht aan de voorzitter van de rechtbank' in *Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht*, Wolters Kluwer, 4 (201).

60. Een derde mogelijkheid om een procedure in kortgeding in te leiden is via de wijze van vrijwillige verschijning. Hier zal de voorzitter van de rechtbank een proces-verbaal van vrijwillige verschijning acteren en handtekenen. Beide partijen moeten dan akkoord gaan met een behandeling binnen korte termijn.

Hoger beroep: kortewegprocedure

61. In hoger beroep neemt deze kortgeding procedure de vorm aan van een "kortewegprocedure".¹¹¹ De zaak wordt ingeleid tegen een vaste datum in plaats van via de gewone inleidingswijze. Dit versnelde stelsel is bedoeld om geschillen die uit hun aard dringend zijn, of die normaal gesproken geen complexe behandeling vereisen, sneller te kunnen afhandelen. Volgens artikel 1066 van het Gerechtelijk Wetboek laat de kortewegprocedure, in tegenstelling tot de klassieke hoger beroepsprocedure, toe dat de zaak reeds op de inleidingszitting zelf wordt behandeld, of ten laatste binnen drie maanden na deze zitting.¹¹²

Deze procedure is verplicht te volgen in een aantal wettelijk vastgelegde gevallen, zoals hoger beroep tegen beslissingen van de voorzitter in kortgeding, voorlopige maatregelen of beschikkingen in zaken van bewarend beslag. In die zin werkt de kortewegprocedure in hoger beroep als het verlengstuk van de kortgedingpraktijk in eerste aanleg.¹¹³

62. De wet stelt eveneens een aantal motiveringsvereisten om deze procedure te kunnen volgen. De akte van hoger beroep in een versnelde procedure moet niet alleen de datum van verschijning bevatten, maar ook een duidelijke omschrijving van de grieven. Hierdoor kan de verwerende partij haar verdediging toch nog enigszins tijdig voorbereiden met het oog op een onmiddellijke behandeling van de zaak.¹¹⁴ De bedoeling van de procedure is dat het hof van beroep sneller kan beslissen, zonder het vastleggen van langdurige conclusietermijnen of vertragingen, wat van belang is bij het spoedeisende karakter van de geschillen.

Zodra er hoger beroep wordt ingesteld tegen de beslissing van de kortgedingrechter komt de volledige zaak voor de kortgedingrechter in hoger beroep.¹¹⁵ De appelrechter heeft dan dezelfde bevoegdheden als de rechter in eerste aanleg en zal dus ook opnieuw de urgentie van de zaak nagaan. Problematisch is de situatie waarin in eerste aanleg een voorlopige maatregel wordt opgelegd en de appelrechter vervolgens tot de vaststelling komt dat er geen urgentie meer is.

63. Volgens de traditionele visie van het Hof van Cassatie verloor een partij die tegen een beslissing in kort geding in hoger beroep wilde gaan, het recht op beoordeling van haar zaak zodra de urgentie in hoger beroep niet langer aantoonbaar was.¹¹⁶ Dit was met name problematisch in gevallen waarin

¹¹¹ LUST S., 'De korte weg-procedure in hoger beroep', *Jura Falconis* 1993 -1994, 15.

¹¹² Art. 1066 Ger.W.

¹¹³ LAENENS J., SCHEERS D., THIRIAR P., RUTTEN S. en VANLERBERGHE B., *Handboek gerechtelijk recht*, Intersentia 2019, 715-795.

¹¹⁴ DAUW E., 'Twee mogelijke pistes voor de kortgedingrechter: gebrek aan urgentie en principieel verbod om de tenuitvoerlegging te schorsen', *NjW* 2020/431, 838-841.

¹¹⁵ Cass. 26 november 1998, *R.W.* 1999-2000, 18; BOULARBAH H., 'Variations autour de l'appel des ordonnances sur référé' in VEROUGSTRAETE I. (eds.), *Imperat Lex*, Larcier 2003, 245.

¹¹⁶ Luik 21 december 1999, *JT* 2000, 269; BOULARBAH H., 'Variations autour de l'appel des ordonnances sur référé' in VEROUGSTRAETE I. (eds.), *Imperat Lex*, Larcier 2003, 235-236; LAENENS J. noot onder Cass. 11 mei 1990, *R.W.* 1990-91, 987.

de voorlopige maatregel reeds was uitgevoerd. In die situatie oordeelde het Hof dat de zaak haar spoedeisend karakter had verloren en dat de appelrechter zich dus onbevoegd moest verklaren.¹¹⁷

Het Hof ging er daarbij volledig aan voorbij dat het doorgaans de partij die in het ongelijk werd gesteld is, en dus een voorlopige maatregel opgelegd kreeg, die hoger beroep instelt. Precies die partij had in eerste aanleg vaak het spoedeisend karakter van de vordering betwist, maar kreeg in graad van beroep geen volwaardige tweede aanleg, omdat het spoedeisend karakter weggevallen was. De partij aan wie de voorlopige maatregel was opgelegd, werd geconfronteerd met een moeilijke keuze. Ofwel voerde zij de maatregel uit en verloor zij haar mogelijkheid tot hoger beroep, ofwel weigerde zij de uitvoering met het risico op hoge dwangsommen en bijkomende gerechtelijke sancties. De rechtszoekende zat klem, want de enige manier om bijvoorbeeld dwangsommen terug te draaien, was via een succesvol hoger beroep. Maar als dat hoger beroep niet ontvankelijk werd verklaard wegens een gebrek aan spoedeisendheid, bleef die mogelijkheid gesloten. Deze praktijk stond bovendien haaks op het fundamentele procedurerecht op een volwaardige tweede aanleg en op het principe van de devolutieve werking van het hoger beroep, dat vereist dat de appelrechter het geschil volledig moet herbekijken.¹¹⁸

64. De rechtspraktijk begon stilaan te schuiven en er ontstond een pleidooi om de nadruk in hoger beroep niet langer te leggen op de actuele urgentie, maar wel op de beoordeling van de wettigheid van de eerder opgelegde maatregel op het ogenblik dat deze werd uitgesproken.¹¹⁹ Het Hof van Cassatie kon deze groeiende kritiek op zijn rechtspraak uiteindelijk niet langer negeren.¹²⁰

65. In het arrest van 4 februari 2011 stelde het Hof van Cassatie voor het eerst dat het wegvallen van het spoedeisend karakter niet betekent dat de appelrechter niet langer bevoegd is om de wettigheid van de eerder uitgesproken maatregel te beoordelen.¹²¹ In deze zaak had de stad Gent de nv Grondinvest in kort geding laten veroordelen tot het afschermen van gebouwen op een beschermde site, op straffe van een dwangsom van 250 euro per dag.¹²² Grondinvest voerde deze maatregel correct uit, maar ging vervolgens toch in hoger beroep. De appelrechter wees dit beroep af omdat er geen sprake meer was van urgentie, een redenering conform de klassieke cassatierechtspraak.

Het Hof van Cassatie verbrak die beslissing echter en oordeelde dat de appelrechter wel degelijk de wettigheid van de kortgedingmaatregel moet toetsen, zelfs wanneer de maatregel inmiddels is uitgevoerd en het spoedeisend karakter is weggevallen.

66. De bevestiging van deze nieuwe visie volgde kort daarop in het arrest van 16 juni 2011, waar een omgekeerde situatie zich voordeed.¹²³ De appelrechter had, ondanks het ontbreken van urgentie

¹¹⁷ MOSSELMANS S., noot onder Cass. 17 april 2009, *R.W.* 2009-2010, 1777; BOULARBAH H., noot onder Cass. 17 april 2009, *JT* 2009, 673.

¹¹⁸ ONGENAE K., 'De toetsing van eerder toegestane voorlopige maatregelen ondanks een gebrek aan urgentie in graad van hoger beroep', *Jura Falconis* 2012-2013/49, 353-371.

¹¹⁹ BOULARBAH H., CLOSSETMARCHAL G., DE LEVAL G., ENGLEBERT J., GEORGES F., MOUGENOT D., PANIER C. en VAN DROOGHENBROECK J.F., 'Il y a urgence' noot onder Cass. 17 april 2009, *JT* 2009, 673-675.

¹²⁰ EHRM 24 september 2002, *Posti en Rakho/Finland*, para. 64.

¹²¹ Cass. 4 februari 2011, *R.W.* 2011-2012, 867, 6-7.

¹²² VAN DONINCK J., 'De taak van de appelrechter in kort geding: wijsheid achteraf' noot onder Cass. 4 februari 2011, *R.W.* 2011-2012, 869, 4.

¹²³ Cass. 16 juni 2011, *JT* 2011, 631-633.

op dat moment, het geschil toch onderzocht en de maatregel uit eerste aanleg vernietigd, met bijkomende gevolgen zoals het verbod op het verder gebruiken van de verkregen informatie. De in het ongelijk gestelde partij stelde cassatieberoep in en hoopte dat het Hof zou terugkeren naar zijn oude leer. Die hoop bleek ongegrond. Het Hof bevestigde haar nieuwe visie met duidelijke bewoordingen. Volgens artikel 1068 van het Gerechtelijk Wetboek maakt het hoger beroep de zaak opnieuw aanhangig bij de appelrechter.¹²⁴ Uit die devolutieve werking volgt dat het wegvallen van urgentie geen belet vormt voor een inhoudelijke toetsing van de kortgedingbeslissing. Het middel dat van het tegenovergestelde uitging, faalde naar recht.¹²⁵

67. Sommigen suggereren zelfs dat het Hof handelde onder de impliciete dreiging van veroordeling door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, dat eerder al streng had geoordeeld over procedurele obstakels die het recht op een eerlijk proces belemmeren.¹²⁶ De enige kritiek op deze nieuwe cassatierechtspraak betreft een mogelijke toename van de werklast bij de hoven van beroep. Appelrechters kunnen zich immers niet langer beperken tot het onderzoeken van de actuele urgentie, maar moeten ook de grond van de kortgedingmaatregel herbekijken. Ook in de oude situatie moesten rechters het geheel van de omstandigheden beoordelen, zij het onder een beperkter toetsingskader.¹²⁷ De vereiste dat de appelrechter ook de rechtmatigheid van de eerste uitspraak toetst, is bovendien inherent aan de logica van het hoger beroep.¹²⁸

¹²⁴ VAN ORSHOVEN P., 'Stand van zaken en recente ontwikkelingen op het stuk van korte gedingen en ander snelrecht' in P. Van Orshoven (ed.), *Themiscahier gerechtelijk recht*, die Keure 2010-11, 130-132.

¹²⁵ HENKES A., Conclusies onder Cass. 16 juni 2011, AR C.10.0153.F.

¹²⁶ VAN DONINCK J., 'De taak van de appelrechter in kort geding: wijsheid achteraf' noot onder Cass. 4 april 2011, *R.W.* 2011-2012, 870, 5.

¹²⁷ DE JAEGER T., 'Urgentie in kort geding: enkele wegwijzers' *NjW* 2016/351, 835-836.

¹²⁸ Cass. 17 maart 1995, *Arr.Cass.* 1995, 320.

3.2 Procedure zoals in kortgeding

Een spoedprocedure met definitieve uitspraak

68. De procedure 'zoals in kortgeding' verwijst naar een snelle en efficiënte, definitieve gerechtelijke tussenkomst, analoog aan het klassieke kortgeding zoals geregeld in artikel 584 van het Gerechtelijk Wetboek.¹²⁹ De voorzitter van de rechtbank heeft hier wel de bevoegdheid om te oordelen ten gronde over het geschil dat hem voorligt.

Geen vereiste van spoedeisendheid

69. Het eerste grote verschil met de 'gewone' kortgedingprocedure is dat bij de vordering zoals in kortgeding de spoedeisendheid niet aangetoond dient te worden.¹³⁰ De procedure zoals in kort geding is voorbehouden voor situaties waarin urgentie wordt vermoed. Dit zijn bij uitstek de stakingsvorderingen maar kunnen ook geschillen inhouden inzake auteursrechten, lijkbezorging, afgifte van akten, enzovoort.

Procedure ten gronde

70. Een ander groot verschil met de behandeling in kortgeding ligt in het gegeven dat de procedure zoals in kortgeding een procedure ten gronde uitmaakt, waarbij geen uitspraak bij voorraad, maar definitief uitspraak wordt gedaan. Het bodemgeding wordt gevoerd met toepassing van de spoedprocedure van het gewone kortgeding.¹³¹

Hoewel de uitspraak *zoals in kort geding* het gezag van gewijsde bezit, onderscheidt zij zich door haar definitieve karakter van de voorlopige maatregelen in het gewone kort geding. In dat opzicht is de voorzitter niet louter een spoedrechter, maar een rechter die zich daadwerkelijk over de grond van de zaak uitspreekt.¹³²

Beperkte en wettelijk afgebakende bevoegdheid van de voorzitter

71. In eerste aanleg heeft de bevoegdheid van de voorzitter die optreedt zoals in kort geding een strikt en uitzonderlijk karakter. Concreet betekent dit dat hij enkel bevoegd is om te oordelen over de vorderingen die hem uitdrukkelijk door de wet zijn toegewezen. Hij kan zich dus niet bevoegd verklaren op basis van de gemeenrechtelijke regels inzake prorogatie van bevoegdheid. Een uitbreiding van zijn bevoegdheid tot andere vorderingen zoals tegenvorderingen, tussenvorderingen of vorderingen die louter samenhangen met de hoofdvordering is uitgesloten.¹³³

Deze restrictieve benadering vindt haar oorsprong in de rechtspraak van het Hof van Cassatie met betrekking tot de stakingsrechter, die zich uitspreekt over onrechtmatige handelspraktijken. Die rechter kreeg historisch als eerste een uitzonderlijke bevoegdheid om ten gronde uitspraak te doen

¹²⁹ Art. 584 Ger.W.

¹³⁰ Brussel 2 mei 1996, *R.W.* 1997-98, 1259; Brugge 28 november 2001, *AM* 2002, 426.

¹³¹ STORME M., 'De Voorzitter, zetelend zoals in kortgeding, meester der metamorfose?' in *De ontwikkeling van de procedures 'zoals in kort geding'*, Bruylant 1994, 1.

¹³² STORME M. en VAN COMPERNOLLE J., *De ontwikkeling van de procedures 'zoals in kort geding'*, Bruylant 1994, 220.

¹³³ CAMBIER C., *Droit judiciaire civil, II - La Compétence*, Larcier 1981, 520.

volgens de procedure van het kort geding. De redenering van het Hof luidt dat wanneer de wetgever een uitzonderlijke bevoegdheid toekent binnen een welomschreven materie, deze niet zomaar mag worden uitgebreid naar andere geschilpunten.¹³⁴

Bovendien wordt deze benadering gerechtvaardigd vanuit een praktische overweging, de bijzondere bevoegdheid van de voorzitter zoals in kort geding moet leefbaar en efficiënt blijven. Dit veronderstelt dat zijn taak niet verzwaard wordt met nevenvorderingen die normaal tot de bevoegdheid van andere rechters behoren. Om die reden mag de stakingsrechter bijvoorbeeld geen schadevergoeding toekennen of uitspraak doen over zuiver contractuele geschillen.

72. Een algemeen aanvaarde uitzondering op dit principe is de tegenvordering wegens tergend en roekeloos geding. Daarnaast kan de voorzitter zoals in kort geding wel akte nemen van een voorbehoud tot latere vordering van schadevergoeding, of een verweermiddel behandelen dat op zichzelf buiten zijn bevoegdheid valt.¹³⁵

73. Het restrictief karakter van deze bevoegdheid houdt ook in dat de voorzitter niet bevoegd is om kennis te nemen van gewone kortgedingvorderingen, noch van vorderingen tot voorafgaande maatregelen op grond van artikel 19, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek.¹³⁶

¹³⁴ BOULARBAH H. en TATON X. , 'Les procédures accélérées en droit commercial (référé, comme en référé, avant dire droit, toutes affaires cessantes): principes, conditions et caractéristiques' in *Le tribunal de commerce: procédures particulières et recherche d'efficacité*, Editions du Jeune Barreau 2006/7, 44-49; CLOSSET-MARCHAL G., 'Éléments communs aux procédures 'comme en référé'' in VAN COMPERNOLLE J. en STORME M. (eds.), in *De ontwikkeling van de procedures 'zoals in kort geding'*, Bruylant 1994, 20.

¹³⁵ Cass. 25 november 1943, *Pas.* 1944, 70; Cass. 20 oktober 1972, *Arr.Cass.* 1973, 180; Cass. 16 november 1973, *Arr.Cass.* 1974, 311, *BRH* 1975, 216.

¹³⁶ DE WULF H., KEIRSBILCK B. EN TERRY E., 'Overzicht van rechtspraak. Handelsrecht en handelspraktijken (2003-2010)', *TPR* 2011, 1304-1305.

3.3 De procedure op eenzijdig verzoekschrift (art. 1025 e.v. Ger.W.)

Aard en doel eenzijdig verzoekschrift

74. Volgens artikel 700, eerste lid van het Gerechtelijk Wetboek worden de vorderingen op straffe van nietigheid bij dagvaarding voor de rechter ingeleid, onverminderd de bijzondere regels inzake vrijwillige verschijning en de rechtspleging op verzoekschrift.¹³⁷ Hieruit kunnen we afleiden dat de dagvaarding de gemeenrechtelijke wijze van gedinginleiding vormt. Het verzoekschrift kan slechts worden gebruikt voor de gedinginleiding wanneer de wet het voorschrijft of wanneer dit volstrekt noodzakelijk is.¹³⁸

75. De procedure op eenzijdig verzoekschrift is geregeld in de artikelen 1025 tot en met 1034 Gerechtelijk Wetboek.¹³⁹ Deze procedure laat toe dat een partij een rechterlijke beslissing verkrijgt zonder voorafgaand debat met een tegenpartij. De procedure op eenzijdig verzoekschrift wordt doorgaans gebruikt in hoogdringende en volstrekt noodzakelijke situaties. Hoewel ze slechts in beperkte omstandigheden is toegelaten door de wet, biedt deze procedure een doeltreffende rechtsingang in omstandigheden waarin een inleiding van de vordering bij de rechtbank via de gewone weg, dus een vordering op tegenspraak, zorgt voor onherstelbare gevolgen of waar het tegensprekelijk karakter van de procedure tijdelijk onmogelijk of ongewenst is.¹⁴⁰ De procedure is ook een handig middel wanneer er geen wederpartij is of omdat deze partij nog niet geïdentificeerd is.¹⁴¹

76. Artikel 1025 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat wanneer de wet het toelaat of wanneer de aard van de zaak het vereist, een procedure mag worden ingeleid door een eenzijdig verzoekschrift. De procedure wordt schriftelijk opgestart en de vordering wordt rechtstreeks aan de rechter voorgelegd, zonder voorafgaande dagvaarding van een tegenpartij.¹⁴²

Terwijl voor het kort geding de urgentie een voorwaarde is voor het inwilligen van de vordering is de inleiding van de procedure bij eenzijdig verzoekschrift enkel dan toegelaten wanneer een bijkomende voorwaarde is vervuld, met name de volstreekte noodzakelijkheid van de eenzijdige procedure bij verzoekschrift om te mogen afzien van het contradictoir debat.¹⁴³

Voorwaarden voor het afwijken van tegenspraak

77. In zijn arrest van 14 november 2024 boog het Grondwettelijk Hof zich over de vraag waarin een eigenaar van een groot detailhandelsverkooppunt geconfronteerd werd met stakers die de toegang

¹³⁷ Art. 700 Ger.W.

¹³⁸ DAUW P. en CLAUS L., 'Art. 700 Ger.W.', *Comm.Ger.*, Kluwer 2023/4, 7.

¹³⁹ Art. 1025 Ger.W; art. 1034 Ger.W.

¹⁴⁰ LAENENS J., SCHEERS D., THIRIAR P., RUTTEN S. en VANLERBERGHE B., *Handboek gerechtelijk recht*, Intersentia 2019, 715-795.

¹⁴¹ MONARD E., 'Het kortgeding op eenzijdig verzoekschrift: en het verrassingseffect' in *Feestbundel Monard-D'Hulst 20 jaar*, Intersentia 2010, 297-306.

¹⁴² Art. 1025 Ger.W.

¹⁴³ MONARD E. en DEGREEF D., 'Het eenzijdig verzoekschrift (art. 584, 3de lid Ger.W.) Nood breekt tegenspraak', Kluwer 1998, 383.

tot zijn winkel blokkeerden. Hoewel deze stakers hun stakingsrecht op rechtmatige wijze uitoefenden, werd de toegang voor het cliënteel effectief verhinderd. De eigenaar wilde via een eenzijdig verzoekschrift snel maatregelen afdwingen, zonder dat de tegenpartij gehoord werd. De rechter vroeg zich af of het wettelijk verbod om in dergelijke omstandigheden een eenzijdige procedure te voeren, behalve bij volstrekte noodzakelijkheid, geen ontoelaatbare inmenging vormt in het recht op het ongestoord genot van eigendom.

78. De eenzijdige procedure vormt in het Belgisch procesrecht een uitzondering op het fundamentele beginsel van tegenspraak. Artikel 584 Ger.W. staat een afwijking van de tegenspraak enkel toe bij 'volstrekte noodzakelijkheid'.¹⁴⁴ Uit de rechtspraak en rechtsleer blijkt dat dit begrip strikt moet worden geïnterpreteerd en slechts in drie situaties kan worden aanvaard:

1. Wanneer een verrassingseffect noodzakelijk is om het gevraagde effect te bereiken;
2. Wanneer het onmogelijk is om de tegenpartij te identificeren, bijvoorbeeld bij anonieme daders;
3. In gevallen van uiterst dringende noodzakelijkheid, wanneer zelfs een verkorte dagvaardingstermijn of een kort geding ten huize van de rechter onvoldoende oplossing bieden om een dreigend en ernstig gevaar te keren.

De redenering van het hof liet blijken dat de eenzijdige procedures geen structureel alternatief mogen worden voor het gewone kort geding, ook niet in situaties waarin er sprake is van hinder of economische schade veroorzaakt door legitiem stakingsgedrag. De toepassing moet altijd tijdelijk en uitzonderlijk blijven, en de rechter moet in elk individueel geval een concrete beoordeling maken van de volstrekte noodzakelijkheid.¹⁴⁵

Het Hof erkent dat het blokkeren van de toegang tot een handelszaak door stakers een inmenging kan vormen in het recht op het ongestoord genot van eigendom. Toch betekent dat niet automatisch dat de eigenaar recht heeft op toegang tot een eenzijdige procedure. Het eigendomsrecht is immers geen absoluut recht en moet worden afgewogen tegen andere fundamentele rechten, zoals het recht op collectieve actie en staking.

Deze beperking van de toegang tot de eenzijdige procedure heeft volgens het Hof een legitiem doel namelijk het beschermen van het recht op een eerlijk proces uit artikel 6 EVRM enerzijds en anderzijds de bescherming van het stakingsrecht in casu. De wetgever heeft volgens het Hof een redelijke beoordelingsvrijheid om een billijk evenwicht te vinden tussen deze belangen.

Het Grondwettelijk Hof besloot hier dat de beperking op het gebruik van een eenzijdig verzoekschrift, en de vereiste van volstrekte noodzakelijkheid, in overeenstemming waren met de rechtswaarborgen en bij droegen tot een evenwichtige bescherming van fundamentele rechten.

¹⁴⁴ CLOSSET-MARCHAL G., 'Procédures par défaut et sur requête unilatérale: pouvoirs du juge et protection de la partie non comparante et du tiers', *TBBR* 2020, 160-166.

¹⁴⁵ VAN HOECKE M., 'Vorderingen op eenzijdig verzoekschrift en het recht van verdediging', *R.W.* 1990-91, 596-599; SMETS A., 'Het recht op tegenspraak in civiele geschillen', *de Keure* 2009, 160.

Het verrassingseffect

79. In het arrest van 10 juli 2008 boog het Hof van Beroep te Brussel zich over de vraag of een firma (FP BROWN NV) terecht een beroep had gedaan op de procedure van het eenzijdig verzoekschrift, gegrond op artikel 584 van het Gerechtelijk Wetboek, om voorlopige maatregelen te verkrijgen tegen een andere firma (VACO NV).¹⁴⁶ Deze laatste had derdenverzet aangetekend tegen de oorspronkelijke beschikking waarbij voorlopige maatregelen bevolen waren, met als argument dat de eenzijdige procedure onterecht werd gebruikt wegens het ontbreken van de wettelijk vereiste volstreckte noodzakelijkheid.

Artikel 584 Ger.W. laat toe dat de voorzitter van de rechtbank voorlopige maatregelen treft bij voorraad, onder voorwaarde van spoedeisendheid. In uitzonderlijke gevallen, namelijk bij volstreckte noodzakelijkheid, kan de procedure zonder tegenspraak, via eenzijdig verzoekschrift, worden gevoerd.

Het Hof toetst streng of deze voorwaarde vervuld was. Het argument van FP BROWN dat een verrassingseffect noodzakelijk was om bewijsmateriaal te verzamelen en nuttige vaststellingen te doen, werd in eerste aanleg aanvaard. VACO bracht daartegen in dat een gewone kortgedingprocedure afdoende was geweest en dat het gebruik van eenzijdige maatregelen dus onterecht was.

Het Hof van Beroep stelt duidelijk dat het enkele feit dat een verrassingseffect werd beoogd, op zich onvoldoende is om de volstreckte noodzakelijkheid van een eenzijdige procedure te rechtvaardigen. Een verrassingseffect mag enkel in uitzonderlijke omstandigheden gelden als voldoende reden, mits grondige onderbouwing waarom een tegensprekelijke procedure het beoogde doel onmogelijk zou maken. In casu was die onderbouwing afwezig.

De door FP BROWN gevraagde vaststellingen betroffen grotendeels feitelijke elementen, zoals het gebruik van het merk BROWN op toestellen, de tewerkstelling van een ex-werknemer, en vermeende misbruiken van vertrouwelijke gegevens, die volgens het Hof geen zodanig urgent karakter vertoonden dat zij enkel via een verrassingseffect konden worden onderzocht. Vele van deze feiten waren reeds zichtbaar of konden vastgesteld worden zonder enige gerechtelijke tussenkomst, laat staan via een eenzijdig verzoekschrift. Ook verwees het Hof naar het feit dat sommige vaststellingen betrekking hadden op het verleden of onvoldoende precies waren geformuleerd, waardoor zij zelfs bij een verrassingseffect juridisch weinig waarde hadden.

Bijgevolg oordeelde het Hof dat de eiser niet had aangetoond dat het strikt noodzakelijk was om de gevraagde maatregelen via een eenzijdig verzoekschrift te bekomen. De vermelding van een "verrassingseffect" werd hier als onvoldoende beschouwd. Dit gebrek aan motivering werd door het Hof ook ten overvloede aangehaald als een schending van de motiveringsplicht.

Het arrest besluit dan ook dat het derdenverzet van VACO gegrond is, in zoverre het zich richtte tegen de beslissing tot het toestaan van maatregelen op eenzijdig verzoekschrift. De oorspronkelijke

¹⁴⁶ Brussel 10 juli 2008, ECLI:BE:CABRL:2008:ARR.20080710.6.

beschikking van 22 oktober 2007 werd vernietigd, en FP BROWN wordt veroordeeld tot de gerechtskosten, inclusief een dubbele rechtsplegingsvergoeding en dagvaardingskosten.

Opmerkelijk is dat het Hof zich niet uitspreekt over de overige vorderingen van VACO, met name de vraag om de gevolgen van de ten onrechte verleende vaststellingen nietig te verklaren, en om een schadevergoeding. Deze vorderingen overschrijden volgens het Hof de bevoegdheid van de kortgedingrechter en moeten aan de bodemrechter worden voorgelegd.

De volstreckte noodzakelijkheid

80. In het arrest van het Hof van Cassatie van 27 september 2018 stond de vraag centraal of de procedure van het eenzijdig verzoekschrift terecht werd aangewend door de verzoekende gedetineerden, gelet op de detentieomstandigheden tijdens een langdurige nationale staking in de Belgische gevangenissen.¹⁴⁷ De verzoekers hadden via eenzijdige verzoekschriften bij de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg geëist dat de Belgische Staat hen onmiddellijk bepaalde minimale detentievoorwaarden zou waarborgen, zoals dagelijkse wandelingen, toegang tot hygiëne en medische zorg, en contact met de buitenwereld. Ze stelden dat hun fundamentele rechten werden geschonden en dat hun detentieomstandigheden konden worden gelijkgesteld met onmenselijke en vernederende behandelingen in de zin van artikel 3 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

De kern van de zaak betrof het al dan niet aanwezig zijn van de volstreckte noodzakelijkheid zoals vereist door artikel 584, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek voor de indiening van een vordering via eenzijdig verzoekschrift. Die procedure vormt immers een uitzondering op de normale rechtspleging op tegenspraak, die fundamenteel is voor het recht van verdediging.

Het Hof van Cassatie herhaalt dat het wettelijk vereiste van volstreckte noodzakelijkheid niet mag worden verward met spoedeisendheid. Waar spoedeisendheid enkel vereist is voor de behandeling in kort geding, vereist het instellen van een vordering bij eenzijdig verzoekschrift bijkomend het bewijs dat de tegenpartij niet kan worden betrokken zonder het doeleinde van de vordering volledig te miskennen. De afwezigheid van de tegenpartij moet dus objectief verantwoord zijn.

In casu oordeelde het arrest dat de verzoekers niet hadden aangetoond dat de situatie dermate urgent en onvoorzienbaar was dat de Belgische Staat niet binnen een verkorte dagvaardingstermijn had kunnen worden opgeroepen. Het volstond volgens het Hof dat de verzoekers bij de rechtbank een verkorting van de dagvaardingstermijn hadden kunnen vragen op grond van artikel 708 of 1036 van het Gerechtelijk Wetboek. Het arrest wees er ook op dat de staking reeds achttien dagen aan de gang was ten tijde van de neerlegging van het verzoekschrift, waardoor het niet ging om een volkomen onverwachte of acute situatie die de gewone contradictoire procedure onmogelijk maakte.

Het Hof van Cassatie preciseert vervolgens de draagwijdte van het begrip 'volstreckte noodzakelijkheid'. Het stelt uitdrukkelijk dat de enkele omstandigheid dat de vordering betrekking heeft op de beëindiging van een onmenselijke of vernederende behandeling, hoe ernstig ook, op zich niet volstaat om de procedure zonder tegenspraak te rechtvaardigen. De rechter moet nagaan of het

¹⁴⁷ Cass. 27 september 2018, ECLI:BE:CASS:2018:ARR.20180927.3.

onmogelijk was om, zelfs met een verkorte dagvaarding, een tegensprekelijk debat op gang te brengen zonder afbreuk te doen aan de effectiviteit van de gevraagde bescherming.

81. Deze twee arresten bevestigen de hoge drempel voor de toegang tot een procedure zonder tegenspraak, maar nuanceert die door te erkennen dat in uitzonderlijke omstandigheden, bijvoorbeeld wanneer fundamentele rechten onmiddellijk en ernstig worden bedreigd, een beroep op de eenzijdige procedure wel mogelijk is. Dan moet wel afdoende worden aangetoond dat elke andere rechtsgang, zelfs de snelst mogelijke, onvoldoende bescherming kan bieden.

De arresten onderlijnen de strikte voorwaarden waaraan voldaan moet zijn om met succes een beroep te doen op een eenzijdige procedure in kort geding. Het bevestigt dat de rechter, ook bij vorderingen met een bewijsdoel, zorgvuldig moet nagaan of een contradictoire behandeling onmogelijk of zinloos zou zijn. De bewijslast rust hierbij integraal op de verzoeker. Eenzijdige procedures mogen niet worden aangewend louter om procedurevoordeel te bekomen of de tegenpartij te verrassen.

Beoordelingsbevoegdheid van de rechter

82. In al deze gevallen staat het de rechter vrij om op basis van het dossier en de omstandigheden al dan niet te beoordelen of de procedure kan worden ingeleid via een eenzijdig verzoekschrift. De procedure is dus geen automatisch recht, maar vereist zoals elke vordering voor de rechter een beoordeling van ontvankelijkheid en van gegrondheid.¹⁴⁸

De rechter is niet verplicht om de vordering toe te wijzen en kan de maatregel weigeren, beperken of uitstellen. In bepaalde gevallen kan de rechter beslissen om de tegenpartij te horen, waarmee de procedure alsnog een tegensprekelijk karakter krijgt. Ook dit element toont aan dat de procedure slechts in uitzonderlijke situaties zuiver eenzijdig blijft.¹⁴⁹

83. Het gebruik van het eenzijdig verzoekschrift in het Belgische procesrecht is omgeven met juridische terughoudendheid, gezien de fundamentele regel van het contradictoir debat.¹⁵⁰ Toch laat de wetgever uitzonderingen toe. In zijn arrest van 4 september 2020 bevestigt het Hof van Cassatie dat dergelijke uitzonderlijke maatregelen slechts geoorloofd zijn indien zij voldoen aan de vereiste van "volstrekte noodzakelijkheid", zoals bepaald in artikel 584, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek.¹⁵¹

Het contradictoir beginsel vormt een hoeksteen van het Belgische procesrecht. Artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens waarborgt voor iedere partij het recht op een eerlijk proces, waaronder het recht om gehoord te worden.¹⁵² Het eenzijdig verzoekschrift vormt hierop een

¹⁴⁸ WAGNER K., *Burgerlijk Procesrecht in hoofdlijnen*, Maklu 2014, 172.

¹⁴⁹ Cass. 25 februari 1999, A.R. C 960409N, *Arr.Cass.* 1999, 279; BOULARBAH H., 'L'absence de partie adverse ou l'impossibilité d'identifier celle-ci, conditions de l'introduction de la demande par voie de requête unilatérale.', *P&B* 1999, 94.

¹⁵⁰ MONARD E. en DEGREEF D., 'Het eenzijdig verzoekschrift (art. 584, 3de lid Ger.W.): nood breekt tegenspraak', Kluwer 1998, 5.

¹⁵¹ Cass. 4 september 2020, AR C.20.0045.N, E. W. LA RESERVE INVEST nv, LA RESERVE MANAGEMENT nv /M. V. T. Alex VROMBAUT, *P&B* 2020/ 5-6, 199; Cass. 22 mei 2017, AR C.16.0406.N, Umicore Specialty Materials Brugge nv/El Research & Consultancy bvba, E.C., *IRDI* 2018/ 3-4, 255; art. 584 lid 3 Ger. W.

¹⁵² Art. 6 Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, BS 4 november 1950.

uitzondering, dat slechts onder voorwaarden toelaat dat maatregelen worden opgelegd zonder dat de tegenpartij voorafgaandelijk gehoord wordt.¹⁵³ Artikel 584, derde lid, Gerechtelijk Wetboek vereist dan ook dat de noodzaak tot het vermijden van tegenspraak "volstrekt" moet zijn.

Het Hof van Cassatie benadrukt terecht dat de uitzondering restrictief moet worden geïnterpreteerd.¹⁵⁴ In een rechtsstaat is het zonder meer problematisch dat ingrijpende maatregelen zonder medeweten van de tegenpartij plaatsvinden.¹⁵⁵

In het arrest van 10 juli 2008 van het hof van beroep in Brussel wordt door het hof van beroep vastgesteld dat de gevorderde maatregelen niet voldeden aan de vereisten van volgestrekte noodzakelijkheid.¹⁵⁶ Meer bepaald oordeelde het hof van beroep dat de maatregelen vaag geformuleerd waren, disproportioneel in hun bereik, en structureel onverenigbaar met het recht op verdediging.

Het Hof van Cassatie onderschrijft deze analyse volledig. Het stelt dat het hof van beroep correct heeft geoordeeld dat de afwezigheid van precisie en proportionaliteit, gecombineerd met de uitsluiting van tegenspraak, de maatregel buiten het toepassingsgebied van het eenzijdig verzoekschrift plaatste. Cruciaal is dat de beoordeling plaatsvindt in concreto. De rechter dient telkens te onderzoeken of in de gegeven omstandigheden het afwijken van het contradictoir beginsel volstrekt noodzakelijk is.

De eis van proportionaliteit houdt in dat de aard en reikwijdte van de gevorderde maatregelen in verhouding moeten staan tot het beoogde doel namelijk het veiligstellen van bewijsmateriaal. Het arrest bevestigt de strikte voorwaarden voor het gebruik van eenzijdige verzoekschriften in bewijsprocedures. Tegelijk werpt het belangrijke vragen op over de toepassing in de praktijk. Advocaten die hun toevlucht willen nemen tot eenzijdige maatregelen dienen uiterst precies en terughoudend te werk te gaan. De rechter zal immers een diepgaande toets uitvoeren, waarbij vaagheid en overdrijving zwaar tegen de verzoeker pleiten.¹⁵⁷

84. Het arrest van 4 september 2020¹⁵⁸ herbevestigt de cruciale plaats van het contradictoir beginsel in het Belgisch procesrecht. Het Hof van Cassatie stelt terecht een einde aan ruim geformuleerde vorderingen die het evenwicht tussen de partijen dreigde te verstoren.

85. Hiernaast bevestigde het Hof dat rechters de spoedeisendheid ambtshalve mogen beoordelen, zelfs indien de verzoekende partij deze niet toereikend aantoont.¹⁵⁹ Dit versterkte de slagkracht van voorlopige maatregelen. Het Hof van Cassatie bevestigde ook in zijn arresten dat wanneer er geen

¹⁵³ Cass. 14 januari 2005, AR C.02.0221.N, Greenpeace Belgium / Baggerwerken De Cloedt & Zoon, *Arr.Cass.* 2005/1, 77.

¹⁵⁴ PECINOVSKY P., 'Cassatie beperkt toepassing van procedure via eenzijdig verzoekschrift om staking te breken', *NjW* 2015/ 317, 162.

¹⁵⁵ Cass. 27 september 2018 C.17.0378.F; Brussel 10 juli 2008, ECLI:BE:CABRL:2008:ARR.20080710.6.

¹⁵⁶ Cass. 22 mei 2017, AR C.16.0406.N, Umicore Specialty Materials Brugge nv / El Research & Consultancy bvba, E.C., *IRDI* 2018/ 3-4, 255.

¹⁵⁷ LAENENS J., 'Inleiding van het geding: exploit of verzoekschrift?', *De vereenvoudiging en versnelling van het burgerlijk proces*, 51-76.; Cass., 4 september 2020, AR C.20.0045.N, E. W., LA RESERVE INVEST nv, LA RESERVE MANAGEMENT nv / M.V.T., Alex VROMBAUT, *P&B* 2020/ 5-6, 199.

¹⁵⁸ Cass. 4 september 2020, AR C.20.0045.N, E. W., LA RESERVE INVEST nv, LA RESERVE MANAGEMENT nv / M. V. T., Alex VROMBAUT, *P&B* 2020/ 5-6, 199 ; Cass. 27 september 2018 C.17.0378.F.

¹⁵⁹ Cass. 11 mei 1990, AR 6524, *Arr. Cass.* 1989-90, 1169.

tegenpartij meer bestaat of deze niet geïdentificeerd kan worden, het eenzijdige verzoekschrift het enige mogelijke middel is om de procedure in te leiden.¹⁶⁰

Wijze van inleiding

86. De partij die een maatregel vraagt, dient een verzoekschrift in bij de bevoegde rechtbank. Het verzoekschrift wordt neergelegd ter griffie, hetzij aan de griffie van de bevoegde rechter per post gezonden. De zaak wordt doorgaans binnen enkele dagen tot weken behandeld door de rechter. In veel gevallen gebeurt dit zonder zitting, maar enkel op basis van de ingediende stukken. De beschikking wordt hierbij in raadkamer gegeven.¹⁶¹

87. Een belangrijke waarborg voor de tegenpartij die een vonnis op eenzijdig verzoekschrift ontvangt is het recht om verzet aan te tekenen zodra er kennis is van de beslissing van de rechter. Dit kan op grond van artikel 1047 Gerechtelijk Wetboek, hierdoor zal de zaak opnieuw, maar ditmaal tegensprekelijk, worden behandeld.¹⁶²

Dit verzoekschrift dient te voldoen aan de bepalingen van artikel 1026 Gerechtelijk Wetboek.¹⁶³ Het verzoekschrift vermeldt onder meer de datum van het verzoekschrift, de identiteit van de verzoeker, het voorwerp en de oorzaak van de eis en de rechter die er van kennis moet nemen. Hiernaast moet het verzoekschrift op straffe van nietigheid worden ondertekend door een advocaat. Deze laatste wettelijke inschrijving beoogt de belangen van derden bij een rechtspleging op eenzijdig verzoekschrift. Doordat de leden van de balie gebonden zijn aan een deontologische code is het hun verboden om de procedure op eenzijdig verzoekschrift uit te hollen en er ongeoorloofd gebruik van te maken, wat de tegenpartij beoogt te beschermen.¹⁶⁴

De rol van de advocaat

88. Het arrest van het toenmalige Arbitragehof van 17 mei 2000 behandelt de vraag of het verschil in behandeling tussen verzoekschriften tot hoger beroep en verzoekschriften op tegenspraak of eenzijdig verzoekschrift, met betrekking tot de ondertekeningsvereiste, al dan niet strijdig is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.¹⁶⁵ In het bijzonder gaat het om de toepassing van artikel 1034ter, 6°, van het Gerechtelijk Wetboek, dat bepaalt dat een verzoekschrift op straffe van nietigheid ondertekend moet zijn door de verzoeker of zijn advocaat. Het Hof wordt gevraagd of het redelijk en objectief verantwoord is dat deze verplichting niet geldt voor een verzoekschrift tot hoger beroep.

In zijn beoordeling maakt het Hof een belangrijk onderscheid tussen het verzoekschrift tot hoger beroep en een verzoekschrift op eenzijdig verzoekschrift. Waar het verzoekschrift tot hoger beroep een verderzetting is van een reeds bestaand geschil tussen bekende partijen, is het verzoekschrift

¹⁶⁰ Cass. 9 maart 2017, AR C.16.0048.F, K.C., D.D. / A.G., KBC Bank sa, *JLMB* 2018/7, 295.

¹⁶¹ MARIVOET C., 'Eenzijdig verzoekschrift' in *Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht*, Wolters Kluwer 2020, 201.

¹⁶² BOULARBAH H., *Sous-section I - Nature et qualification du recours du tiers, Requête unilatérale et inversion du contentieux*, Larcier, 2010, 711-728.

¹⁶³ Art. 1026 Ger.W.

¹⁶⁴ MARIVOET C., 'Eenzijdig verzoekschrift' in *Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht*, Wolters Kluwer 2020, 201.

¹⁶⁵ Arbitragehof 17 mei 2000, nr. 58/2000.

op eenzijdige basis een inleiding van een procedure waarbij de tegenpartij in eerste instantie niet wordt gehoord. Juist in dat laatste geval is de ondertekeningsvereiste door een advocaat op straffe van nietigheid van fundamenteel belang. De handtekening van een advocaat fungeert als een waarborg tegen lichtzinnige of ongeoorloofde procedures, aangezien advocaten gebonden zijn aan een deontologische code die hen verbiedt om misbruik te maken van de procedure op eenzijdig verzoekschrift. De aanwezigheid van die handtekening zorgt ervoor dat de belangen van derden, en in het bijzonder van de tegenpartij die op dat moment niet gehoord wordt, beschermd worden tegen procedureel oneigenlijk gebruik.¹⁶⁶

Het Hof oordeelt dan ook dat deze ondertekeningsplicht in het geval van het eenzijdig verzoekschrift een rechtvaardig middel is om de ernst van de vordering en de verantwoordelijkheid van de verzoekende partij te onderlijnen.¹⁶⁷ In contrast daarmee is de situatie bij het instellen van hoger beroep anders, aangezien de partijen reeds in rechte betrokken zijn en de nood aan een dergelijke deontologische filter minder dwingend is. Het verschil in behandeling is volgens het Hof dan ook objectief en redelijk verantwoord. Het arrest bevestigt dus dat de verplichte ondertekening van een advocaat bij een eenzijdig verzoekschrift een gerechtvaardigde maatregel is ter bescherming van de rechtszekerheid en ter voorkoming van misbruik van de gerechtelijke procedure.

89. In het arrest van 12 november 2020 heeft het Grondwettelijk Hof zich opnieuw gebogen over de strikte interpretatie van het ondertekeningsvereiste door de advocaat bij het indienen van eenzijdige verzoekschriften.¹⁶⁸ Het Hof benadrukt de fundamentele waarborg die schuilt in de toegang tot de rechter en het rechtsplegingsbeginsel, waarbij de rol van de advocaat als vertegenwoordiger en vertrouwenspersoon van de rechtzoekende centraal staat.

De bestreden regelgeving eist dat een eenzijdig verzoekschrift verplicht door een advocaat moet worden ondertekend, om geldig in te kunnen dienen. Volgens het Hof is deze vereiste niet louter een technische formaliteit, maar een essentieel onderdeel van het rechtsplegingsproces dat de rechtsgeldigheid en de ontvankelijkheid van het verzoekschrift bepaalt. Tegelijkertijd wijst het Hof erop dat een te rigide toepassing van dit ondertekeningsvereiste het recht op toegang tot de rechter kan frustreren, met name wanneer de ondertekening ontbreekt door louter formele redenen zonder dat dit de wezenlijke belangen van de procedure raakt.

Het Hof nuanceert daarom de betekenis van het ondertekeningsvereiste en benadrukt dat de sanctie van niet-ontvankelijkheid niet automatisch volgt uit een gebrek aan handtekening, tenzij dit tekortkoming daadwerkelijk het rechtsplegingsproces schaadt of een onherstelbare vormverzuim vormt. Dit betekent dat het Hof bereid is om in een ruimere interpretatie de flexibiliteit te bewaren, vooral wanneer de inhoud van het verzoekschrift duidelijk is en de identiteits- en vertegenwoordigingstoestand van de verzoeker vaststaat.

Daarnaast legt het Hof een verband met het recht op een eerlijk proces en de beginselen van goede rechtspleging, waarbij het onevenredig strenge toepassen van het ondertekeningsvereiste de

¹⁶⁶ MARIVOET C., 'Eenzijdig verzoekschrift' in Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht, Wolters Kluwer 2020, 201.

¹⁶⁷ Arbitragehof 17 mei 2000, nr. 58/2000.

¹⁶⁸ GwH 12 november 2020, ECLI:BE:GHCC:2020:ARR.145.

toegang tot de rechter zou kunnen belemmeren. Dit impliceert dat het Hof een belangenafweging maakt. Enerzijds het belang van formele rechtszekerheid en procedurele waarborgen, anderzijds het fundamentele recht van burgers om toegang te krijgen tot een rechterlijke beslissing.

Uit de interpretatie van het Hof volgt dat wetgevers en rechters bij de toepassing van het ondertekeningsvereiste in verzoekschriften oog moeten hebben voor de materiële rechtvaardigheid en de reële mogelijkheden van de partijen. De procedurele vormvereisten mogen niet zwaarder wegen dan het recht van de partij om gehoord te worden. Dit betekent in de praktijk dat de afwezigheid van de handtekening van de advocaat niet zonder meer tot niet-ontvankelijkheid leidt, maar afhankelijk is van de context en de gevolgen voor het verloop van de procedure.¹⁶⁹

Concluderend stelt het Grondwettelijk Hof in dit arrest dat het ondertekeningsvereiste door de advocaat een belangrijke, doch niet absoluut onwrikbare voorwaarde is voor de geldigheid van een eenzijdig verzoekschrift. Het Hof plaatst deze eis binnen een breder kader van rechtstoegang en rechtsplegingsbeginselen, waardoor een louter formalistische interpretatie achterwege dient te blijven.

Spoedeisendheid

90. De spoedeisendheid is opnieuw, net zoals bij de procedure in kortgeding, een impliciete voorwaarde voor het gebruik van de procedure op eenzijdig verzoekschrift.¹⁷⁰

Het Hof beklemtoont dat de eenzijdige procedure slechts mag worden aangewend bij uitzondering, en enkel wanneer de omstandigheden dit absoluut vereisen.¹⁷¹

In dit arrest bevestigt het Hof dat de rechtspleging op eenzijdig verzoekschrift slechts toelaatbaar is indien er sprake is van:

1. Spoedeisendheid. Een onmiddellijke beslissing is vereist wegens de dreiging van aanzienlijke of ernstige schade;
2. Volstrekte noodzakelijkheid. Het is onmogelijk om gebruik te maken van een tegenspreklijke procedure, bijvoorbeeld omdat de tegenpartij onbekend is of niet tijdig kan worden betrokken.

Deze twee vereisten moeten cumulatief aanwezig zijn.

91. Het Hof benadrukt dat spoedeisendheid alleen niet volstaat. De keuze voor eenzijdige procedure moet ook gerechtvaardigd worden door de onmogelijkheid om op zeer korte termijn een tegensprekelijk debat te verkrijgen.

Het hof van beroep vernietigde deze beslissing, omdat de verzoekers onvoldoende aantoonde waarom geen tegensprekelijk kort geding mogelijk was, zeker gezien de mogelijkheid om de

¹⁶⁹ GwH 12 november 2020, ECLI:BE:GHCC:2020:ARR.145.

¹⁷⁰ CLOSSET-MARCHAL G., 'Procédures par défaut et sur requête unilatérale: pouvoirs du juge et protection de la partie non comparante et du tiers', *TBBR* 2020, 160-166.

¹⁷¹ Cass. 27 september 2018, ECLI:BE:CASS:2018:ARR.20180927.3.

dagvaardingstermijnen te verkorten zoals de artikelen 708 en 1036 van het Gerechtelijk Wetboek toelaten. Volgens het hof van beroep was er geen sprake van spoedeisendheid.

EVRM-conformiteit

92. De procedure van het eenzijdig verzoekschrift blijft een uitzondering, maar in situaties waarin fundamentele mensenrechten worden bedreigd, kan het Hof van Cassatie deze uitzondering toepasbaar achten zonder voorafgaande tegenspraak. De rechter moet echter grondig motiveren waarom een andere rechtsgang mogelijk was of niet bij gebreke daaraan is de motiveringsplicht geschonden.

93. Het arrest van het Hof van Cassatie van 3 januari 2025 behandelt de vraag of een deelgenoot zich, buiten de gebruikelijke procedure van vereffening-verdeling via de notaris-vereffenaar, rechtstreeks met een eenzijdig verzoekschrift tot de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg kan wenden met het oog op de aanstelling van een sekwester.¹⁷² In het bijzonder staat de beoordeling van de spoedeisendheid en de volstreckte noodzakelijkheid als voorwaarden voor het gebruik van het eenzijdig verzoekschrift centraal.

Het Hof bevestigt dat, in uitzonderlijke omstandigheden, een deelgenoot zich buiten de gebruikelijke vereffening-verdelingsprocedure om rechtstreeks tot de voorzitter van de rechtbank kan richten via een eenzijdig verzoekschrift. De spoedeisendheid wordt ook hier door het Hof omschreven als de situatie waarin een onmiddellijke beslissing wenselijk is om schade van een bepaalde omvang of ernstige ongemakken te voorkomen. De kortgedingrechter beschikt daarbij over een ruime feitelijke beoordelingsvrijheid.

Volstreckte noodzakelijkheid houdt in dat er uitzonderlijke omstandigheden moeten zijn die verantwoorden dat in de beginfase van de procedure wordt afgeweken van het beginsel van tegenspraak. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer het risico bestaat dat de gevraagde maatregel zonder voorwerp zou worden of zijn doeltreffendheid zou verliezen indien de tegenpartij vooraf op de hoogte zou worden gebracht.

In deze zaak had de verweerder een eenzijdig verzoekschrift ingediend om de aanstelling van een sekwester te verkrijgen met betrekking tot zes containers waarvan de inhoud mogelijks tot de te vereffenen boedels behoorde. De containers waren eerder in het kader van een strafonderzoek in beslag genomen, maar dat onderzoek was inmiddels afgesloten. Volgens de appelrechters dreigde door het beëindigde beslag en de openstaande huurgelden de verkoop of verdwijning van de inhoud van de containers, met mogelijk verlies van goederen waarop de verweerder aanspraak maakte.

Op basis van de feitelijke gegevens oordeelden zij dat er hoogdringendheid bestond en dat sprake was van uitzonderlijke omstandigheden die het gebruik van een eenzijdig verzoekschrift rechtvaardigden. De mogelijkheid om tegenspraak te voeren zou het risico meebrengen dat de eiser de containers zou kunnen verwijderen of leegmaken, waardoor de gevraagde maatregel zijn effect zou verliezen.

¹⁷² Cass. 3 januari 2025, ECLI:BE:CASS:2025:ARR.20250103.1N.3.

94. Het Hof van Cassatie bevestigt dat deze beoordeling door de appelrechters een feitelijke appreciatie betreft en dat zij daarbij het wettelijk begrip van 'volstreckte noodzakelijkheid' niet hebben miskend. Bijgevolg verwerpt het Hof het cassatiemiddel dat stelde dat geen sprake was van spoedeisendheid of dat de verweerster zich niet buiten de notariële vereffening-verdelingsprocedure had mogen begeven.

95. De procedure op eenzijdig verzoekschrift kent, net zoals andere snelrechtprocedures, een uitzonderlijk karakter. Het fundamentele principe van tegenspraak is immers een hoeksteen van een eerlijk proces.¹⁷³ Enkel nood breekt immers tegenspraak volgens het Grondwettelijk Hof.¹⁷⁴

Zo oordeelde het hof vorig jaar nog dat het aanwenden van de eenzijdige procedure uitzonderlijk moet blijven.

"Het debat op tegenspraak blijft de regel, overeenkomstig het recht op een eerlijk proces van de personen ten aanzien van wie de gevorderde maatregel zou worden toegepast. De voorwaarde van volstreckte noodzakelijkheid dient bovendien strikt te worden geïnterpreteerd en houdt in dat er uitzonderlijke omstandigheden zijn die de organisatie van een debat op tegenspraak onmogelijk maken. Onder die voorwaarden eerbiedigt de procedure het recht op een eerlijk proces."

Ook het Hof van Cassatie oordeelde dat het recht van verdediging zoals dat voortvloeit uit artikel 6.1 EVRM niet in de weg staat dat in geval van volstreckte noodzakelijkheid een procedure op eenzijdig verzoekschrift wordt ingesteld, op voorwaarde dat enerzijds de wet in een dergelijke procedure voorziet en, anderzijds, belanghebbenden de mogelijkheid hebben om ter vrijwaring van hun rechten tegenspraak te voeren. Dit laatste is gewaarborgd doordat artikel 1033 Gerechtelijk Wetboek erin voorziet dat al wie niet in dezelfde hoedanigheid is tussengekomen in een procedure op eenzijdig verzoekschrift, derdenverzet kan doen tegen de beslissing die zijn rechten benadeelt.¹⁷⁵ Die vaststelling volstaat om te oordelen dat de procedure van het kortgeding op eenzijdig verzoekschrift art. 6.1 EVRM niet schendt.¹⁷⁶ Elke afwijking van het recht op tegenspraak moet hierdoor strikt worden verantwoord. Overmatig of onterecht gebruik van de eenzijdige procedure kan leiden tot rechtsmisbruik of miskenning van het verdedigingsrecht van de tegenpartij gewaarborgd in artikel 6.1 van het EVRM.¹⁷⁷

96. Bovendien is er in de praktijk soms rechtsongelijkheid in de interpretatie van het toepassingsgebied van het eenzijdig verzoekschrift. Sommige rechters aanvaarden de spoedeisendheid sneller dan anderen, wat aanleiding geeft tot uiteenlopende rechtspraak.¹⁷⁸ Deze

¹⁷³ EHRM 3 november 2022, nr. 49812/09.

¹⁷⁴ GwH 14 november 2024, nr. 123/2024.

¹⁷⁵ Art.1033 Ger. W.

¹⁷⁶ Cass. 14 januari 2005, AR C.02.0221.N, Greenpeace Belgium / Baggerwerken De Cloedt & Zoon, *Arr.Cass.* 2005/ 1, 77.

¹⁷⁷ Art. 6.1 Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, *BS* 19 augustus 1955.

¹⁷⁸ VAN HOECKE M., 'Vorderingen op eenzijdig verzoekschrift en het recht van verdediging', *R.W.* 1990-91, 596; BREWAEYS E., 'Kort geding op eenzijdig verzoekschrift: recht van verdediging op een laag pitje', *De Juristenkrant* 2005/106, 1; STORME M., 'Art. 6 EVRM en het eenzijdig verzoekschrift', *R.W.* 2005-06, 305.

ongelijkheid vormt een risico voor de rechtszekerheid en rechtseenheid in gelijkaardige dossiers voorgelegd aan verschillende arrondissementen.¹⁷⁹

97. Hoewel artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens elke procespartij het recht op een eerlijk proces toekent wat onder meer het recht op tegenspraak omvat wordt dit principe ondermijnd wanneer een kort geding bij hoogdringendheid en op eenzijdig verzoekschrift wordt opgestart. In zulke gevallen wordt de wederpartij aanvankelijk niet op de hoogte gebracht van de procedure. Pas op het moment van de betekening van de beschikking verneemt zij welke maatregel werd opgelegd, en vaak is deze maatregel dan reeds uitvoerbaar bij voorraad. Hierdoor komt het recht van verdediging in het gedrang.¹⁸⁰

De vraag blijft of het achterwege laten van tegenspraak in deze context niet in strijd is met de kern van artikel 6 EVRM. Dit werd onder meer aangekaart in het arrest rond Greenpeace, waarbij de actievoerders via een eenzijdig kort geding werden verplicht een schip te verlaten dat zij bezet hielden. Greenpeace voerde aan dat haar rechten op verdediging en vrije meningsuiting waren geschonden. Het Hof van Cassatie oordeelde echter dat het bestaan van derdenverzet voldoende waarborg bood voor het respect van artikel 6 EVRM.¹⁸¹

Hoewel het recht op verdediging formeel gezien niet wordt afgeschaft, wordt het in de praktijk wel aanzienlijk beperkt. Dat kan, in sommige gevallen, aanleiding geven tot juridische beslissingen die onevenwichtig zijn of onherstelbare schade veroorzaken, zelfs al zijn ze voorlopig van aard. De juridische efficiëntie van het eenzijdige verzoekschrift staat dus op gespannen voet met fundamentele rechtsbeginselen.¹⁸²

¹⁷⁹ Cass. 14 januari 2005, AR C.02.0221.N, Greenpeace Belgium / Baggerwerken De Cloedt & Zoon, *Arr.Cass.* 2005/ 1, 77.

¹⁸⁰ VAN HOECKE M., 'Vorderingen en eenzijdig verzoekschrift en het recht van verdediging', *R.W.*, 1990/1991, 596.

¹⁸¹ Cassatie 14 januari 2005, A.R. C.02.0221.N.

¹⁸² BREWAEYS E., 'Kort geding op eenzijdig verzoekschrift: recht van verdediging op laag pitje', *Juristenkrant* 2005/106, 1-6.

3.4. Verkorte dagvaardingstermijnen (art. 707 en 1034 quinquies Ger.W.)

Aard en doel van de verkorte dagvaardingstermijnen

98. Een belangrijke vorm van procesversnelling binnen het burgerlijk procesrecht is de mogelijkheid tot het hanteren van verkorte dagvaardingstermijnen. Deze procedurele versoepeling is geregeld in artikel 708 Gerechtelijk Wetboek.¹⁸³ Dit artikel laat toe om in bepaalde gevallen af te wijken van de klassieke oproepingstermijnen, zodat een zaak sneller voor de rechter kan worden gebracht. De regeling beantwoordt aan de maatschappelijke en juridische behoefte aan een snelle toegang tot de rechter in situaties van spoedeisendheid of wanneer alle betrokken partijen dit wensen.¹⁸⁴

99. In de regel bepaalt artikel 707 van het Gerechtelijk Wetboek dat er een minimumtermijn van acht dagen moet zitten tussen het betekenen van de dagvaarding en de verschijning voor de rechtbank.¹⁸⁵ Deze termijn is erop gesteld om het recht van verdediging te kunnen waarborgen. Beide partijen moeten voldoende tijd krijgen om zich voor te bereiden op de zitting voor de rechtbank. De wet voorziet zelf in uitzonderingen op deze regel.

100. Artikel 708 Gerechtelijk Wetboek stelt dat *“in spoedeisende gevallen de rechter waarvoor een zaak moet worden gebracht, op een door een advocaat of gerechtsdeurwaarder ingediend en door hen ondertekend verzoekschrift een beschikking kan geven om de termijn te verkorten”*. Het verzoek tot verkorting kan mondeling of schriftelijk aan de rechtbank worden gericht, en de rechter beoordeelt de spoedeisendheid van de procedure. Indien daartoe grond bestaat kan er zelfs verzocht worden om verlof te verlenen aan de partijen om binnen dezelfde dag en op het gestelde uur te kunnen dagvaarden.¹⁸⁶

101. De verkorting is onderworpen aan rechterlijke toestemming en wordt slechts toegestaan als het spoedeisend karakter voldoende wordt aangetoond.

In een gewoon geding levert de verkorting van de termijn niet veel op aangezien de wachttermijn na dagvaarding die gerespecteerd moet worden slechts een klein deel uitmaakt van het proces ratine temporis. In samenhang met de toepassing van artikel 19, lid 2 van het Gerechtelijk wetboek inzake de voorlopige maatregelen kan de verkorting van de dagvaardingstermijn wel een hulp zijn aan de voortvarendheid van de procedure.¹⁸⁷

De belangenafweging

102. De verkorte dagvaardingstermijn wordt in de praktijk vooral ingezet in spoedeisende burgerlijke geschillen waarbij geen kortgeding noodzakelijk is, maar waar wel nood is aan snelle behandeling. Naar analogie met de rechtspraak betreffende artikel 584 Gerechtelijk Wetboek dat hierboven

¹⁸³ Art. 708 Ger. W.

¹⁸⁴ DECOSTER D., ‘Wijze van de geding inleiding in kortgeding’, *Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht*, Wolters Kluwer 2020, 201.

¹⁸⁵ Art. 707 Ger. W.

¹⁸⁶ Art. 708 Ger. W.

¹⁸⁷ VAN ORSHOVEN P., ‘Stand van zaken en actuele ontwikkelingen op het stuk van het eerlijk proces’, in P. VAN ORSHOVEN (ed.), *Gerechtelijk recht*, THEMIS-cahier, 19, 2003-2004, 1-14.

besproken werd in het kader van het kortgeding kan worden aangenomen dat er sprake is van spoedeisendheid wanneer een onmiddellijke beslissing wenselijk is om schade van een zekere omvang of ernstige ongemakken te voorkomen.¹⁸⁸ De rechter zal daarbij een belangenafweging moeten maken. Hij zal nagaan of de door de eiser ingeroepen hoogdringendheid opweegt tegen een inperking van de rechten van verdediging van de verwerende partij door de kortere dagvaardingstermijn te hanteren.

103. Hoewel deze procedure een aanzienlijk tijdswinst kan opleveren, vraagt ze wel een proactieve houding van beide partijen, en vereist ze ook afstemming met de griffie voor het vastleggen van een spoedzitting.¹⁸⁹ In sommige arrondissementen bestaat hiervoor een spoedrol of zijn vaste zittingsdagen voor dringende zaken voorzien.¹⁹⁰

EVRM-conformiteit

104. De verkorting van de dagvaardingstermijnen blijft onderworpen aan de toets van het recht op een eerlijk proces, zoals vastgelegd in artikel 6.1 EVRM. Dit betekent dat de rechter steeds moet waken over een evenwichtige procesvoering. Indien de verkorte termijn het onmogelijk maakt voor de verwerende partij om zich voldoende te verdedigen, kan de rechter ofwel weigeren om de termijn in te korten, ofwel bij aanvang van de zitting ambtshalve of op vraag van de verwerende partij een uitstel toekennen.¹⁹¹

Appreciatiebevoegdheid van de rechter over de verkorte oproepingstermijn

105. De toelaatbaarheid en grenzen van de verkorte termijnen voor oproeping zijn een veel besproken onderwerp in de rechtspraak.¹⁹² Een illustratieve zaak betreft een arrest waarin de rechter een kortere dagvaardingstermijn toestond dan door de eiser zelf gevraagd, hetgeen door de verweerder werd aangevochten als een schending van het beschikkingsbeginsel.

Hoewel deze bepaling de rechter een zekere beoordelingsvrijheid toekent, rijst de vraag in hoeverre de rechter mag afwijken van wat door de eiser zelf wordt gevraagd.

106. De appellante stelde dat de eerste rechter het beschikkingsbeginsel had geschonden door een kortere dagvaardingstermijn toe te staan dan gevraagd. Volgens haar impliceerde dit dat de rechter méér had toegekend dan wat partijen vorderden, en dus buiten het voorwerp van het geschil was getreden. Dit zou de beschikking nietig maken en de dagvaarding ongeldig.

Het hof van Beroep verwierp deze stelling. Het oordeelde dat de verkorting kaderde binnen de algemene doelstelling van de eisende partij, namelijk de zaak zo spoedig mogelijk inleiden. Het feit dat de rechter een zitting vastlegde op zeer korte termijn was volgens het hof geen inhoudelijke

¹⁸⁸ LAENENS J., noot bij Cass. 11 mei 1990, *R.W.* 1990-91, 987; Cass. 21 mei 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, 1287.

¹⁸⁹ CASTERMANS M., *Gerechtelijk Privaatrecht: algemene beginselen, bevoegdheid en burgerlijke rechtspleging*, Academia Press 2004, 203.

¹⁹⁰ FETTWEIS A., *Manuel de procédure civile*, faculté de droit de Liège 1975, 210-211, 255 ; BOULARBAH H., 'L'introduction de l'instance' in DE LEVAL G. (ed.), *Droit judiciaire, II, Manuel de procédure civile*, Larcier 2015, (305) 347-350, 3.113; SCHEERS D., *Het verzoekschrift*, Kluwer 1997, 50.

¹⁹¹ DAUW P., *Burgerlijk Procesrecht*, Intersentia 2018.

¹⁹² VANDERHAEGEN A., 'Rechter verleent kortere dagvaardingstermijn dan gevraagd', *NJW* 2009 /201, 366-367.; Brussel 13 oktober 2008, *N.J.W.*, 2009/8, 201, 365-366.

uitbreiding van de vordering, maar een organisatorische modaliteit. Dit viel binnen de beoordelingsmarge van de rechter in het kader van artikel 1036 Gerechtelijk Wetboek.¹⁹³

Cruciaal is dat de rechter bij het toekennen van de kortere termijn voldoende oog had voor de rechten van de verweerder. Door expliciet te bepalen dat de dagvaarding op een bepaalde dag en uur moest worden betekend, werd ervoor gezorgd dat de verweerder voldoende tijd had om zich voor te bereiden. Het hof benadrukte dat de afweging van spoedeisendheid tegenover de verdedigingsrechten rechtmatig was verlopen.

Het hof wees er bovendien op dat artikel 1138, 2° Gerechtelijk Wetboek, bepaalt dat cassatie mogelijk is bij uitspraak over niet-gevorderde zaken, geen nietigheidssanctie voorziet.¹⁹⁴ De enkele afwijking van de gevorderde termijn zonder schending van fundamentele rechten kan dus geen grond zijn voor nietigheid van de procedure.

Deze uitspraak illustreert het spanningsveld tussen procedurele formaliteiten en gerechtelijke efficiëntie. Kortgedingprocedures hebben als doel snelle rechtsbescherming te bieden, en verkorte dagvaardingstermijnen zijn daar een essentieel instrument voor. De rechter behoudt binnen het wettelijk kader de bevoegdheid om, mits motivering en met respect voor het recht van verdediging, een snellere behandeling te organiseren dan strikt gevraagd. De wetgever heeft bewust een soepel systeem voorzien, net om te vermijden dat formalistische bezwaren legitieme belangen zouden uithollen.

107. De verkorting van dagvaardingstermijnen is een waardevol procedureel instrument binnen het Belgisch recht, maar vereist een zorgvuldige afweging door de rechter. Het beschikkingsbeginsel wordt daarbij niet geschonden wanneer de rechter zijn discretionaire bevoegdheid aanwendt in functie van een efficiënte rechtsbedeling. Wel blijft waakzaamheid geboden, elke afwijking van de gewone regels moet proportioneel, transparant en motiverend onderbouwd worden.¹⁹⁵

Uitspraak en uitvoerbaarheid van de beschikking

108. De rechter doet uitspraak over de verkorte dagvaardingstermijn bij beschikking die in raadkamer wordt gegeven. Deze uitspraak is uitvoerbaar bij voorraad tenzij de rechter anders beslist. Wanneer een partij zich door de verkorting van de dagvaardingstermijn benadeeld voelt kan deze het derdenverzet instellen. De gerechtsdeurwaarder die overgaat tot dagvaarding met verkorte termijnen betekent ofwel de beschikking waarbij de verkorting van de dagvaardingstermijn wordt toegestaan door de rechter, ofwel de tekst van het bij die beschikking in bijlage gevoegde verzoekschrift, aan de gedaagde.¹⁹⁶

109. Artikel 708 Gerechtelijk Wetboek geldt niet inzake kortgeding en inzake rechtsplegingen 'zoals in kortgeding' waarvoor de artikelen 1035 en 1036 Gerechtelijk Wetboek in een eigen afwijkende

¹⁹³ Art. 1036 Ger. W.

¹⁹⁴ Art. 1138 Ger. W.

¹⁹⁵ BREWAEYS E., 'Art 708 Ger. W.' in *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, kluwer, 4-7.

¹⁹⁶ MAES B., *Inleiding tot het gerechtelijk privaatrecht*, die Keure, 2004, 156.

regeling voorziet voor wat de verkorting van de dagvaardingstermijn betreft.¹⁹⁷ Hier is geen tussenkomst van een advocaat of gerechtsdeurwaarder vereist voor de dagvaarding.

¹⁹⁷ Art. 1035 Ger. W.; 1036 Ger. W.

3.5 Het provisioneel vonnis (art. 19 lid 3 Ger. W.)

Aard en doel van het provisioneel vonnis

110. In artikel 19 van het Gerechtelijk Wetboek maakt de wetgever een onderscheid tussen eindvonnissen en uitspraken alvorens recht te doen. Krachtens artikel 19, eerste lid Gerechtelijk Wetboek is een vonnis een eindvonnis in zoverre daarmee de rechtsmacht van de rechter over een geschil is uitgeput, behoudens de rechtsmiddelen bij de wet bepaald.¹⁹⁸ Een vonnis kan dus een gemengd karakter hebben. Het kan een eindbeslissing bevatten waarover de rechter zijn rechtsmacht heeft uitgeput en een beslissing alvorens recht te doen.¹⁹⁹

Het provisioneel vonnis uit artikel 19 §3 Gerechtelijk Wetboek biedt net zoals de procedure in kortgeding een belangrijk instrument om, in afwachting van een definitieve uitspraak, voorlopige maatregelen te treffen die de toestand van de partijen tijdelijk regelen. Een dergelijke maatregel kan in elk stadium van het geding worden gevraagd en opgelegd, mits wordt aangetoond dat er aanleiding toe is. Deze aanleiding ligt vaak in een waarschijnlijkheid dus een 'schijn van recht'. Zo zal een vonnis van de rechter die een provisionele vergoeding heeft toegekend tot betaling, moeten worden terugbetaald indien na het proces ten gronde blijkt dat de andere partij aansprakelijk is.²⁰⁰

Dit artikel vormt een uitzondering op artikel 19, §1 Gerechtelijk wetboek dat stelt dat een rechter pas uitspraak mag doen nadat de zaak volledig is behandeld. Omdat het om een uitzondering gaat, moet artikel 19, §3 voorzichtig en beperkt worden toegepast.²⁰¹

Het provisioneel vonnis wordt uitgesproken in de vorm van een tussenvonnis dat "alvorens recht te doen" beslist.²⁰² Kenmerkend voor deze beslissing is haar voorlopige aard. De rechter spreekt zich nog niet uit over het geschil in zijn geheel, maar neemt een tijdelijke bewarende maatregel om de belangen van partijen te beschermen in de periode die voorafgaat aan het eindvonnis.²⁰³

111. Wanneer de bewarende maatregel door de partijen gevraagd wordt in de vorm van een voorlopige maatregel in een provisioneel vonnis, zal dit behandeld worden zoals in korte debatten tenzij de partijen uitdrukkelijk anders overeenkomen.²⁰⁴ Een provisioneel vonnis wordt dus vaak gevraagd in een kortgeding wanneer er nog geen bodemprocedure aanhangig is. De enige bijkomende voorwaarde is hier de spoedeisendheid.

Hiernaast kunnen de partijen ook een bewarende maatregel vragen in een kortgeding via artikel 584 van het Gerechtelijk Wetboek.²⁰⁵ Hier is een urgentie of spoedeisendheid vereist zoals eerder besproken werd. Een kortgeding procedure verschilt van de provisionele maatregel alvorens recht te

¹⁹⁸ Art. 19 Ger. W.

¹⁹⁹ LINDEMANS D., 'Voorlopige maatregelen door de rechter ten gronde: art. 19 Ger.W.', *I.c.* 2015, 225, 15.

²⁰⁰ TOLLENAERE V., 'Het vonnis', *Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht*, 2015, 159; Kh. Kortrijk 6 maart 1995, *A.J.T.* 1994-95, 372; LEMMENS P., 'De voorlopige regeling van de toestand der partijen door de rechter ten gronde na een behandeling ter inleidende zitting', *R.W.* 1984-85, 2011.

²⁰¹ TIMMERMANS R., 'Restrictieve interpretatie van artikel 19, 3 Ger.W. i.v.m. onderzoeksmaatregelen alvorens recht te spreken', *T.App.* 2023/3, 25-26.

²⁰² VAN SEVEREN C., 'Hoger beroep tegen een eindbeslissing in een tussenvonnis' noot onder Gent 10 januari 2014, *NjW* 2014, 759.

²⁰³ SCHEERS D. en THIRIAR P., *Het gerechtelijk recht in hoogste versnelling?*, Antwerpen, Intersentia 2007.

²⁰⁴ Art. 735 Ger. W.

²⁰⁵ Art. 584 Ger. W.

doen, aangezien deze laatste steeds gekoppeld is aan een bodemgeding bij dezelfde rechter. Een bevelschrift in kort geding of een provisioneel vonnis hebben geen gezag van rechterlijk gewijsde wat betreft het bodemgeschil, want zij beschikken over voorlopige maatregelen, doch zij hebben wel gezag van gewijsde wat deze voorlopige maatregelen zelf betreft. Dezelfde voorlopige eis niet mag worden ingesteld zolang de toestand die tot het treffen van die maatregelen aanleiding gegeven heeft niet gewijzigd is.²⁰⁶

Spoedeisendheid

Op te merken valt dat voor het gebruik van het provisioneel vonnis er geen vereiste is van hoogdringendheid of spoedeisendheid, in tegenstelling tot het merendeel van de andere besproken procedures.²⁰⁷ Er wordt aangenomen dat de rechter een voorlopige maatregel kan nemen zonder dat er hoogdringendheid voorhanden is.²⁰⁸ De rechter kan de maatregel bevelen indien het bestaan van een recht voldoende waarschijnlijk is om het nemen van een beslissing te verantwoorden. Het is dus niet vereist dat de partij die een voorlopige maatregel vordert aantoont dat de tegenpartij een ernstige en kennelijke onwettigheid heeft begaan.²⁰⁹ De rechter ten gronde heeft een blijvende bevoegdheid om een voorlopige maatregel te nemen. Dit loopt niet parallel met de bevoegdheid van de rechter in kort geding, die slechts een beperktere saisine heeft. De rechter in kort geding kan enkel gevat worden onder de voorwaarde van spoedeisendheid, voor de rechter ten gronde geldt deze voorwaarde dus helemaal niet.²¹⁰

Mogelijke problemen

Door de wijziging van artikel 19 van het Gerechtelijk wetboek door de wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, heeft de wetbepaling niet langer alleen betrekking op voorlopige maatregelen, maar omvat ze ook elk tussengeschied. Dit houdt het risico in dat partijen de rechter bij elk klein probleem dat zich tijdens de procedure voordoet om een beslissing zullen vragen. Zij zouden daardoor sneller geneigd kunnen zijn om een incident aan de rechter voor te leggen in plaats van onderling tot een oplossing te komen. Dit leidt tot een opeenstapeling van mini-procedures, op eenvoudig schriftelijk verzoek wordt de zaak vastgesteld, worden alle partijen opgeroepen, volgt een behandeling en uiteindelijk een uitspraak. Deze werkwijze kan de procedure aanzienlijk vertragen.

Tegelijkertijd mag niet worden vergeten dat op basis van artikel 19 eerste lid Gerechtelijk wetboek de rechter die zijn rechtsmacht over een bepaald geschilpunt heeft uitgeput, in dezelfde zaak daar

²⁰⁶ DE BAECK C., Parl.St., SENAAT 1964-65, nr. 170, 27.

²⁰⁷ DE SCHRYVER M., 'Beslissingen alvorens recht te doen zijn op zichzelf niet vatbaar voor verzet noch hoger beroep', *NjW* 2021/438, 220-221.

²⁰⁸ LEMMENS P., 'De voorlopige regeling van de toestand der partijen door de rechter ten gronde, na een behandeling ter inleidende zitting', noot bij Rb. Hasselt 24 mei 1984, *R.W.* 1984-85, 2014; LINDEMANS D., 'Voorlopige maatregelen door de rechter ten gronde', *I.c.* 221; VAN GYSEL A.C., 'Le référé et les autres mesures provisoires (spécialement en matière familiale): unité ou diversité', *Rev.dr.ULB* 1993, 100.

²⁰⁹ LEMMENS P., 'De voorlopige regeling van de toestand der partijen door de rechter ten gronde, na een behandeling ter inleidende zitting', *R.W.* 1984-85, 2012.

²¹⁰ LEMMENS P., 'De voorlopige regeling van de toestand der partijen door de rechter ten gronde, na een behandeling ter inleidende zitting', *R.W.* 1984-85, 2014.

niet opnieuw over kan oordelen. Indien nodig moet de rechter zelfs ambtshalve de exceptie van uitputting van rechtsmacht opwerpen.²¹¹

Beperkte mogelijkheid tot hoger beroep

112. In een arrest van 11 juni 2021, uitgesproken in voltallige kamer besliste het Hof van Cassatie dat de rechter die een voorafgaande maatregel beveelt om de toestand van de partijen voorlopig te regelen, zonder daarbij een beslissing te nemen over de ontvankelijkheid of de grond van de vordering, een beslissing neemt alvorens recht te doen.²¹² Hiertegen staat geen onmiddellijk hoger beroep open, ook al bestond over die maatregel tussen de partijen betwisting en hebben zij hierover het debat gevoerd.²¹³

113. Artikel 1050, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat hoger beroep tegen een tussenvonnis slechts samen met het eindvonnis kan worden ingesteld.²¹⁴ Indien echter in hoger beroep ook de voorlopige beslissing wordt betwist, zal deze van rechtswege worden behandeld volgens de regels van de korte debatten, conform bepaald in artikel 1066, lid 2, 2^o Gerechtelijk Wetboek.²¹⁵ Dit versnelde regime beoogt een efficiënte afhandeling van de voorlopige geschillenpunten. Het doel van deze bepaling was om het aantal tussentijdse beroepen te beperken, de hoven van beroep te ontlasten en de procedure in eerste aanleg te herwaarderen. Hiervan kan worden afgeweken indien partijen anders zijn overeengekomen, het raakt dus geen openbare orde.

Deze bijzondere behandeling geldt uitsluitend voor de beslissingen die alvorens recht te doen zijn genomen, en niet voor eventuele andere vaststellingen of beslissingen die in het tussenvonnis vervat zijn.²¹⁶ Onder "beslissingen alvorens recht te doen" vallen onder meer voorlopige maatregelen zoals provisies of onderzoeksmaatregelen, in afwachting van een eindvonnis over de grond van de zaak. De invoering van deze bepaling leidde echter tot rechtsonzekerheid, vooral over het onderscheid tussen een "eindvonnis" en een "beslissing alvorens recht te doen". Volgens artikel 19, eerste lid van het Gerechtelijk Wetboek is een eindvonnis een beslissing waarbij de rechter zijn rechtsmacht over een bepaald geschilpunt uitput. Daartegen is wel onmiddellijk hoger beroep mogelijk. Volgens artikel 19, derde lid gaat het bij beslissingen alvorens recht te doen om voorlopige maatregelen waarbij de rechter zich nog niet uitspreekt over de ontvankelijkheid of de grond van de vordering. Die zijn in principe niet vatbaar voor onmiddellijk hoger beroep.

114. Volgens een constante rechtspraak van het Hof van Cassatie moest onder eindbeslissing in de zin van artikel 19, eerste lid Gerechtelijk Wetboek elke beslissing van een rechter over een geschilpunt van feitelijke of juridische aard worden begrepen, ongeacht de aard van dit geschilpunt.

²¹¹ THIRIAR P., 'Het kluwen van de maatregelen alvorens recht te doen, verstek, verzet en uitgesteld hoger beroep', *Juristenkrant* 2018/371, 4; VANDENBUSSCHE W., ALLEMEERSCH B., BROECKX K., DE LEVAL G., DELVAUX M., GEORGES F., HOC A., MENETREY S., MOUGENOT D., Taelman P., THIRIAR P., VAN DONINCK J. en VAN DROOGHENBROECK J., 'Cassatie beëindigt discussie over bepaling uit potpourriwet I', *Juristenkrant* 2021/432, 2.

²¹² THIRIAR P., 'Hoger beroep tegen een maatregel alvorens recht te spreken - cassatie contra legem' noot bij Cass. 11 juni 2021, *NJW* 2022, 319.

²¹³ LAENENS J., SCHEERS D., THIRIAR P., RUTTEN S. en VANLERBERGHE B., *Handboek gerechtelijk recht*, Intersentia, 2019, 715-795.

²¹⁴ Art. 1050 Ger. W.

²¹⁵ Art. 1066 Ger. W.

²¹⁶ Antwerpen 30 maart 2021, *TEP* 2021, 1019; DE SCHRUYVER M., 'Beslissingen alvorens recht te doen zijn op zichzelf niet vatbaar voor verzet noch hoger beroep', *NjW* 2021/438, 220-221.

Dit betekende dat wanneer de rechter uitspraak deed over een betwisting tussen de partijen die betrekking heeft op een onderzoeksmaatregel of op de voorlopige regeling van de toestand van de partijen, deze beslissing geen beslissing alvorens recht te doen is in de zin van artikel 19, derde lid Ger.W., maar wel een eindbeslissing in de zin van artikel 19, eerste lid Ger.W. Door deze rechtspraak werd het begrip beslissing alvorens recht te doen quasi volledig uitgehold. Telkens wanneer een beslissing uitspraak deed over een betwisting met betrekking tot een maatregel alvorens recht te doen, was deze beslissing volgens het Hof van Cassatie geen beslissing alvorens recht te doen in de zin van artikel 19, derde lid Ger.W., maar een eindbeslissing in de zin van artikel 19, eerste lid Ger.W. Hierdoor verliest de wijziging van artikel 1050, tweede lid Ger.W. door de Potpourriwet I bijna elke praktisch nut.²¹⁷

115. In de rechtspraak van het Hof van Cassatie ontstond verdeeldheid over de vraag of een beslissing over een voorlopige maatregel die werd betwist tussen partijen, alsnog als eindvonnis kon worden beschouwd. In een arrest uit 2013 oordeelde het Hof dat wanneer de rechter een betwisting over een voorlopige maatregel beslecht, hij zijn rechtsmacht uitput over dat punt, waardoor de beslissing als een eindbeslissing kan gelden. Die visie werd herhaald in een arrest van 3 december 2020, waarin het Hof oordeelde dat een rechter die weigert een deskundigenonderzoek te bevelen om opportuniteitsredenen, een eindbeslissing neemt waartegen onmiddellijk beroep mogelijk is.²¹⁸ Deze interpretatie leidde tot rechtsonzekerheid en werd als problematisch ervaren, omdat het de bedoeling van de wetgever ondermijnde, namelijk de beperking van het tussentijds hoger beroep.

116. Een andere benadering werd gevolgd in een arrest van 12 februari 2021, waarin het Hof van Cassatie oordeelde dat een beslissing over een voorlopige maatregel, zelfs als daarover een betwisting bestond, niet automatisch een eindbeslissing is.²¹⁹ Volgens deze visie blijft het om een beslissing alvorens recht te doen gaan zolang de rechter zich niet uitlaat over de ontvankelijkheid of de grond van de vordering.

117. Om de verdeeldheid te beëindigen, sprak het Hof van Cassatie op 11 juni 2021 een principearrest uit in voltallige kamer.²²⁰ De zaak betrof een vonnis waarin een rechter een provisie toekende op grond van artikel 19, derde lid van het Gerechtelijk Wetboek. De provisie was betwist door de partijen, maar de appelrechters verklaarden het hoger beroep onontvankelijk. Zij oordeelden dat de beslissing niet als een eindvonnis kon worden beschouwd, omdat de rechter zich nog niet had uitgesproken over de ontvankelijkheid of de grond van de vordering. De betwisting over de provisie veranderde niets aan het voorlopige karakter van de maatregel.

Het Hof van Cassatie bevestigde dit oordeel en stelde duidelijk dat een beslissing over een voorlopige maatregel, genomen zonder een oordeel over de ontvankelijkheid of de grond van de zaak, een

²¹⁷ WERQUIN T., concl. bij Cass. 24 januari 2013, *JT* 2013, 196.; VAN COMPERNOLLE J. en DE LEVAL G., noot bij Cass. 24 januari 2013, *Pas.* 2013, 221; CLOSSET-MARCHAL G., noot bij Cass. 24 januari 2013, *R.W.* 2012-13, 1159; Antwerpen 16 april 2018, *NJW* 2018, 446; VANLERBERGHE B., 'Het hoger beroep tegen beslissingen alvorens recht te doen en de moeilijke toepassing van artikel 1050, tweede lid Ger.W.', *T.Fam.* 2016, 217; Cass. 3 december 2020, *JT* 2021, 97; ALLEMEERSCH B., BROECKX K., CLOSSET-MARCHAL G., DE LEVAL G., GEORGES F., HOC A., MENÉTREY S., MOUGENOT D., TAELEMAN P., THIRIAR P., VAN COMPERNOLLE J., VANDENBUSSCHE W., VAN DONINCK J., VAN DROOGHENBROECK J.-F., VAN ORSHOVEN P. EN VOET S., 'Un arrêt sans dire droit' en Cass. 12 februari 2021, AR C.20.0048.N.

²¹⁸ Cassatie 3 december 2020, C.19.0608.F.

²¹⁹ Cassatie 12 februari 2021, C.20.0048.N.

²²⁰ Cass. 11 juni 2021, AR C.17.0412.N.

beslissing alvorens recht te doen blijft, zelfs als de maatregel werd betwist en daarover debat werd gevoerd tussen de partijen. Met andere woorden: het feit dat een voorlopige maatregel aanleiding geeft tot een geschil tussen partijen maakt de beslissing nog niet vatbaar voor onmiddellijk hoger beroep.

118. Met dit arrest herstelt het Hof van Cassatie de rechtszekerheid en brengt het duidelijkheid in een periode van verwarring. De beslissing sluit aan bij de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever, namelijk het beperken van tussentijds hoger beroep. Voortaan geldt dat een voorlopige maatregel zoals het toekennen van een provisie of het bevelen van een deskundigenonderzoek slechts samen met het eindvonnis voor beroep vatbaar is, tenzij de rechter daar expliciet van afwijkt. Zo wordt het onderscheid tussen eindbeslissingen en voorlopige beslissingen opnieuw helder afgebakend.²²¹

Gezag van gewijsde

119. De beslissing alvorens recht te doen heeft geen gezag van gewijsde. De rechter is bijgevolg niet gebonden aan zijn eerdere voorlopige uitspraak. De rechter kan indien er omstandigheden zijn gewijzigd, hier later op terugkomen. Dit karakter van het provisioneel vonnis waarborgt dat voorlopige maatregelen steeds kunnen worden aangepast aan de evolutie van de feitelijke situatie tijdens het geding.²²²

Belangrijk is evenwel dat het ontbreken van gezag van gewijsde niet impliceert dat een afgewezen verzoek om een voorlopige maatregel zonder meer opnieuw kan worden ingediend. Enkel wanneer sprake is van gewijzigde omstandigheden kan een partij opnieuw een provisionele maatregel vragen bij dezelfde rechter.²²³ Daarnaast behoudt de partij uiteraard de mogelijkheid om haar vordering in hoger beroep opnieuw ter discussie te stellen.

120. Een bijkomend kenmerk van de beslissing alvorens recht te doen is dat zij uitvoerbaar is bij voorraad, zoals bepaald in het laatste lid van artikel 1397 van het Gerechtelijk Wetboek.²²⁴ De voorlopige maatregel kan hierdoor steeds onmiddellijk ten uitvoer worden gelegd, ongeacht het instellen van hoger beroep of andere vormen van verzet.

²²¹ Cass. 24 januari 2013, Jowat AG / Chembo, AR C.12.0213.F.

²²² Taelman P., *Het gezag van het rechterlijk gewijsde - een begrippenstudie*, Kluwer 2001, 41, 59.

²²³ FETTWEIS A., *Manuel de procédure civile*, Faculté de droit 1987/364, 272-273; MAHAUX P., *Het rechterlijk gewijsde en het Gerechtelijk Wetboek*, Bruylant 1971, 19.

²²⁴ Art. 1397 Ger. W.

3.6 De behandeling op de inleidingszitting (art. 735 Ger.W.)

De korte debatten

121. Binnen het Belgische burgerlijk procesrecht biedt de procedure van de korte debatten een versnelde behandeling van geschillen waarvoor het in principe niet vereist is om schriftelijk middelen aan te voeren of lang te pleiten.²²⁵ De korte debatten vormen een uitzondering op de klassieke, meer uitgebreide procedure en maken het mogelijk om op korte termijn tot een rechterlijke beslissing te komen.²²⁶ Het gaat om procedures die zo eenvoudig zijn dat zij, met toepassing van de welbegrepen 'gepaste voortvarendheid', quasi-onmiddellijk moeten worden afgehandeld. Ze zullen dus op de inleidingszitting die tevens ook de rechtsdag of pleitzitting uitmaakt behandeld worden.²²⁷

Procedure verplicht in bepaalde gevallen

122. De rechter is verplicht de korte debatten-procedure toe te passen telkens wanneer een partij hierom, op gemotiveerde wijze, verzoekt. Dit geldt als algemene regel en is gelijk te stellen aan de gevallen waarin de wet deze procedure expliciet voorschrijft.

De kern van de hervorming ligt in het principe dat de partij zelf kan bepalen of de zaak zich leent tot korte debatten. Enkel bij manifest misbruik kan de rechter weigeren, met een gemotiveerde beslissing.²²⁸

123. In de tekst van artikel 735 Gerechtelijk Wetboek wordt telkens het werkwoord "worden" gebruikt, wat zonder meer gelezen moet worden als "moeten worden". Dat impliceert het dwingende karakter van de bepaling.²²⁹

De volgende typologie verduidelijkt dit:

- De korte debatten-procedure moet worden toegepast zodra één partij daartoe een gemotiveerd verzoek indient.²³⁰
- Ze moet eveneens worden toegepast wanneer beide partijen dit vragen, zelfs zonder motivering.²³¹
- Artikel 1066 Gerechtelijk Wetboek voorziet hiernaast in zes gevallen waarin de korte debatten-procedure van rechtswege geldt, behoudens expliciet en gezamenlijk verzet van beide partijen.²³²

²²⁵ SCHEERS D., *Het Vernieuwde Gerechtelijk Wetboek*, Kluwer 1993, 184; Rb. Brussel 10 maart 1993, *J.T.* 1993, 503; Rb. Nijvel 1 juni 1993, *J.T.* 1994, 547.

²²⁶ Art. 735 Ger. W.

²²⁷ BREWAEYS E., MAES B., CLIJMANS N. en VERBEKE R., 'Nieuwe regels inzake behandeling en berechting van de vordering', *P&B* 2007/4-5, 225-238.

²²⁸ CLAUS L., 'Behandeling in korte debatten (commentaar bij artikel 1066 Ger.W.)', *OGR* 19 oktober 2023/129, 7.

²²⁹ BREWAEYS E., 'Art. 735 Ger. W.', *Comm. Ger.*, 5; STORME M., *De procedure van korte debatten: één zwaluw kan de lente maken ...*, in I.C.G.R. (ed.), *Het vernieuwd gerechtelijk recht*, Kluwer 1992, 100.

²³⁰ Art. 735, §1 Ger. W.; art. 1066 Ger. W.

²³¹ Art. 735, §2 Ger. W.; art. 1066 Ger. W.

²³² Art. 1066 Ger. W.

Inleiding via korte debatten

124. De korte debatten kunnen op verschillende manieren worden ingeleid. Enerzijds kan de eiser in zijn geding inleidende akte uitdrukkelijk verzoeken om behandeling met toepassing van de korte debatten. Anderzijds kan ook de verweerder dit vragen, bijvoorbeeld in zijn conclusie of op de inleidingszitting. Daarnaast kunnen partijen in onderling akkoord beslissen om de zaak via korte debatten te laten behandelen. Een vierde mogelijkheid bestaat wanneer een vordering wordt ingeleid "zoals in korte debatten", waarbij het vermoeden van spoedeisendheid wordt aangenomen. Dit laatste is bijvoorbeeld het geval bij vorderingen tot betaling van onbetwiste geldschulden, bevoegdheidsgeschillen of beslissingen alvorens recht te doen.²³³

125. Wanneer een zaak via korte debatten wordt behandeld en beide partijen verschijnen, wordt de zaak bij voorkeur behandeld op de inleidingszitting zelf of op een datum in de nabije toekomst die door de rechtbank wordt vastgelegd.²³⁴

De procedure via korte debatten kent hierdoor een vereenvoudigde procesgang. Er is in principe geen noodzaak om schriftelijke conclusies uit te wisselen en dus ook geen behoefte aan de gebruikelijke kalenderregelingen. Artikel 736 Gerechtelijk Wetboek bepaald dat de stukken op de inleidingszitting zelf kunnen worden meegedeeld.²³⁵ De normale termijn van acht dagen na de inleiding geldt niet in het geval van toepassing van artikel 735 Gerechtelijk Wetboek.²³⁶

De behandeling van een zaak via de procedure van de korte debatten verloopt doorgaans snel. Meestal beperkt dit zich tot een beknopt mondeling debat tijdens de inleidingszitting, zoals vaak gebeurt in de praktijk ("id quod plerumque fit"). Toch kan het nodig zijn dat partijen nadere toelichting geven via stukken of een conclusie.

In dat geval zijn de strikte regels van de artikelen 747 en 748 van het Gerechtelijk Wetboek niet van toepassing. Een conclusie in het kader van korte debatten kan immers steeds ter zitting worden neergelegd, zoals voorzien in artikel 735, §3 Ger. W. De neerlegging wordt dan vermeld op het zittingsblad.

Concreet betekent dit dat de partij die om behandeling via korte debatten verzoekt, uiterlijk op de inleidingszitting alle relevante stukken moet meedelen, zeker wanneer de andere partij die nog niet kent. De wederpartij dient op haar beurt haar stukken en eventuele conclusies zo spoedig mogelijk na de inleidingszitting over te maken.

126. De rechter kan de zaak opsplitsen, met een inleidingszitting gevolgd door een nabije rechtsdag. Hij kan ook toestaan dat conclusies ter zitting of uiterlijk vóór de sluiting van de debatten worden neergelegd.²³⁷ De pleidooien kunnen dan plaatsvinden op die latere zitting, waarna de debatten worden gesloten. Nieuw is dat de sluiting van de debatten niet langer op een zitting moet gebeuren,

²³³ MAES B., DANIELS C., LYSSENS T., NAUDTS L., CLIJMANS N., BELLINCK L., DE MEESTER J., SOMERS N., DE MEESE T. en STUYCK J., *Proces- en bewijsrecht: capita selecta*, VPG studiedag 2019, 1-40.

²³⁴ PIRE V., 'Commentaire de l'art. 735 C. jud.', *Les débats succincts*, *Droit judiciaire, Commentaire pratique*, 3.

²³⁵ Art. 736 Ger. W.

²³⁶ Art. 735 Ger. W.

²³⁷ Art. 740 Ger. W.

maar ook binnen een bepaalde termijn kan worden vastgesteld.²³⁸ Deze evolutie biedt extra flexibiliteit voor een vlotte afhandeling van korte debatten.

De rechter bepaalt enkel de duur van de debatten wanneer beide partijen om een korte behandeling vragen en de zaak wordt uitgesteld naar een nabije rechtsdag.²³⁹ In alle andere gevallen wordt verwacht dat partijen zich redelijk opstellen en de duur impliciet respecteren.²⁴⁰

127. Het vonnis wordt vervolgens bij verstek of op tegenspraak uitgesproken, zoals hierboven besproken. In de regel mag men verwachten dat het vonnis uiterlijk binnen de maand wordt geveld, wat past bij het snelle karakter van deze procedure.²⁴¹ Een kort debat vraagt om een kort beraad.

Veel klassieke verzoeken worden bovendien reeds op de inleidingszitting behandeld en beslecht. Denk aan de aanstelling van een deskundige, het toestaan van een getuigenverhoor, het toekennen van uitstel van betaling, een tijdelijk verbod of bevel, het bevelen van een persoonlijke verschijning of plaatsopneming, een provisionele veroordeling, of de oplossing van een bevoegdheidsvraag.

128. In de voorbereidende teksten van de wetgeving werd de bevoegdheidsexceptie expliciet als een typische toepassing van korte debatten beschouwd.

Het is niet nodig om te zoeken naar wie nu precies de korte debatten mag vragen bij een bevoegdheidsexceptie. In de praktijk is het vaak de verweerder die zo'n exceptie opwerpt, en die dus ook logischerwijs om een korte behandeling kan vragen.²⁴² Maar ook de eiser, die zich tegen deze exceptie moet verdedigen, kan op de inleidingszitting een korte behandeling vragen. Dat laatste zal vermoedelijk het vaakst gebeuren. Het zou dan ook onbegrijpelijk zijn mocht men in dergelijke gevallen geen gebruik maken van de korte debatten-procedure.²⁴³

Toch kan de rechter kort uitstel toestaan, bijvoorbeeld om partijen de gelegenheid te geven alsnog kort en doelgericht conclusies of stukken neer te leggen, desnoods ter terechtzitting zelf. Deze flexibiliteit garandeert dat de snelheid van de procedure behouden blijft, zonder afbreuk te doen aan de rechten van verdediging.²⁴⁴

In de praktijk

129. Tot slot valt nog een praktijk op in sommige rechtbanken. Als een zaak bij verstek wordt behandeld, maar de rechter vindt dat er toch nog bijkomende stukken nodig zijn, wordt de zaak "in voortzetting" gezet naar een latere datum.²⁴⁵ Dit gebeurt dan zonder nieuwe dagvaarding of gerechtsbrief. Dat versnelt het proces, maar roept ook vragen op over de verenigbaarheid met het Gerechtelijk Wetboek.²⁴⁶

²³⁸ Art. 769, tweede lid Ger. W.

²³⁹ Art. 735, §2 Ger. W.

²⁴⁰ MAES B., DANIELS C., LYSSENS T., NAUDTS L., CLIJMANS N., BELLINCK L., DE MEESTER J., SOMERS N., DE MEESE T. en STUYCK J., *Proces- en bewijsrecht: capita selecta*, VPG studiedag 2019, 1-40; CASTERMANS M., *Gerechtelijk privaatrecht*, Story Publishers 2009, 425.

²⁴¹ Art. 770 Ger. W.

²⁴² Brussel 8 december 2005, *JT* 2006, 77.

²⁴³ CAENEPEEL C., noot onder Rb. Brugge 25 juni 1973, *R.W.* 1973-74, 1177.

²⁴⁴ BOULARBAH H., 'La procédure de droit commun – L'instance – L'instruction et le jugement par défaut' in G. De Leval (ed.), *Droit judiciaire II Procédure civile I Principes directeurs du procès civil*, Larcier 2021, 657-658.

²⁴⁵ DE CORTE R. en LAENENS J., 'De verstekprocedure en de taak van de rechter bij verstek.' *TPR* 1980, 447.

²⁴⁶ Brussel 26 maart 1979, *J.T.*, 1980, 225.

De korte debatten zijn dus ontworpen om situaties die ofwel dringend zijn, ofwel eenvoudig van aard, efficiënt en snel af te handelen.²⁴⁷ Dit procedureel mechanisme biedt een alternatief binnen het burgerlijk procesrecht, waarbij snelheid en eenvoud niet ten koste gaan van een eerlijke behandeling van het geschil.

²⁴⁷ TORME M., *Het proces: als in een spiegel*, (Oratie uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar op de Cleveringa-leerstoel van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid en der Sociale wetenschappen aan de Rijksuniversiteit te Leiden), Kluwer, 1988, 37.

3.7 Meedelen van stukken (art. 736 Ger. W.)

Verplichting tot mededeling van bewijsstukken

130. De eisende partij moet in een rechtszaak zijn bewijsstukken meedelen binnen acht dagen na de inleiding van de zaak. De mededeling geschiedt door het neerleggen van de stukken ter griffie, waar de partijen er ter plaatse inzage van nemen. De mededeling van de geïnventariseerde stukken kan ook in onderling overleg plaatsvinden. Bij elke mededeling van stukken door neerlegging ter griffie wordt een inventaris ter griffie neergelegd.²⁴⁸ Wanneer partijen hun stukken niet tijdig hebben meegedeeld, wordt de rechtspleging ambtshalve geschorst.²⁴⁹ Daardoor gaat veel tijd verloren.

131. Het wetsvoorstel van 7 november 2023 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de mededeling van de bewijsstukken in burgerlijke zaken strekt ertoe de eisende partij te verplichten zijn inventaris van de stukken mee te delen samen en gelijktijdig met de dagvaarding of het verzoekschrift op tegenspraak.²⁵⁰ Deze verplichting opleggen aan de eisende partij, zal tot gevolg hebben dat voor de start van de procedure al de nodige stukken worden ingezameld en geïnventariseerd. Die werkwijze zorgt ervoor dat het instellen van een vordering voor de rechtbank sneller verloopt. Op deze manier is er al een inventaris van de stukken bij de start van de procedure in het debat.²⁵¹

Het wetsvoorstel wil tijdverlies tegengaan door de eisende partij reeds bij aanvang van de procedure te verplichten om een inventaris van de bewijsstukken mee te delen. Zo wordt vermeden dat partijen pas na de inleiding hun stukken moeten verzamelen en inventariseren, wat vaak het geval was. Door deze verplichting bij het begin van het proces in te bouwen, hoopt de wetgever dat de rechtspleging sneller, ordelijker en met minder schorsingen kan verlopen.

Een bijkomend voordeel van deze werkwijze is dat de rechtbank van bij aanvang beter inzicht krijgt in de inhoud van het geschil. Op die manier kan de rechter beter beoordelen of een zaak in aanmerking komt voor korte debatten of voor een alternatieve wijze van geschillenbeslechting, zoals gerechtelijke bemiddeling. Dit verhoogt de efficiëntie van de rechtspraak en kan de doorlooptijden aanzienlijk verkorten.

Het wetsvoorstel voorziet daartoe in de invoering van twee nieuwe bepalingen. In een nieuw artikel 702 Ger. W. wordt bepaald dat de gerechtsdeurwaarder bij zijn exploit van dagvaarding een inventaris van de bewijsstukken moet voegen. In een nieuw artikel 1034quater Ger. W. wordt dezelfde verplichting opgelegd bij het verzoekschrift op tegenspraak, op straffe van nietigheid.

Uitbreiding van de regeling naar andere procedures

132. Opmerkelijk is dat deze regeling niet beperkt blijft tot de burgerlijke procedure. Op basis van artikel 2 Gerechtelijk Wetboek dat stelt dat de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek van

²⁴⁸ Art. 737 Ger. W.

²⁴⁹ Art. 740 Ger. W.

²⁵⁰ Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de mededeling van de bewijsstukken in burgerlijke zaken van 7 november 2023, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS 2023-24, nr. 55 3674/001.

²⁵¹ HENDRIX G., 'Verplichting tot mededeling van de stukken (commentaar bij artikel 736 Ger.W.)' in *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, kluwer, 4-7.

toepassing zijn op alle rechtsplegingen tenzij anders geregeld, geldt de nieuwe verplichting ook in het strafprocesrecht. Concreet betekent dit dat ook bij een rechtstreekse dagvaarding voor de politierechtbank of correctionele rechtbank, of bij een burgerlijke partijstelling, een inventaris van de bewijsstukken moet worden gevoegd.

Deze wetswijziging wordt in de parlementaire stukken als een belangrijke stap beschouwd in het stroomlijnen van de gerechtelijke procedures.²⁵² Door de documenten van bij het begin van de procedure te structureren, worden vertragingen vermeden en wordt de rechter in staat gesteld om sneller en adequater te oordelen over de gepastheid van de procedure. Het voorstel past in een bredere tendens naar efficiënter procederen, waarbij niet alleen de rechtzoekende maar ook de rechterlijke macht en de advocatuur gebaat zijn.²⁵³

Mogelijkheid tot aanvulling van stukken tijdens de procedure

133. Uiteraard is het noodzakelijk dat de stukken in de loop van de procedure moeten kunnen worden aangevuld, zoals nu ook al het geval is, door de inventarissen aan te vullen die aan de conclusies worden gehecht. Als het wetsvoorstel wordt goedgekeurd zal de gerechtsdeurwaarder bij zijn exploit van dagvaarding ook een inventaris van de stukken moeten voegen.²⁵⁴ Als de procedure wordt gestart bij verzoekschrift zal bij het verzoekschrift op tegenspraak eveneens een inventaris van de stukken moeten worden gevoegd op straffe van nietigheid.²⁵⁵

²⁵² Toelichting bij Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de mededeling van de bewijsstukken in burgerlijke zaken van 7 november 2023, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS 2023-24, nr. 55 3674/001.

²⁵³ DERYCKERE S., *Justice in time*, Maklu 2020, 76-77.

²⁵⁴ Art. 702 Ger. W.

²⁵⁵ Art. 1034 quater Ger. W.

3.8 De schriftelijke behandeling (art. 755 Ger. W.)

Aard en doel

134. De schriftelijke behandeling uit artikel 755 van het Gerechtelijk Wetboek biedt partijen de mogelijkheid om een geding af te handelen zonder pleidooien voor de rechtbank.²⁵⁶ Deze procedurevorm beoogt een efficiënte en schriftelijke afhandeling van het geschil, zonder dat een pleitzitting nodig is. Deze wijze om een geding schriftelijk te behandelen blijft een uitzonderlijke procedure, die afwijkt van het normale verloop van een procedure. De inzet is duidelijk. Door het wegvallen van de pleitzitting en het vermijden van het wachten op een rechtsdag, kunnen gerechtelijke achterstanden worden aangepakt en de doorlooptijden ingekort.

Gezamenlijk besluit van de partijen

135. De schriftelijke behandeling vereist een gezamenlijke beslissing van partijen. Nadat de zaak in staat is verklaard, dat wil zeggen na de schriftelijke ingereedheidbrenging waarbij partijen hun conclusies en stukken hebben neergelegd, kunnen partijen overeenkomen om af te zien van een mondelinge behandeling. In dat geval hoeft geen rechtsdag meer te worden afgewacht of aangevraagd, en worden er geen pleidooien gehouden. Belangrijk is dat beide partijen afstand doen van het recht op mondelinge verdediging van hun zaak door hun akkoord te geven.²⁵⁷

136. Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de term 'gezamenlijk' in het betreffende artikel dient te worden geïnterpreteerd als "samen, in één document".²⁵⁸ Toch is er rechtspraak die deze opvatting nuanceert en oordeelt dat 'gezamenlijk' niet noodzakelijk 'gelijktijdig' betekent.²⁵⁹ Volgens deze visie mogen de instemmingen van beide partijen in de tijd gespreid plaatsvinden, zolang duidelijk is dat beide partijen ermee instemmen om de procedure schriftelijk te voeren. In die zin aanvaardt de rechtspraak ook dat het akkoord kan blijken uit afzonderlijk ingevulde en toegezonden formulieren, bijvoorbeeld door tussenkomst van het arbeidsauditoraat.²⁶⁰

Er geldt bovendien geen vormvereiste voor dit akkoord. De partijen kunnen hun instemming eenvoudig meedelen via een brief aan de rechtbank, of ze kunnen op de inleidingszitting vragen om het akkoord op te nemen in het proces-verbaal van terechtzitting.

137. De debatten worden van rechtswege gesloten één maand na de neerlegging van de dossiers ter griffie.²⁶¹ In dit geval komt de zaak dus niet meer op een terechtzitting, behoudens uiteraard voor de uitspraak die steeds openbaar moet gebeuren. Er dient op te worden gewezen dat op de termijn van één maand geen sanctie staat.

²⁵⁶ Art. 755 Ger. W.

²⁵⁷ TOLLENAERE V., 'De eventuele schriftelijke behandeling', *BHBP* augustus 2024/34, 10.

²⁵⁸ Verslag van de plenaire vergaderingen van donderdag 2 juli 1992, Parl. Hand. Senaat 2 juli 1992, 1294, <https://www.senate.be/handann/S0026/S00262129/S00262129.pdf>.

²⁵⁹ Arbrb. Charleroi 22 april 1993, *JLMB* 1993, 905 ; Rb. Brussel 30 juni 2009, *Act.dr.fam.* 2009/8, 160.

²⁶⁰ Arbrb. Charleroi 11 maart 1993, *JLMB* 1993, 497; Arbrb. Charleroi 22 april 1993, *JLMB* 1993, 905.

²⁶¹ Art. 769, lid 3 Ger.W.

Mondelinge toelichting blijft mogelijk

138. Ondanks het schriftelijke karakter behoudt de rechter wel de mogelijkheid om, indien hij dat nodig acht, mondelinge ophelderingen te vragen. Dit moet gebeuren binnen een maand na de neerlegging van de dossiers ter griffie.²⁶² Op deze termijn staat evenwel ook geen sanctie. In zo een geval kunnen de partijen toch worden uitgenodigd om kort toelichting te geven waarna de debatten van rechtswege worden gesloten. Dit laat de rechter toe om bepaalde punten die uit de schriftelijke stukken onvoldoende duidelijk blijken ter verduidelijking voor te leggen aan de partijen zonder het fundamenteel schriftelijke karakter van de procedure aan te tasten. Het begrip opheldering dient strikt te worden opgevat. Het gaat om een verduidelijking van reeds ingediende standpunten in de conclusies. Nieuwe argumenten of elementen mogen daarbij niet worden aangevoerd, aangezien dit de rechten van verdediging van de andere partij zou schaden en aanleiding zou geven tot nieuwe conclusietermijnen. Dat zou het doel van artikel 755 Gerechtelijk Wetboek, namelijk een vlotte afhandeling van het geschil, tenietdoen.²⁶³

139. Tegen een beslissing tot het vragen van mondelinge toelichting kan geen rechtsmiddel worden aangewend.

140. Indien het verzoek tot mondelinge opheldering al te gemakkelijk zou gebeuren, zou de aantrekkingskracht van de schriftelijke behandeling ondergraven worden. Het is dan ook in de eerste plaats aan de partijen en hun raadslieden om ervoor te zorgen dat hun conclusies en bundels voldoende duidelijk en volledig zijn, zodat bijkomende toelichting overbodig is.

In de praktijk

141. Hoewel deze regeling initieel weinig ingang vond, werd met de wet van 26 april 2007 gericht op het wegwerken van gerechtelijke achterstanden geprobeerd het systeem nieuw leven in te blazen. De bedoeling was duidelijk, een vlottere procedure door het elimineren van onnodige zittingen, met als gevolg minder belasting van de rechtbanken en snellere uitspraken.

Echter, in de praktijk bleek de tijdswinst beperkt. Dit komt deels doordat partijen pas op het einde van de ingereedheidbrenging durven kiezen voor een schriftelijke behandeling, wanneer ze alle standpunten volledig uitgewisseld hebben. Hierdoor is tegen dan vaak al een rechtsdag voorzien die uiteindelijk toch niet doorgaat. Dit veroorzaakt jammer genoeg vertraging in plaats van versnelling, vooral in rechtbanken waar de werklast hoog ligt en rechtsdagen schaars zijn.²⁶⁴

De enige structurele tijdswinst die men kan boeken, zit in het verschil tussen de termijn van drie maanden tussen de laatste conclusie en een geplande pleitzitting bij een mondelinge behandeling en de termijn van één maand waarbinnen de rechter eventueel om mondelinge ophelderingen mag vragen in geval van schriftelijke behandeling. Dit kan in theorie een besparing van twee maanden

²⁶² Art. 755, lid 4 Ger.W.

²⁶³ TOLLENAERE V., 'De eventuele schriftelijke behandeling', *BHBP* augustus 2024/34, 10.

²⁶⁴ TOLLENAERE V., 'De eventuele schriftelijke behandeling', *BHBP* augustus 2024/34, 10.

opleveren. In de praktijk is ook dat relatief, omdat het beslissingsmoment voor schriftelijke behandeling vaak pas na het conclusieverkeer komt, wat de winst tenietdoet.²⁶⁵

Toch heeft deze procedure haar nut, vooral in situaties van "vrije ingereedheidbrenging", waarbij geen vaste conclusietermijnen of vooraf vastgelegde rechtsdag gelden. In die gevallen kan de schriftelijke behandeling wel voor versnelling zorgen, doordat de zaak sneller kan worden afgerond zonder extra procedurestappen.²⁶⁶

142. De praktijk toont aan dat er toch grote verschillen bestaan in de toepassing van deze bepaling, zowel tussen gerechtshoven als tussen balies. Dit verschil is vermoedelijk te verklaren doordat de wet slechts voorziet dat partijen op de hoogte moeten worden gebracht van de datum waarop een eventuele mondelinge toelichting zal plaatsvinden, zonder nadere bepalingen over hoe deze datum moet worden vastgesteld of op welke wijze de concrete vragen aan de partijen kenbaar moeten worden gemaakt.²⁶⁷

Om praktische redenen gebeurt het soms dat de griffier in zijn brief niet enkel de datum meedeelt, maar ook de specifieke punten waarvoor opheldering wordt gevraagd. Dit impliceert echter dat de griffier de vragen van de rechter moet communiceren. Bepaalde rechtspraak stelt daarom dat dergelijke ophelderingspunten enkel via een tussenvonnis mogen worden meegedeeld.²⁶⁸ Daartegenover staat dat een tussenvonnis slechts mogelijk is na sluiting van de debatten, terwijl de wet voorziet dat de rechter reeds binnen een maand na de neerlegging van de bundels opheldering kan vragen.²⁶⁹ Dit maakt het in de praktijk onmogelijk om via tussenvonnis te werk te gaan.

De wet bepaalt evenmin wanneer de datum voor de mondelinge toelichting precies moet worden vastgesteld. Toch moet dit, om het doel van de bepaling, namelijk het versnellen van de rechtsbedeling te realiseren, een datum zijn op korte termijn.²⁷⁰ Volgens de memorie van toelichting worden de debatten gesloten op de dag dat de opheldering plaatsvindt, doorgaans twee maanden na de neerlegging van de conclusies.²⁷¹ Aangezien er echter geen bindende termijn of sanctie in de wet is opgenomen, behoudt de rechter ruime beoordelingsvrijheid. Wel moet in elk geval een behoorlijke oproepingstermijn voor alle betrokken partijen worden gerespecteerd.

143. De schriftelijke behandeling zoals voorzien in artikel 755 Gerechtelijk Wetboek vormt een efficiënte en flexibele procedure die partijen toelaat hun geschil af te handelen zonder pleidooien

²⁶⁵ ALIMUISCH B. en VAN ORSHOVEN P., 'Ingereedheidbrenging van de zaak', in TAJIMAN P. en VAN ORSHOVEN P.(eds.), *De wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand doorgelicht*, Die Keure 2008, 74-78.

²⁶⁶ Part. St. Kamer 2006-07, nr. 52-2811/1, 126; Parl St. Kamer, 2006-07, nr. 51-2811/1; Parl St. Kamer, 2006-07, nr. 51-2811/5, Kamercommissieverslag, 85.

²⁶⁷ KRINGS E., 'La Loi du 3 août 1992', *Les dossiers du journal des tribunaux*, Le nouveau droit judiciaire privé, Larcier, 1994, 14; ALIMUISCH B. en VAN ORSHOVEN P., 'Ingereedheidbrenging van de zaak', in TAJIMAN P. en VAN ORSHOVEN P.(eds.), *De wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand doorgelicht*, Die Keure 2008, 74-78.

²⁶⁸ ALIMUISCH B. en VAN ORSHOVEN P., 'Ingereedheidbrenging van de zaak', in TAJIMAN P. en VAN ORSHOVEN P.(eds.), *De wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand doorgelicht*, Die Keure 2008, 74-78.

²⁶⁹ EVERS F., noot bij Vred. Deinze 31 maart 1993, *T.Vred.* 1994, 182.

²⁷⁰ MARTRAY C., 'Vers une réforme de la procédure écrite', *Journ.proc.* 1991, 206-207.

²⁷¹ WAGNER K., *Burgerlijk Procesrecht*, Maklu 2014, 937; SMETS A., 'Verstek en tegenspraak in de Wet van 3 augustus 1992' in Taelman P. en Storme M. (eds.), *Tien jaar toepassing Wet 3 augustus 1992 én haar reparatiewetgeving: Evaluatie en toekomstperspectieven*, die Keure, 2004, 57; Wetsontwerp tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, Parl. St. Senaat 1990-91, nr. 1198/001, 48 en 61.

voor de rechtbank.²⁷² De toepassing van deze regeling blijkt in de praktijk sterk te variëren, onder meer door het gebrek aan specifieke vorm- en termijnvoorschriften in de wet. De schriftelijke behandeling biedt potentieel tot versnelling van de rechtspleging, maar langs de andere kant willen veel rechtzoekenden juist graag gehoord worden. Er is niets zo erg dan ongelijk krijgen en het gevoel hebben dat de rechter niet naar je heeft geluisterd. Het beroemde gezegde "Justice must not only be done, it must also be seen to be done" laat dit principe zien. De kern van het beroep van de advocaat, zoals het Latijnse *advocare* al aangeeft, is het pleiten. Precies daar schuilt een gevaar om toepassing te maken van de volledig schriftelijke procedure en afstand te doen van het recht op mondeling verweer. Hoe zorgvuldig en volledig conclusies of stukkenbundels ook zijn opgesteld, zij kunnen het belang van het mondelinge debat niet vervangen. Het directe gesprek tussen rechter en partijen en de mogelijkheid tot vraag en antwoord zijn onmisbaar om een volledig beeld te krijgen van het dossier en de verweerder of verdachte.²⁷³

144. Voor de rechtbanken is het moeilijk om haar werk te organiseren zonder de rechtsdagen. Daarop staat de kraan waarmee de werklast wordt gecontroleerd. Zoveel rechtsdagen, zoveel zaken om voor te bereiden en te vonnissen. De schriftelijke procedures komen daarbij en dit brengt frustratie als de partijen de zaak niet voldoende gereed hebben gebracht en er bovenop alsnog een rechtsdag bepaald moet worden voor mondelinge opheldering.

²⁷² Art. 755 Ger. W.

²⁷³ THIRIAR P., 'Een nieuwe poging tot veralgemening van de schriftelijke procedure', *Juristenkrant* 2020/412, 17.

3.9 Het interactief debat (art. 756 ter Ger. W.)

Aard en doel

145. Traditioneel verloopt een zitting in burgerlijke zaken via opeenvolgende pleidooien, waarbij de rechter eerder een passieve rol speelt. Artikel 756 ter van het Gerechtelijk Wetboek heeft door de invoering van de wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand een meer actieve rol aan de rechter toegekend.²⁷⁴ De rechter mag voorstellen het pleidooi te vervangen door een interactief debat waarin hij sturend optreedt. Hoewel de wet niet preciseert hoe dit voorstel wordt gedaan, kan het logisch geïntegreerd worden in een beschikking volgens artikel 747 Gerechtelijk Wetboek. Tijdens of voor de pleitzitting voorstellen aan de advocaten om de pleidooien te vervangen door een interactief debat, blijft dode letter en zal geen versnelling brengen.²⁷⁵ Het ideale scenario is dat de rechter na studie van het dossier en voor de pleitzitting een brief richt aan partijen met de mededeling dat hij zal voorstellen een interactief debat te organiseren, maar dit zal in veel rechtscolleges niet haalbaar zijn.²⁷⁶

146. Echter voegt deze bepaling weinig nieuws toe. Rechters konden voordien ook al actief tussenkomen tijdens debatten, vragen stellen en de focus verleggen naar de kernpunten van het geschil. Artikel 756ter Gerechtelijk Wetboek bevestigt dus louter een bestaande praktijk, wat in de parlementaire voorbereiding ook als overbodig werd beschouwd.²⁷⁷ Het succes van deze bepaling en het effectief houden van een dergelijk debat zal in grote mate afhangen van de ingesteldheid van de magistraat. Er waren voor het inwerking treden van de wet ook al magistraten die vragen stelden, maar er zijn ook magistraten die zich beperken tot het aanhoren van de pleidooien van partijen, zonder vragen te stellen.²⁷⁸ Hier tegenover staat dat de verplichte voorafgaande neerlegging van de dossierstukken de rechter zich goed kan voorbereiden om het debat te leiden. Dat kan de heropeningen van debatten vermijden hetgeen één van de doelen van de wetgever was.²⁷⁹

Indien de partijen akkoord gaan, beperkt het debat zich tot de vragen die de rechter essentieel acht. Partijen mogen aanvullende vragen stellen maar enkel binnen de strikt omschreven grenzen.²⁸⁰ Die beperking lijkt arbitrair aangezien partijen vrij elementen mogen aanhalen tijdens de klassieke pleidooien ook als die niet in de conclusies zijn opgenomen, al zal de rechter daar juridisch geen rekening mee moeten houden. De bepaling lijkt eerder verwarring te scheppen dan structureel iets te veranderen aan de rechtspraktijk.²⁸¹

²⁷⁴ Wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, *BS* 12 juni 2007.

²⁷⁵ ULRICHTS H., 'Procedurale fase afhandeling letselschade', in ULRICHTS, H., *Schaderegeling in België*, Wolters Kluwer 2018, 603-615.

²⁷⁶ Taelman P. en van Orshoven P. (ed.), *De wet van 26 april 2007 doorgelicht*, die Keure 2009, 190.

²⁷⁷ Parl.St. Kamer 2006-07, nr. 2811/5, 60; van Droogenbroeck F., 'Le nouveau droit judiciaire en principes', in *Le droit judiciaire en effervescence*, documentatie van een studiedag van de Conférence du Jeune barreau de Bruxelles.

²⁷⁸ Castermans M., *Gerechtelijk privaatrecht*, Story 2009, 762.

²⁷⁹ Mvt Wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, *BS* 12 juni 2007.

²⁸⁰ Brewaeys E., Maes B., Clijmans N. en Verbeke R., 'Nieuwe regels inzake behandeling en berechting van de vordering' *P.&B.* 2007, 236.

²⁸¹ Scheers D. en Thiriart P., 'Het gerechtelijk recht in hoogste versnelling?', Intersentia 2007, 207.

3.10 Sanctiesysteem (art. 780bis Ger. W.)

Situering

147. Met de Wet van 3 augustus 1992 werd het vroegere artikel 1072bis Gerechtelijk Wetboek ingevoerd om misbruik van hoger beroep, in het bijzonder dilatoire en speculatieve beroepen, tegen te gaan. Deze bepaling werd later afgeschaft, maar haar inhoud leeft voort in de nieuwe algemene sanctieregeling van artikel 780bis Gerechtelijk Wetboek, van toepassing op alle procedures, voor alle rechtscollages, met uitzondering van straf- en tuchtzaken.²⁸²

148. Het Grondwettelijk Hof werd geconfronteerd met een prejudiciële vraag over de rechtsgeldigheid en grondwettelijkheid van artikel 780bis van het Gerechtelijk Wetboek, met name in de context van het verschil in bevoegdheden tussen burgerlijke rechters en strafrechters bij het opleggen en sanctioneren van dwangsommen.²⁸³

Het Hof onderzocht of het verwijzende rechtscollage als strafrechter bevoegd was om te oordelen over een vordering tot opheffing of vermindering van die dwangsom. Het oordeelde dat de aard van de procedure, burgerlijk of strafrechtelijk, wordt bepaald door het gerecht dat de zaak behandelt en niet door het burgerlijke of strafrechtelijke karakter van de vordering zelf. Daardoor was het niet onredelijk dat het strafgerecht in deze zaak het bodemgeschil behandelde.

Verder onderzocht het Hof de mogelijkheid van het toekennen van een schadevergoeding wegens tergend en roekeloos geding binnen de strafprocedure. Hoewel de schadevergoeding haar basis vindt in het oud Burgerlijk Wetboek²⁸⁴, is de strafrechter niet bevoegd om zulke schadevergoedingen toe te kennen. De strafrechter kan enkel uitspraak doen over burgerlijke vorderingen die voortvloeien uit het vervolgd misdrijf. Schade door procesmisbruik of hinderlijk procesgedrag van de verdediging valt hier niet onder, waardoor de strafrechter ook niet bevoegd is om schadevergoeding wegens dergelijke procesmisbruiken toe te kennen.

Sinds de invoering van artikel 780bis Gerechtelijk wetboek kan elke vorm van procesrechtmisbruik worden gesanctioneerd, zowel via een schadevergoeding op vordering van een partij, als via een geldboete opgelegd door de burgerlijke rechter ambtshalve. De bedoeling van de wetgever is het misbruik van procesrecht dat de goede werking van de openbare dienst van het gerecht verstoort, te sanctioneren.²⁸⁵

Schadevergoeding wegens tergend en roekeloos geding

149. Een partij die meent dat haar tegenpartij de procedure tergend en roekeloos voert, kan een tegeneis tot schadevergoeding instellen.²⁸⁶ Dit dient bij conclusie te gebeuren en is enkel mogelijk

²⁸² Wet 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, *BS* 12 juni 2007.

²⁸³ GWH 16 februari 2023, ECLI:BE:GHCC:2023:ARR.029.

²⁸⁴ Art. 1382 en 1383 OBW.

²⁸⁵ MAES B., BREWAEYS E., VERBEKE R. en CLIJMANS N., 'Bestrijding gerechtelijke achterstand', *RABG* 2007, (973) 973-982.

²⁸⁶ Art. 809 Ger. W.

indien de hoofdeis geheel of gedeeltelijk wordt afgewezen.²⁸⁷ De beoordeling gebeurt door de rechter die over de hoofdeis oordeelt.²⁸⁸

Een vordering of een verweer wordt slechts als tergend en roekeloos gekwalificeerd indien cumulatief aan volgende voorwaarden is voldaan:²⁸⁹

- **Kennelijke ongegrondheid van de vordering of het verweer:** het ingestelde geding of de gevoerde verdediging ontbeert elke redelijke juridische of feitelijke grondslag;
- **Kwade trouw, lichtzinnigheid of misbruik:** de partij voert het geding met de bedoeling te schaden, te traineren of misbruik te maken van procesmiddelen;
- **Schade:** de andere partij moet aantonen dat zij hierdoor schade heeft geleden, die in causaal verband staat tot het onterecht ingestelde of gevoerde geding.

Het loutere feit dat een partij haar rechten verdedigt en uiteindelijk in het ongelijk wordt gesteld, volstaat niet om van tergend en roekeloos geding te spreken.²⁹⁰

150. In dit arrest van het Hof van Cassatie van 23 juni 2017 staat de vraag wanneer een hoger beroep als tergend en roekeloos kan worden beschouwd centraal en wat de juridische consequenties daarvan zijn.²⁹¹ De feiten van de zaak tonen aan dat de appellanten in beroep gingen tegen een vonnis waarin zij onder meer werden veroordeeld tot het aanpassen en indienen van gecorrigeerde jaarrekeningen, onder verbeurte van aanzienlijke dwangsommen. In hoger beroep werden hun vorderingen grotendeels ongegrond verklaard, met als gevolg dat het hof van beroep hen veroordeelde tot een schadevergoeding van 6.000 euro wegens tergend en roekeloos hoger beroep.

Het arrest verduidelijkt dat een geding een tergend of roekeloos karakter kan aannemen wanneer een partij niet handelt met het oog op rechtsherstel of rechtzoeking, maar veeleer met het opzet om de andere partij schade toe te brengen, of wanneer zij haar procedurele rechten uitoefent op een manier die kennelijk de grenzen overschrijdt van wat een voorzichtig en zorgvuldig persoon zou doen. Belangrijk is dat dit niet vereist dat het hele geding van geen enkel belang is, ook een beroep dat deels ongegrond is, kan in zijn geheel als tergend of roekeloos worden aangemerkt indien uit de omstandigheden blijkt dat het vooral gericht was op vertraging.

151. De eisers beroepen zich in hun middelen op het fundamentele recht op een eerlijk proces, gewaarborgd door artikel 6.1 EVRM, en het algemeen rechtsbeginsel van eerbied voor het recht van verdediging. Zij benadrukken dat de enige wettelijke mogelijkheid om de nietigheid van een dergelijk vonnis te laten vaststellen, het instellen van hoger beroep is. Het uitoefenen van dat recht kan, zo

²⁸⁷ Cass. 25 januari 2002, *Arr. Cass.* 2002, 257, *T Verz.* 2003, 170; LAENENS J., BROECKX K., SCHEERS D., *Handboek gerechtelijk recht*, Intersentia 2004, 443.

²⁸⁸ Art. 563, derde lid Ger. W.; LAENENS J., BROECKX K., SCHEERS D., *Handboek gerechtelijk recht*, Intersentia 2004, 280; LAMINE L., SCHOENAERTS B. en VAES C., *Het tergend en roekeloos geding*, Intersentia 2003, 200.

²⁸⁹ MAES B., 'De toetsing van het begrip 'tergend of roekeloos' hoger beroep' noot onder Cass. 12 mei 2005, *RABG* 2005, (1686) 1687; SCHEERS D., 'Is er leven na de rol? Instaatstelling na de Wet van 26 april 2007', *R.W.* 2007-08, (386) 401.

²⁹⁰ Arbrb. Brussel 19 november 2009, nr. 08/13/C, *Soc.Kron.* 2010/6, 341.

²⁹¹ Cass. 23 juni 2017, ECLI:BE:CASS:2017:ARR.20170623.1.

stellen zij, onmogelijk beschouwd worden als een daad van rechtsmisbruik, zeker wanneer het hoger beroep gegrond wordt bevonden op dat punt.

De eisers verwijzen naar rechtspraak van het Hof van Cassatie waaruit blijkt dat een procespartij die zich beroept op fundamentele procedurele tekortkomingen in eerste aanleg, niet zonder meer kan worden verweten dat zij in hoger beroep gaat, ook al zijn de andere middelen niet vernieuwend of overtuigend. De enkele omstandigheid dat een partij beroep instelt tegen een gemotiveerd vonnis zonder nieuwe elementen aan te voeren, volstaat niet om te besluiten tot rechtsmisbruik.

152. Het oordeel van het hof van beroep dat het hoger beroep tergend en roekeloos was, staat dus volgens de eisers haaks op zijn eigen vaststelling dat de eerste rechter fundamentele procedurele fouten had begaan. Het hof kan, op grond van zijn eigen bevinding dat de conclusies van de eisers onterecht buiten beschouwing zijn gelaten, niet besluiten dat de eisers misbruik hebben gemaakt van hun recht op beroep, zonder aldus het verbod van rechtsmisbruik en het recht op toegang tot de rechter te schenden.

Met deze redenering wordt opnieuw het belang onderstreept van een zorgvuldig onderscheid tussen de inhoudelijke beoordeling van een zaak en de motieven die aan de instelling van een rechtsmiddel ten grondslag liggen. Het arrest illustreert dat een partij in een rechtsstaat in beginsel moet kunnen opkomen tegen een beslissing die haar fundamentele rechten miskent, zonder daarbij het risico te lopen op veroordeling wegens rechtsmisbruik.

Geldboete wegens onrechtmatig gebruik van de procedure

153. Los van een schadevergoeding kan de rechter ook een geldboete opleggen aan een partij die de procedure gebruikt met kennelijk vertragende of onrechtmatige bedoelingen. Dit vereist een intentioneel element, de partij moet bewust misbruik maken van haar procesrechten.

Volgens het Hof van Cassatie is er sprake van procesrechtmisbruik wanneer een partij haar recht op een wijze uitoefent die de grenzen van een normaal en zorgvuldig procesgedrag duidelijk overschrijdt.²⁹²

154. Wanneer een eis wegens tergend en roekeloos geding wordt gesteld, kan de rechter in hetzelfde vonnis waarin hij zich hierover uitspreekt, ook een beslissing nemen over de toepassing van artikel 780bis van het Gerechtelijk Wetboek. Indien geen eis wegens tergend en roekeloos geding werd gesteld, moet de rechter alvorens een sanctie op grond van artikel 780bis uit te spreken, de debatten heropenen om de rechten van verweer te eerbiedigen en om de wederpartij de kans te geven alsnog een schadevergoedingseis in te dienen, die met de sanctie van artikel 780bis kan worden gecumuleerd.²⁹³

De geldboete die wordt opgelegd komt, anders dan de schadevergoeding wegens tergend en roekeloos geding, niet ten goede aan de wederpartij, maar aan de staat en wordt geïnd door de Administratie der Registratie en Domeinen. De administratieve geldboete wordt opgelegd aan de procesvoerende partij zelf en niet aan diens advocaat, onverminderd de mogelijkheid voor de partij

²⁹² VAN DROOGHENBROECK J., Noot bij Cass. 31 oktober 2003, *J.T.* 2004, 135, *R.W.* 2006-07, 1216.

²⁹³ Vred. Zonhoven 5 september 2000, *R.W.* 2000-01, 850.; TAELEMAN P., *Syllabus Gerechtelijk recht*, Universiteit Gent, 2005-06, 34.

om de beroepsaansprakelijkheid van de advocaat in te roepen wanneer deze de partij niet op het gevaar van deze geldboete en de wederzijdse eis wegens tergend en roekeloos geding heeft gewezen, of wanneer de advocaat autonoom een assertieve en agressieve processtrategie volgde.²⁹⁴

Tegen het opleggen van een geldboete en een eis wegens tergend en roekeloos geding kan hoger beroep worden aangetekend.²⁹⁵

Verhouding tot artikel 6 EVRM

155. Hoewel de geldboete uit artikel 780bis Gerechtelijk Wetboek formeel als een burgerlijke sanctie wordt voorgesteld, heeft het toenmalige Arbitragehof geoordeeld dat de geldboete wegens procesrechtmisbruik een strafrechtelijk karakter heeft in de zin van artikel 6 EVRM.²⁹⁶

Een partij moet altijd de mogelijkheid krijgen om zich te verdedigen vóór een geldboete wordt opgelegd.

156. Hoewel artikel 780bis de strijd tegen misbruik van procesrecht versterkt, is de wettelijke omschrijving van "kennelijk vertragende of onrechtmatige doeleinden" erg vaag. Hierdoor krijgt de rechter een grote beoordelingsvrijheid, wat het risico op rechtsongelijkheid vergroot.²⁹⁷

Het ontbreken van een precieze wettelijke definitie van procesrechtmisbruik belemmert de rechtszekerheid voor procespartijen. Ook rijst de vraag of de samenloop van schadevergoeding en geldboete niet leidt tot een dubbele bestraffing, in strijd met het ne bis in idem-beginsel, tenzij beide sancties hun grond vinden in een duidelijk onderscheiden rechtsgrond.

Artikel 780bis Gerechtelijk Wetboek beoogt een efficiëntere rechtspleging door misbruik te sanctioneren. De wetgever had er goed aan gedaan het begrip "procesrechtmisbruik" strikter te definiëren en de procedurele waarborgen bij de oplegging van de geldboete explicieter te voorzien.

²⁹⁴ TATON X., 'Les irrégularités, nullités et abus de procédure', in ENGLEBERT J. (ed.), *Le procès civil accéléré?*, Larcier 2007, 243.

²⁹⁵ Art. 616 Ger. W. ; art. 1050 Ger. W.

²⁹⁶ Arbitragehof 1 december 1993, nr. 82/93, *P. & B.* 1994, 12.

²⁹⁷ SCHEERS D. en THIRIAR P., 'Het gerechtelijk recht in hoogste versnelling?', Intersentia 2007, 207.

3.11 De invordering van niet betwiste schulden

Aard en doel

157. De wet van 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie (Potpourri I-wet) bracht de IOS-procedure tot stand.²⁹⁸ Door te voorzien in:

"een moderne en efficiënte invorderingsprocedure [met als] doel (...) snel, eenvoudig en kostenbesparend te werken zonder dat de kwaliteit van de rechtsbedeling vermindert", wou minister Geens de betalingsproblematiek bestrijden en tegemoet komen aan de Europese Richtlijn 2011/7/EU. Door deze administratieve procedure uit te werken, pakt hij vervolgens de hoge werklast bij de rechtbanken aan.²⁹⁹

158. In het Belgische rechtssysteem bestaan er twee belangrijke procedures voor de invordering van niet-betwiste geldschulden. Enerzijds de gerechtelijke invordering via de summiere rechtspleging en daarnaast de buitengerechtelijke invordering van onbetwiste schulden. Beide procedures zijn gericht op het efficiënter en sneller innen van schulden die door de schuldenaar niet worden betwist. Een lange en dure procedure bij de rechter wordt hierdoor vermeden, wat bevorderlijk is voor een efficiënter Justitie.³⁰⁰

Een niet-betwiste geldschuld is een vordering waarbij de schuldenaar de schuld niet inhoudelijk aanvecht. Traditioneel moest een schuldeiser zelfs voor een onbetwiste vordering een volledige gerechtelijke procedure doorlopen. Dit was zeer tijdrovend en kostelijk.³⁰¹

3.11.1 Gerechtelijke invordering: summiere rechtspleging om betaling te vorderen (art. 1338-1344 Ger.W.)

159. Wanneer een schuldeiser te maken krijgt met een niet-betwiste geldschuld, kan hij via de gerechtelijke weg een snelle en vereenvoudigde invordering nastreven. Hiervoor voorziet het Gerechtelijk Wetboek in een summiere rechtspleging specifiek ontworpen om zonder onnodige formaliteiten betaling af te dwingen van de schuldenaar indien hij zijn schuld erkent.³⁰²

160. Deze procedure is bedoeld voor duidelijke, liquide en opeisbare geldvorderingen die niet worden betwist. De schuldeiser dagvaardt de schuldenaar voor de bevoegde rechter en vraagt om een veroordeling tot betaling. De zaak wordt vervolgens versneld behandeld, waarbij de rechter slechts nagaat of aan de voorwaarden is voldaan en of de schuld werkelijk niet wordt betwist. Indien dat het

²⁹⁸ Wet 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, BS 22 oktober 2015.

²⁹⁹ GEENS K., 'Het Justitieplan. Een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid', FOD Justitie, 2015, https://cdn.nimbu.io/s/1jn2gqe/assets/Plan_justitie_18maart_NL.pdf.

³⁰⁰ NATIONALE KAMER VAN GERECHTSDEURWAARDERS, De procedure tot invordering van onbetwiste geldschulden: is het de kip met de gouden eieren?, 19 augustus 2019, www.jubel.be/de-procedure-tot-invordering-van-onbetwiste-geldschulden-is-het-de-kip-met-de-gouden-eieren-en-zo-ja-wie-profiteert-erva/.

³⁰¹ HENDRICKX K. en VERBELEN B., *Buitengerechtelijke invordering van consumenten- en handelsschulden*, Wolters Kluwer 2019, 25-56, 32.

³⁰² Art. 1338-1344 Ger. W.

geval is, kan de rechter een uitvoerbare veroordeling uitspreken zonder dat een uitgebreid debat nodig is.³⁰³

161. Een belangrijk kenmerk van deze procedure is de verkorte rechtsplegingstermijn, de schuldenaar krijgt minder tijd om te reageren dan in een klassieke procedure. De summiere rechtspleging waarborgt aldus een evenwicht tussen het recht op verdediging van de schuldenaar en het belang van de schuldeiser om snel betaling te verkrijgen.³⁰⁴

3.11.2 Buitengerechtelijke invordering: invordering van onbetwiste geldschulden (art. 1394/20-27 Ger.W.)

162. Naast de gerechtelijke invordering bestaat er sinds de wet van 2016 een buitengerechtelijke procedure voor de invordering van onbetwiste geldschulden van ondernemingen, ook wel bekend als het betalingsbevel. Deze regeling biedt een snelle, administratieve oplossing waarbij tussenkomst van de rechter in eerste instantie vermeden wordt. Hierdoor worden de rechtbanken minder belast.³⁰⁵

163. De schuldeiser kan een gerechtsdeurwaarder inschakelen die de schuldenaar een aanmaning tot betaling stuurt. Indien de schuldenaar binnen een termijn van één maand na betekening geen bezwaar maakt, stelt de deurwaarder een proces-verbaal van niet-betwisting op. Dit proces-verbaal heeft dezelfde kracht als een uitvoerbare titel, waardoor de schuldeiser zonder tussenkomst van een rechter tot gedwongen invordering kan overgaan.

Het buitengerechtelijke betalingsbevel is echter strikt voorbehouden aan geldschulden tussen ondernemingen (B2B) en kan niet gebruikt worden bij betwiste vorderingen, consumentenvorderingen of sociale zekerheidsbijdragen. Bovendien worden er specifieke vormvereisten opgelegd om de rechten van de schuldenaar te waarborgen, zoals een duidelijke vermelding van de schuld en de mogelijkheid om verweer te voeren tegen de invordering van de gelden.³⁰⁶

164. De procedure van het betalingsbevel maakt het mogelijk om kostenefficiënt, snel en zonder overbelasting van de rechtbanken openstaande, onbetwiste schulden te innen en maakt hierdoor een zeer effectieve vorm van snelrecht uit.³⁰⁷

Gevolg voor het snelrecht

165. Beide procedures, zowel de summiere rechtspleging als de buitengerechtelijke invordering, dragen bij aan een versnelde afhandeling van geschillen over niet-betwiste geldschulden.³⁰⁸ Ze vermijden de klassieke, trage gerechtelijke procedures en maken het mogelijk om binnen enkele

³⁰³ BEQUE P., 'Procedurerecht met betrekking tot onbetaalde handelsvorderingen (Deel 1)', *T.Verz.* 2016/2, 156.

³⁰⁴ DE JAEGER T., 'Invordering onbetwiste schuldvorderingen. Een evaluatie na anderhalf jaar', *NJW* 2017/373, 872-873.

³⁰⁵ Art. 1394/20-27 Ger.W.

³⁰⁶ BEQUE P., 'Procedurerecht met betrekking tot onbetaalde handelsvorderingen (Deel 1)', *T.Verz.* 2016/2, 156.

³⁰⁷ SCHEERS D. en THIRIAR P., *Potpourri I. Gerechtelijk recht*, Intersentia 2015, 143.

³⁰⁸ MvT, Parl.St. Kamer 2014-15, nr. 54-1219/001, 27-28; GEENS K., 'Het Justitieplan. Een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid', FOD Justitie, 2015, https://cdn.nimbu.io/s/1jn2gqe/assets/Plan_justitie_18maart_NL.pdf (consultatie 26 oktober 2020), 33.

weken of zelfs dagen een uitvoerbare titel te verkrijgen.³⁰⁹ De buitengerechtelijke procedure kan volledig buiten de rechtbank om gebeuren. Dit ontlast het gerechtelijk apparaat en versnelt de invordering. Hiernaast wordt er in de summiere rechtspleging enkel gekeken naar de evidente bewijzen. Er is hierdoor geen uitgebreide rechtspleging nodig en zijn er minder gerechtskosten en advocatenkosten.

Zowel de summiere rechtspleging als de buitengerechtelijke invordering zorgen voor snellere, goedkopere en doeltreffendere manieren om onbetwiste schulden in te vorderen, zonder afbreuk te doen aan de rechten van de schuldenaar.

166. De wetgever heeft deze administratieve procedure ingevoerd met het oog op het verlichten van de werkdruk bij de rechtbanken van koophandel en het versterken van de economische positie van schuldeisers, in het bijzonder van kmo's, die vaak onder druk komen te staan door oplopende betalingsachterstanden. Tegelijk biedt de procedure ook voordelen voor de schuldenaar, aangezien ze voorkomt dat interesten onnodig blijven doorlopen en kosten oplopen door langdurige gerechtelijke procedures.

Een belangrijk element dat bijdraagt tot de snelheid van de IOS-procedure is de doorgedreven digitalisering. De procedure verloopt grotendeels elektronisch, wat zorgt voor een vlotte afhandeling en een beperkte tussenkomst van de rechter. In tegenstelling tot de klassieke dagvaardingsprocedure, waarbij vaak weken tot maanden verstrijken tussen dagvaarding, zitting en vonnis, kan de IOS-procedure veel sneller worden afgerond. Het centrale beheers- en toezichtscomité behandelt de uitvoerbaarverklaring snel, wat het geheel aanzienlijk versnelt. Hierdoor wint de schuldeiser aan tijd en blijft de financiële druk op de schuldenaar beperkt.³¹⁰

167. Ook op financieel vlak blijkt de IOS-procedure voordeliger. Zo zijn de kosten voor de invordering van kleine geldschulden aanzienlijk lager dan bij een klassieke dagvaarding.³¹¹ De kostenbesparing komt zowel de schuldeiser als de schuldenaar ten goede, en wordt nog versterkt doordat er geen rechtsplegingsvergoeding verschuldigd is en het bekomen van een uitvoerbare expeditie volledig gratis is. Bovendien is de beperkte rol van de advocaat binnen de procedure een bijkomende factor die leidt tot een daling van het ereloon, aangezien geen zittingen moeten worden bijgewoond en geen uitgebreide proceshandelingen vereist zijn.

168. De wetgever heeft daarnaast bewust gekozen om de IOS toe te vertrouwen aan de gerechtsdeurwaarders, met verplichte tussenkomst van een advocaat.³¹² Die advocaat vervult de rol van een eerste rechter, hij beoordeelt niet alleen of de vordering juridisch correct is, maar waakt ook over de rechten van de schuldenaar. Zo wordt vermeden dat lichtzinnig gebruik wordt gemaakt van de procedure. Die waarborg is belangrijk, maar mag er niet toe leiden dat advocaten de procedure boycotten of misbruiken om alsnog onbetwiste vorderingen via de rechtbank in te stellen. De

³⁰⁹ DE JAEGER T., 'Invordering onbetwiste schuldvorderingen. Een evaluatie na anderhalf jaar', *NJW* 2017/373, 872-873.

³¹⁰ DE BUS W., 'Invordering van onbetwiste schulden. Advocaat, vervul uw rol van eerste rechter', *Juristenkrant* 2016/336, 11.

³¹¹ WECKHUYSEN W., 'Invordering van onbetwiste schuldvorderingen: de 'IOS-procedure', in X., *Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht*, Wolters Kluwer 2018, 201.

³¹² FEYS B., *Compendium Gerechtsdeurwaarders II*, Knops 2018, 1259.

wetgever verwacht van de advocatuur dat ze haar verantwoordelijkheid opneemt en enkel naar de rechtbank stapt wanneer er objectieve aanwijzingen zijn dat de schuld betwist zal worden.³¹³

Bovendien kunnen de rechtbanken zich door de tijdswinst beter focussen op hun kerntaken, wat op zijn beurt bijdraagt aan een verbeterde rechtsbedeling in het algemeen. In die zin is de IOS-procedure niet enkel een technische hervorming, maar een structurele verbetering van het gerechtelijk systeem.³¹⁴

³¹³ LOMBARDI P. en NELISSEN B., 'De invordering van onbetwiste geldschulden: de "IOS-procedure" onder de loep', *R.W.* 2015-16, 1355-1359; MOUGENOT D., 'Le recouvrement de dettes d'argent non contestées', in *Potpourri I et autres actualités de droit judiciaire*, Larcier 2016, 263-289; VOET S. en ALLEMEERSCH B., 'Invordering van onbetwiste geldschulden' in ALLEMEERSCH B. (ed.), *De Hervorming van de burgerlijke rechtspleging door Potpourri I*, Die Keure 2016, 1-18.

³¹⁴ DE JAEGER T. en DE PAEPE J., 'Een constructief kritische analyse van IOS' in Taelman P. en ALLEMEERSCH B. (eds.), *Het burgerlijk proces opnieuw hervormd*, Intersentia 2019, (215) 216.

Hoofdstuk 4 Strafprocesrechtelijk domein

4.1 De onmiddellijke verschijning (oud art. 216 quinquies Sv.)

169. Hoewel deze scriptie in hoofdzaak focust op het snelrecht binnen het burgerlijk procesrecht, is het eveneens van belang om een blik te werpen op het snelrecht binnen het strafrecht, in het bijzonder de procedure van onmiddellijke verschijning. Dit is ingegeven door het feit dat zowel binnen het burgerlijk als strafrechtelijk domein gelijkaardige uitdagingen spelen met betrekking tot gerechtelijke achterstand, lange doorlooptijden en de nood aan efficiëntere geschillenbeslechting.

De relevantie van dit hoofdstuk binnen een burgerrechtelijke scriptie ligt dan ook in de parallellen tussen beide rechtstakken. Zowel in het strafrecht als in het burgerlijk recht worden versnelde procedures ingevoerd vanuit dezelfde doelstellingen: ontlasting van het gerechtelijk apparaat, reductie van wachttijden en herstel van het vertrouwen in de rechtsstaat. Bovendien kunnen inzichten uit het strafrechtelijk snelrecht model inspirerend zijn voor burgerlijke hervormingen. Zo speelt in beide contexten de afweging tussen snelheid en rechtswaarborgen een centrale rol. In het strafrecht vertaalt zich dit in discussies over de volledigheid van het bewijsdossier en de vrijwilligheid van de verdachte, in het burgerlijk recht gaat het om het behoud van het pleidooi, het recht op hoor en wederhoor en de toegang tot een mondelinge behandeling.

170. Daarnaast is het opvallend dat in de publieke en politieke arena de roep om sneller en efficiënter justitie te bedrijven eerst in het strafrecht werd geuit, onder meer naar aanleiding van ernstige feiten waarbij verdachten pas jaren na de feiten voor de rechter verschenen. De maatschappelijke druk heeft ertoe geleid dat het strafrecht eerder dan het burgerlijk recht werd hervormd.

171. Tot slot is het van belang te vermelden dat de wetgever recent een wetsvoorstel heeft neergelegd tot aanpassing van de procedure van onmiddellijke verschijning, mede naar aanleiding van aanbevelingen van de Raad van State en de Hoge Raad voor de Justitie, die een visienota uitbracht over de evaluatie van het systeem. Dit voorstel is op het moment van schrijven nog niet aangenomen, maar getuigt wel van een groeiende bewustwording van de nood aan efficiëntere, snellere en toch rechtvaardige afhandeling van geschillen, zowel in het strafrecht als in het burgerlijk recht.

Om die reden verdient het aanbeveling om in deze scriptie kort stil te staan bij het strafrechtelijk snelrecht. Dit verruimt het perspectief en versterkt het inzicht in de werking, de opportuniteiten en de risico's van versnelde geschillenafhandeling.

172. De procedure van de onmiddellijke verschijning, zoals oorspronkelijk ingevoerd bij artikel 216 quinquies van het Wetboek van Strafvordering, beoogde een versnelde afhandeling van eenvoudige strafzaken.³¹⁵ Het was een reactie op maatschappelijke noden zoals de aanpak van voetbalgeweld

³¹⁵ SCHUERMANS F., 'Het snelrecht Verwilghen: een daadkrachtige justitie behoeft geen spektakel', *T.Strafr.* 2000, 142-154.

rond Euro 2000.³¹⁶ De essentie van deze procedure bestond erin dat een verdachte die aangehouden werd voor feiten met een strafmaat tussen één en tien jaar gevangenisstraf, snel voor de correctionele rechtbank kon verschijnen.³¹⁷ Dit binnen een termijn van vier tot zeven dagen zonder dat een uitgebreid gerechtelijk onderzoek vereist was.³¹⁸ De bedoeling was om justitie sneller, efficiënter en zichtbaarder te maken, vooral in het licht van publieke ordeverstoring en recidivegevoelig gedrag.³¹⁹

De procedure kende echter talrijke voorwaarden. Het feit moest van voldoende ernst zijn, het moest gaan om heterdaad of snel af te sluiten dossiers, en de onderzoeksrechter moest instemmen met de vordering tot aanhouding. Bij niet-naleving van deze voorwaarden kon de rechtbank de zaak terugverwijzen naar het Openbaar Ministerie.³²⁰ De kritiek vanuit de rechtsleer op deze procedure was fel.³²¹ Er werd gesproken van een justitie met "twee snelheden", waarbij verdachten in eenvoudige zaken minder mogelijkheden hadden om zich te verdedigen dan verdachten in complexere dossiers. Hoewel snelheid op zich niet problematisch is, moet volgens critici de procedure wel voldoen aan de fundamentele waarborgen van een eerlijk proces.³²² De vernietiging door het Arbitragehof in 2002 van enkele bepalingen over de onmiddellijke verschijning bevestigde deze bekommernissen.³²³ De tekortschietende bescherming van de rechten van verdediging met name de te korte voorbereidingstijd en het ontbreken van toegang tot onderzoeksmaatregelen leidde ertoe dat de procedure in de praktijk nagenoeg onbruikbaar werd.³²⁴

173. Pas in 2024 volgde een eerste substantiële hervorming met de wet van 18 januari 2024.³²⁵ Deze vernieuwde snelrechtprocedure beoogde de procedure terug werkbaar te maken, zonder afbreuk te doen aan de rechten van de verdediging. Nieuw was onder meer de verplichte schriftelijke instemming van de verdachte bijgestaan door zijn advocaat, een dagvaardingstermijn van minimum vijf en maximum vijftien werkdagen, en de voorwaarde dat de verdachte in voorlopige hechtenis moet zijn. Daarmee trachtte de wetgever te vermijden dat verdachten onder druk akkoord zouden gaan met een procedure die hen niet toereikend beschermt.³²⁶ De verruimde voorbereidingstijd moest het mogelijk maken om het dossier te bestuderen en een effectieve verdediging te voeren.³²⁷ De wet bevatte ook een evaluatiebepaling, die echter vaag bleef over de wijze waarop die evaluatie diende te gebeuren.³²⁸

³¹⁶ Wetsontwerp tot invoering van een procedure van onmiddellijke verschijning in strafzaken, SENAAT, 21 maart 2000, Parl. St. Senaat 1999-2000, nr. 2-347/3, 20.

³¹⁷ DE SMET B., 'De onmiddellijke verschijning voor de strafrechter', in *CBR Jaarboek 1999-2000*, Maklu, 2000, 231-296.

³¹⁸ Corr. Brugge, 14 april 2001, *T.Strafr.*, 2002, 94.

³¹⁹ DECLERCQ R., 'De zittingsprocedure in correctionele en politiezaken', *Beginnelsen van strafrechtspleging*, 921-1055, 135.

³²⁰ COLLIGNON P., 'La procédure de comparution immédiate devant le tribunal correctionnel', *JT* 2000, 345-355.

³²¹ VAN DAELE I., 'De onmiddellijke verschijning in strafzaken', *R.W.* 2000- 01/ 17, 649.

³²² DE SMET B., 'Snelrecht is geen tweederangsrecht', *Orde van de dag* 2000/9, 17-24.

³²³ Arbitragehof nr. 56/2002 van 28 maart 2002, *BS* 13 april 2002, 15224, *T.Strafr* 2002, 137.

³²⁴ DECLERCQ R., 'De zittingsprocedure in correctionele en politiezaken', *Beginnelsen van strafrechtspleging*, 921-1055, 135.

³²⁵ Wetsvoorstel van 20 februari 2019 betreffende de procedure van onmiddellijke verschijning, Parl. St. 54 2942/001, 9.; Wet van 18 januari 2024 om justitie menselijker, sneller en straffer te maken III, *BS* 26 januari 2024.

³²⁶ Wet van 18 januari 2024 om justitie menselijker, sneller en straffer te maken III, *BS* 26 januari 2024.

³²⁷ Zie bijlage 1

³²⁸ VERHAGE A., VANDEVIVER C. EN GOORMANS I., 'Het Belgisch beleid naar geweld tegen politie: 20 jaar politiehervorming, 20 jaar opeenstapeling van beleidsinitiatieven', *Panopticon*, 2022/2, 144-169.

174. Omdat ook deze hervorming nog tekortkomingen vertoonde, werd op 11 maart 2025 een nieuw wetsvoorstel ingediend.³²⁹ De voorgestelde hervormingen beogen het systeem verder te structureren en aan te passen aan de noden van de rechtspraak. Zo wordt de verplichte instemming van de verdachte afgeschaft, en wordt in plaats daarvan een langere voorbereidingstermijn voorzien om het recht op verdediging te vrijwaren.³³⁰ Ook kan de procedure tijdelijk geschorst worden wanneer bijkomende onderzoeksdaeden of herstelmaatregelen worden gevraagd, zonder dat men terugvalt op de klassieke procedure. Verder kunnen verstekzaken in snelrecht toch snel worden hervat indien verzet wordt ingesteld, en bij de heropening van het gerechtelijk onderzoek wordt de zaak toegewezen aan een andere onderzoeksrechter, om de onpartijdigheid te garanderen.³³¹

Het nieuwe wetsvoorstel reageert op bezorgdheden over de traagheid en rigiditeit van het systeem.³³² Toch zijn er ook hier kanttekeningen te maken, onder meer over de mogelijkheid tot verzet bij verstek en over het risico dat voorlopige hechtenis strategisch zou worden ingezet enkel om het snelrecht mogelijk te maken.³³³ Indien een verdachte lange tijd op vrije voeten is en slechts vlak voor de afsluiting van het onderzoek wordt aangehouden om het snelrecht te activeren, kan dit in strijd zijn met de Wet op de Voorlopige Hechtenis.³³⁴ Ook wordt het belang van een tijdige en transparante evaluatie benadrukt.³³⁵

175. Wanneer men deze strafrechtelijke snelrechtprocedure vergelijkt met het burgerlijk recht, valt op dat snelheid ook daar nagestreefd wordt, bijvoorbeeld via de kortgedingprocedure. Waar het burgerlijk snelrecht vooral procedureel van aard is en gericht op spoedeisende maatregelen zoals voorlopige schorsing of staking van handelingen, raakt het strafrechtelijk snelrecht veel meer aan grondrechten, zoals het recht op vrijheid en het vermoeden van onschuld.³³⁶

³²⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering, voor wat betreft een aanpassing aan de procedure van onmiddellijke verschijning (snelrecht), KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, 11 maart 2025, Parl.St. Kamer 2024-25, nr. 56-0775/001.

³³⁰ Omzendbrief inzake de snelrechtprocedure, COL PG 05/2024, <https://www.om-mp.be/nl/omzendbrieven>.

³³¹ GOORIS A., VAN TICHELT F. en DECOKER J., 'Tussen droom en daad. Evalueren van en experimenteren met strafwetgeving', *T.Strafr.* 2025/1, 2-25.

³³² Wetsontwerp om justitie menselijker, sneller en straffer te maken III, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, 18 juli 2023, Parl. St. Kamer, nr. 55-3322/016, 18.

³³³ DE SMET B., 'De herstart van het snelrecht met voorlopige hechtenis', *R.W.* 2023-2024/35, 1362.

³³⁴ HERBOTS P. en DRIESSEN M., 'Snelrechtprocedure krijgt (opnieuw) make-over: Wetgever zoekt aansluiting bij juridische praktijk', *PAL* 17 april 2025, <https://pal.be/2025/04/snelrechtprocedure-krijgt-make-over>.

³³⁵ Omzendbrief inzake de snelrechtprocedure, COL PG 05/2024, <https://www.om-mp.be/nl/omzendbrieven>.

³³⁶ Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering, voor wat betreft een aanpassing aan de procedure van onmiddellijke verschijning (snelrecht), KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, 11 maart 2025, Parl.St. Kamer 2024-25, nr. 56-0775/001.

Hoofdstuk 5 Rechtsvergelijking

5.1 Rechtsvergelijking Nederland

Situering

176. De efficiëntie van rechtspraak staat in elk ontwikkeld rechtssysteem onder druk, snelrecht is een instrument om gerechtelijke achterstand te beperken en rechtszekerheid te waarborgen. België beschikt daartoe over een reeks bijzondere procedures, vastgelegd in het Gerechtelijk Wetboek die hierboven beschreven werden. In deze titel wordt onderzocht in hoeverre Nederland gelijkaardige mechanismen kent en hoe deze verschillen in opbouw en toepassing.

Aan de hand van een rechtsvergelijkende analyse wordt onderzocht op welke wijze het rechtssysteem omgaat met procedurele mechanismen die gericht zijn op het verkorten van de doorlooptijd van gerechtelijke procedures. Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan de maatregelen die in Nederland worden genomen om een efficiëntere rechtsgang te bevorderen, en hoe deze zich verhouden tot de Belgische praktijk.

Deze benadering laat toe om bestaande knelpunten binnen het Belgische systeem te identificeren en mogelijke inspiratie te putten uit dit buitenlands rechtsmodel.

Het kortgeding

177. In Nederland is het kortgeding geregeld in artikel 254 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv).³³⁷ Het betreft een spoedprocedure waarbij de voorzieningenrechter een voorlopige voorziening kan treffen in spoedeisende zaken.³³⁸ De procedure wordt ingeleid met een dagvaarding en vereist een spoedeisend belang op het moment van de uitspraak.³³⁹ De rechter doet doorgaans binnen enkele dagen tot weken uitspraak. Het vonnis heeft een voorlopig karakter en kan worden gevolgd door een bodemprocedure.³⁴⁰ De termijn op een hoger beroep in te stellen tegen een zaak in kort geding bedraagt in Nederland vier weken.³⁴¹ Er kan ook een bodemprocedure opgestart worden. Wordt de vordering in kort geding alsnog afgewezen, dan vervalt daarmee de beslissing van de Voorzieningenrechter. Dit is dus in die zin een voorlopige beslissing.³⁴²

De Nederlandse rechtbanken hebben een procesreglement speciaal voor kort gedingen bij de sector civiel.³⁴³ Daarin staat ook een formulier dat gebruikt dient te worden voor de aanvraag van de

³³⁷ In Frankrijk bestaat er een gelijkaardige procedure aan het kort geding geregeld als *ordonnance de référé* in artikel 484 van de Code de procédure civile (CPC). Een *ordonnance de référé* is een voorlopige voorziening aanhangig gemaakt via dagvaarding (*assignation*) voor de speciaal aangewezen kortgedingrechter.

³³⁸ JONGE BALIE CONGRES, *Bodemloos? Spoedprocedures voor Nederlands recht*, Tjeenk Willink 1987, 4-5.

³³⁹ HR 29 november 2002, Gemeente Groningen/Reilman, r.o. 3.4.

³⁴⁰ Art. 254 Rv.

³⁴¹ Art. 339 lid 2 Rv; Hoger beroep tegen een *ordonnance de référé* moet binnen 15 dagen worden ingesteld, dit volgt uit artikel 490 CPC. Ook hier wordt de uitvoering van de beschikking niet automatisch geschorst door het beroep, tenzij de rechter anders bepaalt.

³⁴² In het Franse systeem controleert de rechter of voldoende tijd tussen dagvaarding en zitting is verstreken dit is vastgelegd in artikel 486 CPC, maar er geldt geen vaste minimumtermijn.

³⁴³ Procesreglement kort gedingen rechtbanken sector civiel/familie van 30 december 2011, *Staatscourant* 2011, 23069, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2011-23069.html>.

zittingsdatum. Daarnaast is er een procesreglement voor het kort geding bij de Kantonrechter zoals vastgesteld door het LOK (Landelijk Overleg Kantonrechters).³⁴⁴

Een Nederlandse expertcommissie belast met de herziening van het civiele procesrecht formuleerde in een tussentijds rapport verschillende voorstellen tot hervorming van onder meer de verhouding tussen het kort geding en de bodemprocedure.³⁴⁵ De commissie stelde voor dat het mogelijk moet zijn voor de voorzieningenrechter om op verzoek van beide partijen of zelfs eenzijdig, mits de andere partij niet tijdig bezwaar maakt een uitspraak in kort geding als een definitieve bodemuitspraak te laten gelden. Daarmee zou het kort geding in spoedeisende zaken kunnen uitmonden in een verkorte bodemprocedure. Deze gedachte sluit aan bij de behoefte aan snellere en toch definitieve rechtsbescherming, zoals ook onderkend door de Commissie verbetervoorstellen.

De reacties op dit voorstel zijn gemengd. Positief is men wanneer beide partijen instemmen met een dergelijke constructie. De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) stelt dat de voorzieningenrechter in dat geval de zaak voor verdere behandeling zou moeten kunnen verwijzen naar zichzelf als enkelvoudige rechter. De Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA) bepleit de mogelijkheid om op gezamenlijk verzoek de uitspraak als bodemvonnis te kwalificeren.

Tegelijkertijd waarschuwen deskundigen voor overhaaste wijzigingen. De huidige vorm van het kort geding is noodzakelijk, mede omdat de bodemprocedure vaak traag en complex is geworden. Volgens hem blijft de voorlopige voorziening van groot belang, mede gezien het feit dat in circa 95% van de gevallen geen vervolg in de bodemprocedure wordt ingesteld. Het kort geding functioneert daarmee in de praktijk vaak als feitelijke geschilbeslechting.³⁴⁶

De Commissie verbetervoorstellen wijst op parallellen met het bestuursprocesrecht, waar op grond van artikel 8:86 van de Awb reeds een vorm van kortsluiting bestaat. Toch is in het civiele recht de zelfstandigheid van het kort geding sterker verankerd. Anders dan in het bestuursrecht is er geen verplichte connexiteit, partijen kunnen zelf kiezen of zij het bij het kort geding laten of een bodemprocedure starten.³⁴⁷

178. Belangrijk in deze discussie is ook de rechtszekerheid rondom de voorlopige werking van het kort geding. De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 16 november 1984 geoordeeld dat dwangsommen verbeurd blijven, zelfs wanneer in de bodemprocedure blijkt dat de voorzieningenrechter het bij het verkeerde eind had.³⁴⁸ Tegelijkertijd kan dreiging met executie, indien achteraf blijkt dat de opgelegde maatregel onterecht was, onrechtmatig zijn. Dit laat zien dat de voorlopige aard van het kort geding juridisch niet zonder risico is, vooral waar het gaat om de afdwingbaarheid en gevolgen van opgelegde maatregelen.

De onderzoekers achter het interimrapport blijven bij hun oorspronkelijke voorstel, het moet mogelijk zijn dat de voorzieningenrechter op verzoek van partijen, of eenzijdig met rechtsmiddeloctie, een

³⁴⁴ Procesreglement kort gedingen rechtbanken sector civiel/familie van 30 december 2011, *Staatscourant* 2011, 23069, <https://zoek.officiëlebevestigingen.nl/stcrt-2011-23069.html>.

³⁴⁵ ASSER, W.D.H., GROEN H.A., VRANKEN J.B.M., TZANKOVA I.N., *Uitgebalanceerd Eindrapport Fundamentele herbezinning Nederlands burgerlijk procesrecht*, Boom Juridisch 2006, 1-220.

³⁴⁶ KEIJSER E.J.A. en TJOEN-TAK-SEN K.G., *De grillige groei van het kort geding*, NUMJI 1992, 125.

³⁴⁷ SNIJDERS H.J., YNZONIDES M., MEIJER G.J., *Nederlands burgerlijk procesrecht*, Kluwer 2002, 66-67.

³⁴⁸ HR 16 november 1984, NJ 1985, 547.

uitspraak in kort geding een definitief karakter geeft. Daarmee wordt voorzien in een juridische behoefte aan snelle en definitieve geschilbeslechting. Deze mogelijkheid biedt flexibiliteit. Wie daar geen behoefte aan heeft, kan de reguliere scheiding tussen voorlopige voorziening en bodemprocedure handhaven.

Er wordt geen harmonisatie nagestreefd met het bestuursprocesrecht, juist vanwege het verschil in systeem en uitgangspunten. De nadruk ligt op vrijwilligheid en partijautonomie. De voorzieningenrechter zou daartoe bevoegd moeten worden verklaard, mits de zaak zich leent voor definitieve beoordeling, bijvoorbeeld omdat er geen uitgebreid feitenonderzoek nodig is.³⁴⁹

179. Het kort geding blijft een krachtig instrument voor spoedeisende geschillen. De voorgestelde mogelijkheid tot 'kortsluiting' met de bodemprocedure moet worden gezien als een aanvulling, niet als een vervanging. Partijen die snel duidelijkheid wensen, kunnen zo op vrijwillige basis kiezen voor een definitieve uitspraak zonder de vertraging van een volledige bodemprocedure. Tegelijkertijd wordt het voorlopige karakter van het kort geding als zodanig behouden voor gevallen waarin dat meer op zijn plaats is.³⁵⁰

Het eenzijdig verzoekschrift

180. In Nederland wordt het eenzijdig verzoekschrift niet benoemd in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Toch wordt de term in de rechtspraak en literatuur regelmatig gebruikt om verzoekschriftprocedures aan te duiden waarbij geen wederpartij betrokken is of waarbij de wet dit toestaat. De verzoekschriftprocedure in het algemeen is geregeld in Boek 1, Titel 6 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, met name in artikelen 261 t/m 291.³⁵¹ De wet maakt geen strikt onderscheid tussen eenzijdige en tweezijdige verzoeken, maar het verschil blijkt uit de betrokkenheid van partijen.³⁵²

In tegenstelling tot Nederland kent België wel een duidelijk geregelde procedure voor het eenzijdig verzoekschrift.³⁵³ Deze is opgenomen in artikel 1025 e.v. van het Gerechtelijk Wetboek.³⁵⁴ Deze procedure wordt toegepast in gevallen waarin de wet dit toestaat of wanneer er geen bekende tegenpartij is. De rechter beslist hier op basis van het verzoekschrift zonder dat een wederpartij wordt gehoord. Het eenzijdig verzoekschrift heeft een strikt procesrechtelijk kader, inclusief vormvereisten.

Nederland kent geen dergelijke gestructureerde regeling. De Nederlandse rechter beoordeelt per geval of een eenzijdige behandeling van een verzoek toelaatbaar is, op grond van de wet of de aard van het verzoek.³⁵⁵ Slechts in bepaalde gevallen bij wet bepaald zoals bij echtscheiding op

³⁴⁹ SCHENK W. en BLAAUW J.H., *Het kort geding in Praktijkboek Administratief recht*, Kluwer, 1-342.

³⁵⁰ GROEN H.A., 'Het kort geding naar Nederlands recht', *TPR* 1991, 1036-1038.

³⁵¹ Art. 261- 291 Rv.

³⁵² RUTGERS G.R., 'Bespreking van: C.J.J.C.van Nispen: De terloopse hercodificatie van ons burgerlijk procesrecht Kluwer 1993', *Rechtsgeleerd Magazijn Themis*, 1995/2, 74 - 75.

³⁵³ In Frankrijk wordt het eenzijdig verzoekschrift aangeduid als *ordonnance sur requête*. Deze procedure laat toe dat een partij zich tot de rechter wendt zonder voorafgaande oproeping van de wederpartij. De wettelijke basis hiervoor is artikel 493 van de Code de procédure civile. Het betreft ook in Frankrijk een uitzonderingsprocedure die slechts in specifieke omstandigheden mag worden gebruikt, zoals spoedeisende zaken of bij wettelijke uitzondering.

³⁵⁴ Art. 1025 Ger. W.

³⁵⁵ SNIJDERS H.J., YNZONIDES M., MEIJER G.J., *Nederlands burgerlijk procesrecht*, Kluwer 2002, 184-191.

gemeenschappelijk verzoek komt het eenzijdig verzoekschrift in de praktijk voor. In andere situaties dan in de wet omschreven kan een verzoekschrift als onjuist procesinleidend stuk worden beschouwd, zoals bleek uit de beschikking van de Rechtbank Maastricht van 27 mei 2010 waarin een verzoek op grond van het erfrecht ten onrechte via een verzoekschrift was ingeleid in plaats van via dagvaarding.³⁵⁶

Verkorte dagvaardingstermijnen

181. In zowel Nederland als België bestaat de mogelijkheid om dagvaardingstermijnen te verkorten, met het oog op een versnelde behandeling van burgerlijke geschillen. Toch valt op dat de regeling in België juridisch meer uitgewerkt en specifiek verankerd is in de wet dan in Nederland.

In het Nederlandse burgerlijk procesrecht zijn de gewone dagvaardingstermijnen geregeld in artikel 114 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.³⁵⁷ Hierin staat dat de termijn tussen de betekening van de dagvaarding en de verschijning op de eerste roldatum ten minste één week moet bedragen.

Er bestaat echter ruimte voor afwijking. De rechter kan op verzoek een kortere termijn toestaan, als daar dringende redenen voor zijn. Dit betekent dat er geen automatische verkorting is. De verzoekende partij moet de rechter ervan overtuigen dat spoedbehandeling noodzakelijk is.³⁵⁸

Artikel 117 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering luidt als volgt:

*"Indien het belang van de zaak dit vordert, kan de voorzieningenrechter op verzoek van de eiser bepalen dat een kortere termijn dan de in de wet voorgeschreven termijn in acht wordt genomen."*³⁵⁹

Om verkorting te verkrijgen, moet de eiser een gemotiveerd verzoek doen aan de voorzieningenrechter of kantonrechter, meestal vóór of gelijktijdig met het opstellen van de dagvaarding. De rechter beoordeelt vervolgens of sprake is van een spoedeisend belang, en kan de dagvaardingstermijn al dan niet bekorten.

In België is de regeling van verkorte dagvaardingstermijnen uitgebreider geregeld, en vormt deze een afzonderlijk onderwerp in het Gerechtelijk Wetboek met name de Artikelen 707 en 1034quinquies van het Gerechtelijk Wetboek zijn hier van belang. Artikel 707 Gerechtelijk Wetboek voorziet in de mogelijkheid om de termijn van dagvaarding in kortgeding of in andere spoedeisende zaken in overleg met de rechter in te korten.³⁶⁰ De wet bepaalt expliciet dat in geval van "hoogdringendheid" de termijn mag worden verminderd. Artikel 1034quinquies Gerechtelijk Wetboek voorziet in een soortgelijke mogelijkheid bij procedures op verzoekschrift, wat de toegankelijkheid van spoedprocedures nog verruimt.³⁶¹

³⁵⁶ Rb. Maastricht 27 mei 2010, nr. 361120 BR.

³⁵⁷ Art. 114 Rv.

³⁵⁸ STEIN H.A., 'Dagvaardingsprocedure eerste aanleg', [https://www.vancooth.nl/Dagvaardingsprocedure%20\(2012\).pdf](https://www.vancooth.nl/Dagvaardingsprocedure%20(2012).pdf)

³⁵⁹ Art. 117 Rv.

³⁶⁰ Art. 707 Ger. W.

³⁶¹ Art. 1034quinquies Ger. W.

Provisioneel vonnis

182. In Nederland is het provisioneel vonnis geregeld in artikel 223 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.³⁶² Het betreft een voorlopige voorziening die tijdens een lopende procedure kan worden getroffen. De rechter kan op verzoek van een partij een voorlopige maatregel treffen die geldt tot de eindbeslissing.

Een voorlopige voorziening kan in Nederland niet alleen via een kortgedingprocedure worden verkregen, maar ook door middel van een provisionele vordering binnen een lopende bodemprocedure.³⁶³

Elke voorziening die als voorlopige maatregel in kort geding kan worden toegewezen, kan in beginsel ook als provisionele vordering worden gevraagd. De wet vereist niet dat de gevraagde maatregel expliciet in de wet is vastgelegd.³⁶⁴ Provisionele vorderingen kunnen ook een voorschot betreffen op hetgeen in de hoofdzaak wordt gevorderd.

Artikel 223 lid 2 Rv bepaalt echter dat de provisionele vordering samen moet hangen met de hoofdvordering. Deze samenhang is essentieel om te voorkomen dat de rechter buiten het kader van het kortgeding treedt. De beslissing over de provisionele vordering bindt de rechter in de hoofdzaak overigens niet. Het betreft slechts een voorlopige beoordeling van de rechtsverhouding.

183. Zowel de eiser als de gedaagde kan in een bodemprocedure een provisionele vordering instellen. Deze kwalificeert als een incidentele vordering in de zin van artikel 208 en 209 Rv. Hoewel de wet toestaat dat dit in elke fase van het geding gebeurt, wordt de vordering meestal opgenomen in de dagvaarding of de conclusie van antwoord. Indien de noodzaak pas later ontstaat, kan de vordering ook op dat moment worden ingesteld.

Het tussenvonnissen over de provisionele vordering moet binnen vier weken na de laatste conclusie worden gewezen. Indien de rechter zich hier niet aan houdt, handelt hij in strijd met de eisen van voortvarendheid zoals opgenomen in artikelen 23 en 26 Rv.³⁶⁵

184. Provisionele vorderingen kunnen ook in hoger beroep worden ingesteld, op basis van de schakelbepaling in artikel 353 Rv. Indien pas in hoger beroep voor het eerst een provisionele vordering wordt ingesteld, verliest de partij in feite een instantie. Bovendien moet de vordering worden onderscheiden van andere incidenten, zoals incidenteel hoger beroep of beroep tegen een provisioneel tussenvonnissen.

Soms wordt in een kortgedingprocedure een bijkomende provisionele vordering ingesteld. Dit is mogelijk wanneer het belang van een partij daarmee gediend is. Deze mogelijkheid bestaat, mits duidelijk is dat een snelle uitspraak in het kort geding zelf niet haalbaar is.

³⁶² Art. 223 Rv.

³⁶³ HOUBEN I.S.J., 'Samenloop van voorlopige voorzieningen in het burgerlijk procesrecht', *BWKJ/23*, Kluwer 2007, 211-238.

³⁶⁴ HR 30 juni 1995, Zingstra/Land van Cuyk, r.o. 3.1, *NJ* 1996, 200; HR 14 november 1997, r.o. 3.3., *NJ* 1998, 113; HR 29 november 2002, Helm/Aerts c.s., r.o. 3.11, *NJ* 2003, 50; BLAAUW J.H. en SCHENK W., *Het kort geding. Algemeen deel*, Kluwer 2002, 68.

³⁶⁵ KRAMER E., *Het kort geding in internationaal perspectief*, Kluwer 2001, 1; BRUINSMA J.F., *Korte gedingen. Een rechtssociologisch verslag*, Tjeenk Willink 1995, 127-135 en 155.

Een provisionele voorziening geldt zolang de bodemprocedure loopt. Zodra daarin een eindvonnis is gewezen en dit in kracht van gewijsde is gegaan, vervalt de voorlopige voorziening.

De belangrijkste verschillen tussen de provisionele vordering en het kort geding zijn:³⁶⁶

- **Samenhangseis:** Een provisionele vordering vereist een samenhang met de hoofdzaak. In kort geding ontbreekt deze voorwaarde, wat de toegangsdrempel verlaagt.
- **Snelheid:** Een uitspraak in kort geding wordt doorgaans sneller verkregen. Echter, als al een bodemprocedure loopt, kan een provisionele vordering sneller zijn dan een afzonderlijk kort geding.
- **Kosten:** Een provisionele vordering is goedkoper indien reeds een bodemprocedure loopt, omdat geen extra griffierechten of proceskosten voor een nieuwe zaak nodig zijn.
- **Geldingsduur:** De voorziening in kort geding kan in principe onbeperkt gelden, terwijl een provisionele vordering eindigt bij het vonnis in de hoofdzaak.

In situaties waarin al een bodemprocedure loopt of waarin de procedure spoedig zal worden opgestart is het instellen van een provisionele vordering vaak sneller, efficiënter en goedkoper.³⁶⁷

In België is het provisioneel vonnis geregeld in artikel 19, lid 3 Gerechtelijk Wetboek.³⁶⁸ Ook hier kan de rechter tijdens een lopende procedure voorlopige maatregelen treffen. De regeling is vergelijkbaar met die in Nederland.

Schriftelijke behandeling

185. Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering bevat géén expliciet artikel dat stelt dat de rechter de zaak volledig schriftelijk kan behandelen, zoals dat bijvoorbeeld wel in België het geval is via artikel 755 Gerechtelijk Wetboek.³⁶⁹

In Nederland volgt de mogelijkheid tot schriftelijke behandeling niet uit een specifieke wetsbepaling. Artikel 19 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering stelt: "De rechter behandelt de zaak op de wijze die hij in overeenstemming met de eisen van een goede procesorde nodig acht."³⁷⁰

Artikel 755 Gerechtelijk Wetboek bepaalt:

*"Wanneer de partijen schriftelijk verklaren dat zij afzien van pleidooien, doet de rechter uitspraak op de neergelegde stukken."*³⁷¹

Dit artikel geeft partijen uitdrukkelijk het recht om te kiezen voor een volledig schriftelijke procedure. De rechter moet daar in beginsel in meegaan.³⁷²

³⁶⁶ VAN SCHAİK F., 'De provisionele eis als alternatief voor kort geding', *Advocatenblad* 1985/4, 77.

³⁶⁷ SNIJDERS H.J., noot onder HR 23 februari 1990 Allart/Kist-Hubert, *NJ* 1991, 147.

³⁶⁸ Art. 19 lid 3 Ger. W.

³⁶⁹ Art. 755 Ger. W.

³⁷⁰ Art. 19 Rv.

³⁷¹ Art. 755 Ger. W.

³⁷² ERNSTE P.E., 'Het Wetsvoorstel Spoedwet KEI. Een verruiming van regie van de rechter en de mogelijkheden rondom de mondelinge behandeling?', *Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging* 2019/3, 126-135.

Nederland kent geen vergelijkbare bepaling in de wet. Daar is het altijd de rechter die bepaalt of een zaak zonder zitting kan worden afgedaan, ook al stemmen partijen daarmee in.³⁷³

186. Nederland heeft in het afgelopen decennium grootschalige pogingen ondernomen om de civiele procedure te moderniseren, met als doel deze sneller, overzichtelijker en digitaler te maken. Onder de Wetgeving van 2016 en de Spoedwet KEI is het klassieke recht op pleidooi (art. 134 Rv oud) afgeschaft en vervangen door de mondelinge behandeling ex art. 87 Rv.³⁷⁴ Dit betekent dat het pleidooi niet langer een zelfstandige proceshandeling is, maar is geïncorporeerd in een breder zittingsmodel dat in beginsel plaatsvindt na de schriftelijke fase van procesinleiding en antwoord.³⁷⁵

De mondelinge behandeling is daarmee geen automatische stap meer, maar een geregisseerd instrument, waarbij de rechter bepaalt of, wanneer en op welke wijze partijen hun standpunten mondeling toelichten. Alleen als er nog geen mondelinge behandeling heeft plaatsgevonden, zijn rechters verplicht om partijen desgevraagd alsnog die mogelijkheid te bieden (art. 87 lid 8 Rv Spoedwet). In de praktijk betekent dit dat veel zaken geheel schriftelijk worden afgehandeld, mede ter bevordering van snelheid, efficiëntie en beheersing van de werklust bij de rechterlijke macht.³⁷⁶

Toch is deze ontwikkeling niet zonder kritiek. Vanuit de literatuur is er zorg dat het verdwijnen van het pleidooi kan leiden tot verschraling van het partijdebat en verlies aan dynamiek in het proces. De wetgever tracht dit te ondervangen door een versterkte regiefunctie van de rechter te introduceren (art. 19 lid 2 Rv), die partijen actief moet sturen en vroegtijdig moet informeren over het doel van de behandeling, bijvoorbeeld via een zittingsagenda (art. 87 lid 4 Rv).

Hoewel ook in België stemmen opgaan om schriftelijke procedures te bevorderen met name bij eenvoudige of onbetwiste vorderingen blijft het principe van een mondelinge behandeling stevig verankerd. Slechts in beperkte gevallen, zoals in procedures op tegenspraak zonder verschijning, wordt afgezien van een pleidooi. De Belgische rechter heeft geen expliciete discretionaire bevoegdheid om de mondelinge behandeling achterwege te laten zoals in Nederland het geval is onder art. 87 lid 1 Rv. Hierdoor verloopt de procedure vaak trager, maar wordt er meer gewicht gegeven aan de mondelinge interactie.

187. De rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens maakt duidelijk dat schriftelijke behandeling in civiele zaken in principe niet strijdig is met artikel 6 EVRM, mits partijen op enig moment de mogelijkheid hebben gehad hun zaak mondeling uiteen te zetten bij een

³⁷³ In Frankrijk is de mondelinge behandeling de hoofdregel in burgerlijke zaken, conform artikel 446-1 van de *Code de procédure civile*. Uitzonderingen zijn mogelijk indien de wet dit uitdrukkelijk toestaat, de procedure blijft dan tegensprekelijk, zelfs bij schriftelijke afhandeling. Artikel 446-2 CPC bepaalt dat wanneer partijen worden vertegenwoordigd door advocaten en conclusies schriftelijk worden ingediend, een zuiver schriftelijke behandeling kan plaatsvinden. In dat geval gelden strengere eisen. Elk betoog moet systematisch en duidelijk worden uiteengezet in de processtukken, met correcte verwijzingen.

³⁷⁴ Wet van 3 juli 2019 tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering tot intrekking van de verplichting om elektronisch te procederen bij de rechtbanken Gelderland en Midden-Nederland en tot verruiming van de mogelijkheden van de mondelinge behandeling in het civiele procesrecht, *Stb.* 15 juli 2019, 241.

³⁷⁵ ALT J.W., 'Het recht op een mondelinge behandeling.', *advocatenblad* juni 2023, <https://magazine.advocatenblad.nl/2023-06/het-recht-op-een-mondelinge-behandeling/>.

³⁷⁶ STEENBERGHE H.M.M. en. DEN TONKELAAR J.D.A., 'Commentaar & Context KEI. Het gewijzigde Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering becommentarieerd vanuit de parlementaire geschiedenis van de KEI-wetgeving', *Boom Juridisch* 2017, 23.

onafhankelijke rechter.³⁷⁷ Het recht op een mondelinge behandeling heeft geen absoluut karakter.³⁷⁸ Snelheid, efficiëntie, technische aard van het geschil en administratieve belasting kunnen rechtvaardigingen vormen voor een schriftelijke afdoening mits deze verenigbaar is met de fundamentele rechten van partijen.³⁷⁹

Nederland maakt gebruik van deze ruimte door in art. 87 lid 8 Rv Spoorwet een vangnet te creëren.³⁸⁰ Wie nog geen zitting heeft gehad, kan alsnog een mondelinge behandeling vragen.³⁸¹ België daarentegen waarborgt het recht op pleidooi via de structuur van het proces zelf.³⁸² Daarmee is de Belgische aanpak veiliger vanuit openbaarheidsoogpunt, maar minder efficiënt qua tijdsbesteding.

Alternatieven

188. Hoewel België de laatste jaren verschillende stappen heeft gezet in de hervorming van het burgerlijk procesrecht, onder meer via de Potpourri-wetten, de wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand en digitaliseringsmaatregelen, blijft de vraag bestaan of deze gefragmenteerde benadering volstaat om structurele problemen zoals gerechtelijke achterstand daadwerkelijk op te lossen.³⁸³ Er is nood om het aantal gerechtelijke procedures terug te dringen en dit kan door alternatieve geschillenbeslechting beter naar voor te schuiven.

De werking van de Nederlandse geschillencommissies voor consumentenzaken, ondergebracht bij de Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken (SGC), wordt internationaal erkend als een goed voorbeeld van effectieve Consumenten Dispute Resolution (CDR).³ Het netwerk omvat ongeveer zeventig sectorale geschillencommissies, die optreden in samenwerking met zowel brancheorganisaties als consumentenorganisaties. Opvallend binnen dit model zijn twee aspecten, ten eerste worden de toepasselijke algemene voorwaarden bilateraal overeengekomen tussen de betrokken partijen alvorens aansluiting bij de SGC mogelijk is en ten tweede bestaat er een nakomingsgarantieregeling. Indien een onderneming weigert de beslissing van een geschillencommissie na te leven, wordt de bijbehorende brancheorganisatie verplicht om in haar plaats het besluit uit te voeren.⁴

Conclusie

189. De rechtsvergelijking tussen België en Nederland toont aan dat beide landen zich bewust zijn van de noodzaak om gerechtelijke achterstanden aan te pakken en rechtszekerheid sneller te

³⁷⁷ HR 15 maart 1996, ECLI:NL:HR:1996:ZC2013, NJ 1997/341.

³⁷⁸ Rb. Noord-Holland 15 januari 2020, ECLI:NL:RBNHO:2020:1462.

³⁷⁹ DE GROOT G., 'Rechtsregels met betrekking tot de mondelinge behandeling' in DE GROOT G. en STEENBERGHE H., *De mondelinge behandeling in civiele zaken*, Boom Juridisch 2019, 139-182 (146).

³⁸⁰ HR 27 januari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU7254; HR 15 december 2017, ECLI:NL:HR:2017:3151.

³⁸¹ Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering tot intrekking van de verplichting om elektronisch te procederen bij de rechtbanken Gelderland en Midden-Nederland en tot verruiming van de mogelijkheden van de mondelinge behandeling in het civiele procesrecht van 27 maart 2019, KAMERSTUKKEN II 2018/19, 35175 nr. 3, 9.

³⁸² In het Frans systeem geeft artikel 446-3 CPC de rechter de bevoegdheid om partijen aanvullende toelichtingen te vragen, zowel schriftelijk als mondeling.

³⁸³ Wet 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, BS 12 juni 2007.

waarborgen. Beide rechtsstelsels hanteren daartoe instrumenten zoals het kort geding, verkorte dagvaardingstermijnen en schriftelijke procedures.

190. Een eerste belangrijk leerpunt voor België is de doelgerichte inzet van de voorzieningenrechter in kort geding. In Nederland wordt dit mechanisme zeer actief aangewend voor spoedeisende geschillen, met ruimte voor maatwerk. België zou kunnen overwegen om via een wettelijk kader of procesreglement eenzelfde pragmatische benadering mogelijk te maken, waarbij kortgedingvonnissen mits instemming van partijen in sommige gevallen een definitief karakter kunnen krijgen.

191. Ook op het vlak van schriftelijke afhandeling is Nederland verder geëvolueerd. Via de Spoedwet KEI is het mogelijk geworden om, onder voorwaarden, geheel schriftelijk uitspraak te doen zonder pleidooi, terwijl de mondelinge behandeling optioneel is mits waarborging van het recht van verdediging. In België blijft de mondelinge behandeling eerder de regel. Hier ligt ruimte om efficiëntere afdoening toe te laten voor eenvoudige of onbetwiste zaken, zonder de transparantie of tegenspraak uit het oog te verliezen.

192. Een ander sterk punt in de Nederlandse praktijk is de alternatieve geschillenbeslechting (ADR), in het bijzonder via het systeem van de Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken (SGC). Deze combinatie van laagdrempeligheid, sectorale binding en nakomingsgarantie zorgt ervoor dat geschillen buiten de rechter om opgelost worden, zonder aan legitimiteit in te boeten. België zou kunnen overwegen om, naast klassieke bemiddeling, ook te investeren in meer gestructureerde geschillencommissies.

193. Tot slot is Nederland ook op het vlak van digitalisering en proceduralisering (zoals via modelformulieren, tijdslijnen en digitale uitwisseling) verder gevorderd. België hinkt hier achterop, mede door de gefragmenteerde invoering van hervormingen via de Potpourri-wetten. Een globale en gecoördineerde aanpak met nadruk op digitale toegankelijkheid, voorspelbaarheid en procesvoering op maat, zou ook de Belgische rechtspraak ten goede komen.

Hoofdstuk 6 De spanning tussen snelrecht, gerechtelijke vertragingen en het recht van verdediging

194. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) heeft België al meermaals veroordeeld omdat de rechtszaken in ons land te lang duren. In 2009 werd België veroordeeld voor een te lange gerechtelijke procedure voor de burgerlijke rechtbank.³⁸⁴ Vanaf 2019 volgden ook veroordelingen voor de lange duur van strafrechtelijke procedures.³⁸⁵

195. In de zaak Bell tegen België heeft het EHRM België veroordeeld voor de lange duurtijd van een burgerlijke procedure voor de rechtbank van eerste aanleg.³⁸⁶ De zaak vindt haar oorsprong in een klacht, ingediend op 8 december 2005 bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens door Xavier Bell en zijn moeder Diane Bell. De klacht was gericht tegen België en betrof een schending van het recht op een berechting binnen een redelijke termijn zoals gewaarborgd in artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

De feiten van de zaak gaan terug tot 12 mei 1993, toen de dochter van mevrouw Bell en zus van de heer Bell overleed. Zij liet een handgeschreven testament na, met datum op 15 augustus 1989, waarin een derde werd aangeduid als universeel legataris. Op 8 mei 1995 stelde mevrouw Bell een vordering in bij de rechtbank van eerste aanleg in Brussel tot nietigverklaring van het testament, omdat haar dochter bij het opstellen ervan niet toerekeningsvatbaar zou zijn geweest.

Op 25 februari 2002 voegde Xavier Bell zich vrijwillig bij deze procedure. Eerder, op 16 oktober 1998, had de begunstigde derde een tegenvordering ingesteld tegen mevrouw Bell wegens aantasting van eer en reputatie, en op 24 maart 2000 werd deze tegenvordering uitgebreid. Bij vonnis van 28 juni 2002 wees de rechtbank de vordering tot nietigverklaring, de tegenvordering, alsook de vordering van de heer Bell af. Hiertegen gingen mevrouw Bell en de heer Bell op 4 september 2002 in hoger beroep, waarna de begunstigde een incidenteel beroep instelde.

De zaak sleepte aan in hoger beroep, na uitstel van hoorzittingen en bijkomende schriftelijke conclusies werd uiteindelijk op 3 december 2004 beslist tot heropening van het debat om verduidelijking te verkrijgen over een lopend strafonderzoek dat verband hield met het testament. Uiteindelijk volgde het arrest van het hof van beroep pas op 8 februari 2007, waarbij het eerdere vonnis werd bevestigd en de acties van mevrouw Bell op strafrechtelijk vlak zonder voorwerp werden verklaard vanwege haar eerdere afstand van instantie.

De heer Bell klaagde in het bijzonder over de buitensporige duur van de gerechtelijke procedure, in strijd met artikel 6.1 van het EVRM. Volgens hem was de procedure sinds zijn toetreding in februari 2002 onredelijk lang blijven aanslepen, mede vanwege voortdurende uitstellen en het gebrek aan

³⁸⁴ EHRM 6 april 2009, Bell/België, 44826/05.

³⁸⁵ EHRM 2 juli 2019, Abboud/België, 29119/13.

³⁸⁶ EHRM 6 april 2009, Bell/België, 44826/05.

voortvarendheid van de Belgische rechtbanken. De Belgische overheid verweerde zich door te stellen dat de duur van de procedure, ongeveer vijf jaar voor twee rechtsinstanties, niet excessief was en deels te wijten aan het gedrag van de heer Bell zelf, die volgens hen onvoldoende informatie had verschaft over het lopend strafonderzoek waarop hij zich beriep.

Het Europees Hof verwierp het verweer van de Belgische regering en stelde dat, hoewel de heer Bell zich pas in 2002 bij de procedure voegde, het proces reeds sinds 1995 liep en dus al een lange voorgeschiedenis kende. Vooral het hof van beroep, dat vier jaar en vijf maanden nodig had om uitspraak te doen, droeg volgens het Hof een belangrijk aandeel in de vertraging. Belangrijke vertragingen, waaronder de periode van bijna twee jaar tussen een arrest in december 2004 en een zitting in september 2006, waren niet gerechtvaardigd. Hoewel de heer Bell aandrang op het betrekken van het strafrechtelijke luik, ontslaat dit de rechtbanken niet van hun plicht om een zaak voortvarend te behandelen.

De zaak Bell tegen België bevestigt nogmaals de verplichting van staten om gerechtelijke procedures binnen een redelijke termijn af te handelen. Het Hof onderstreepte dat ook wanneer partijen in een burgerlijk geschil enige verantwoordelijkheid dragen, dit de rechterlijke autoriteiten niet ontslaat van hun verplichting om procedures doeltreffend en zonder onnodige vertraging te behandelen.

196. Mede door de veroordelingen voor het EHRM kende de gerechtelijke achterstand in de periode 2022 tot 2024 verschillende beleidsreacties en financiële maatregelen, maar het resultaat is nog steeds onvoldoende om de buitensporige vertragingen effectief aan te pakken.³⁸⁷

Belgische beleidsinitiatieven in die periode omvatten onder meer het extra personeel dat werd aangekondigd en deels ingezet, volgens het College van Hoven en Rechtbanken zou het aantal rechters met bijna de helft moeten toenemen. Dit is ingezet om de gerechtelijke capaciteit uit te breiden. Verder werd er gediscussieerd over een schadevergoedingsmechanisme voor burgers die lijden onder buitensporige procedures. Het FIRM drong erop aan dat een effectief vangnet moet komen om slachtoffers van excessive vertraging recht op compensatie te verlenen, maar concrete wetgeving voor een gedifferentieerd vergoedingssysteem bleef achterwege.

Een andere beleidsreactie was de nadruk op digitaliseringsprojecten en procesoptimalisatie. Deze maatregelen moesten de efficiëntie verhogen en de toegang tot de rechter versterken, maar het FIRM signaleerde dat de digitalisering nog onvoldoende vooruitgang bood in de praktijk en dat de financiële steun en aandacht voor de personele uitrusting van de rechtbanken onvoldoende was.

197. In 2022 erkende het Comité van Ministers van de Raad van Europa de aanhoudende problemen rond de buitensporige duur van burgerlijke en strafrechtelijke procedures in België. In zijn beslissing van september 2022³⁸⁸ stelde het Comité vast dat de mediane doorlooptijd voor een burgerlijke zaak in sommige regio's oploopt tot meer dan 18 maanden, terwijl dit in andere arrondissementen onder de 12 maanden blijft. Deze regionale verschillen wijzen op een onrechtvaardige toegang tot

³⁸⁷ FIRM, 'Tussenkomst bij de Raad van Europa voor een redelijke termijn in gerechtelijke procedures', *federaal instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens* 1 juli 2024, <https://institutfederaaldroitshumains.be/nl/tussenkomst-bij-de-raad-van-europa-voor-een-redelijke-termijn-in-gerechtelijke-procedures>.

³⁸⁸ Comité van Ministers, Decision CM/Del/Dec(2022)1443/H46-7 van 22 september 2022, 1443e vergadering van de permanente vertegenwoordigers van de Ministers, 5-7.

rechtspraak binnen België zelf. Het FIRM (de onafhankelijke instantie voor de bescherming van mensenrechten binnen het Belgische gerechtelijk apparaat) leverde toen een uitgebreid advies³⁸⁹, waarin het belang werd benadrukt van voldoende middelen voor de rechterlijke macht, en waarin gewaarschuwd werd tegen het compenseren van het personeelstekort door meer repressieve bevoegdheden aan gemeenten te geven.

198. Cijfermatig waren er al duidelijke signalen van grote regionale verschillen in doorlooptijden en clearance rates, dit is het percentage van binnenkomende zaken dat in een bepaalde periode wordt afgehandeld. Deze rates zijn een belangrijke indicator voor de efficiëntie van rechtbanken. In 2022 werd al vastgesteld dat de huidige methodologie problematisch is. Zo tellen 'slapende zaken' die langere tijd niet worden behandeld niet mee bij de berekening, wat een te rooskleurig beeld geeft van de efficiëntie. Daardoor kan een clearance rate van 100% suggereren dat de rechtbanken alle zaken afhandelen, terwijl in werkelijkheid een aanzienlijke stapel slapende zaken bestaat.³⁹⁰

199. Twee jaar later, in april 2024, bleek uit een recente communicatie van België³⁹¹ dat ondanks enkele inspanningen de problemen rond gerechtelijke achterstand en doorlooptijden nog niet zijn opgelost. Vooral de situatie bij familierechtbanken bleek kritiek, met een ernstig tekort aan griffiers, wat een belangrijke factor is voor de oplopende achterstand. Volgens berichten uit maart en april 2024 kampen Brusselse familierechtbanken nog steeds met een tekort van acht opgeleide griffiers. Ook het Brusselse hof van beroep blijft structurele versterking nodig hebben.³⁹²

Het personeelstekort heeft bovendien geleid tot een beleidskeuze waarbij het parket in Brussel bepaalde strafbare feiten niet langer vervolgt vanwege gebrek aan capaciteit. De last voor deze feiten wordt verlegd naar gemeenten, die ze moeten aanpakken via administratieve sancties. Dit wordt door het FIRM sterk afgeraden, omdat het de rechterlijke macht verzwakt en de waarborgen van het strafrecht uitholt. Bovendien zijn gemeenten vaak onvoldoende uitgerust om deze taken op een rechtsstatelijke en mensenrechtelijk verantwoorde manier uit te voeren.³⁹³

200. Op financieel vlak bevestigde België dat het budget voor justitie sinds 2014 is gestegen, met een jaarlijkse toevoeging van ongeveer 300 miljoen euro, waarvan 50 miljoen specifiek voor digitalisering. Toch wordt de koppeling van deze middelen aan meetbare doelstellingen voortgezet, waarbij nog steeds onduidelijk is hoe die resultaten zullen worden geëvalueerd en welke instantie

³⁸⁹ FIRM, Advies nr. 14/2022, 29 november 2022, 4.

³⁹⁰ FIRM, 'Tussenkost voor het Comité van Ministers van de Raad van Europa betreffende de zaak Bell t. België', *federaal instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens* van 29 juli 2022, <https://institutfederaaldroitshumains.be/sites/default/files/2022-09/Tussenkost%20FIRM%20Termijn%20gerechtelijke%20procedures%20arrest%20Bell.pdf>; FIRM, 'Tussenkost voor het Comité van Ministers van de Raad van Europa betreffende de groep zaken Bell t. België', *federaal instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens* van 30 april 2024, <https://institutfederaaldroitshumains.be/sites/default/files/2024-06/Tussenkost%20FIRM%20Duur%20gerechtelijke%20procedures%202024.pdf>.

³⁹¹ België, 'Communicatie van België over de groep van zaken Bell t. België (Verzoekschrift nr. 44826/05)', 1501e vergadering juni 2024, DH-DD(2024)376, 2 april 2024, 3.

³⁹² HRJ, Audit: hof van beroep Brussel-verslag goedgekeurd door de verenigde advies- en onderzoekscommissie van de hoge raad voor de justitie op 30 juni 2022., <https://hrj.be/admin/storage/hrj/22.06.30-verslag-audit-hvb-bxl-def.pdf>; Integraal verslag met vertaald beknopt verslag, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, Parl.St. Kamer 2023-24, nr. 55-COM1230, <https://www.lachambre.be/doc/CCRI/pdf/55/ic1230.pdf>.

³⁹³ FIRM, 'België moet rechtszaken dringend sneller afhandelen', *federaal instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens* 1 juli 2024, <https://federaalinstituutmensenrechten.be/nl/belgie-moet-rechtszaken-dringend-sneller-afhandelen>.

hierover gaat oordelen. Dit creëert een voortdurende onzekerheid en risico op negatieve effecten op de rechterlijke onafhankelijkheid en de toegang tot justitie.³⁹⁴

201. De gevolgen van lange doorlooptijden en achterstanden gaan verder dan administratieve problemen. Burgers worden geconfronteerd met onzekerheid, verhoogde kosten en mogelijke schendingen van fundamentele rechten. Het recht op een eerlijk proces binnen een redelijke termijn, zoals verankerd in artikel 6.1 EVRM, wordt hierdoor in het gedrang gebracht.

Bovendien leidt de onduidelijkheid rond het systeem van schadevergoeding voor buitensporige duur van procedures tot een situatie waarin slachtoffers van gerechtelijke vertragingen onvoldoende compensatie krijgen. Het FIRM benadrukt de noodzaak van een duidelijk, toegankelijk en effectief systeem voor dergelijke claims.

202. De Belgische Staat werd door het FIRM opgeroepen om adequatere en gedetailleerdere statistieken te publiceren over:³⁹⁵

De lengte van burgerlijke procedures, gegevens moeten duidelijk regionale verschillen weergeven. Het is bekend dat de gemiddelde doorlooptijd in sommige arrondissementen aanzienlijk hoger ligt dan in andere, maar een transparante en systematische monitoring ontbreekt.

De clearance rate van hoven en rechtbanken. De huidige methodologie om dit te meten houdt geen rekening met slapende zaken, waardoor de clearance rate te positief wordt voorgesteld.

De schadevergoedingsprocedures waarbij burgers schadevergoeding eisen vanwege buitensporige duur van procedures. Actuele cijfers over de lengte en het succespercentage van deze claims ontbreken.

203. Naast financiële middelen blijft de organisatie van de gerechtelijke instellingen een knelpunt. De Wet van 18 februari 2014 voorziet in een verzelfstandigd beheer van hoven en rechtbanken. Zowel de Hoge Raad voor de justitie als de Association Syndicale des Magistrats hebben hun bezorgdheid geuit over de bijkomende taken die de rechterlijke macht zou krijgen zonder extra financiële middelen.³⁹⁶

Het FIRM dringt er daarom bij het Comité van Ministers op aan om de Belgische Staat te blijven aanmoedigen om:

- De maatregelen uiteen te zetten die hij van plan is te nemen om de personeelsproblemen en de toenemende achterstand in familierechtbanken aan te pakken.

³⁹⁴ FOD JUSTITIE, 'Campagne 'Ik geloof in de rechtsstaat!' - Digitalisering is en blijft prioriteit voor FOD Justitie', 20 maart 2019, https://justitie.belgium.be/nl/nieuws/persberichten/campagne_ik_geloof_in_de_rechtsstaat_digitalisering_is_e_n_blijft_prioriteit; MUYTERS P., 'Verslag namens de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie over het ontwerp van decreet houdende aanpassing van de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2020, 9 juni 2020, file:///C:/Users/11802005/Downloads/g19-A-5.pdf

³⁹⁵ FIRM, 'België moet rechtszaken dringend sneller afhandelen', *federaal instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens* 1 juli 2024, <https://federaalinstituutmensenrechten.be/nl/belgie-moet-rechtszaken-dringend-sneller-afhandelen>.

³⁹⁶ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake rechterlijke organisatie II van 7 december 2022, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, Parl.St. Kamer 2022-23, nr. 55 2978/004.

- De maatregelen uiteen te zetten die hij van plan is te nemen om de toenemende achterstand van bepaalde hoven van beroep aan te pakken.
- Te garanderen dat de schadevergoedingsregeling in geval van een buitensporig lange duur effectief is en voldoet aan de normen van een eerlijk proces, waaronder het recht op een procedure binnen een redelijke termijn.
- Het mechanisme van de 'onmiddellijke minnelijke schikking' af te schaffen gezien de risico's van mensenrechtenschendingen die het met zich meebrengt.
- Vooral te investeren in de toewijzing van middelen voor meer gerechtspersoneel, zoals rechters, griffiers en ondersteunend personeel.
- Actief het juridische beroep aantrekkelijker te blijven maken.
- Het Brusselse hof van beroep structureel te versterken, dat, gelet op zijn unieke positie in het Belgische juridische landschap, nog altijd een aanpak op maat nodig heeft.
- Het gebrek aan middelen voor de rechterlijke macht niet te compenseren door meer repressieve bevoegdheden toe te kennen aan bestuurlijke autoriteiten en meer bepaald gemeenten.
- Ervoor te zorgen dat de voorwaardelijkheid in verband met bijkomende middelen niet het ongewenste effect heeft dat ze de kwaliteit van het werk van de rechterlijke macht evenals de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht noch de doeltreffende toegang voor burgers tot justitie bedreigt.
- Volledige uitvoering te geven aan de Wet van 18 februari 2014 betreffende de invoering van een verzelfstandigd beheer voor de rechterlijke organisatie en dit te doen op een manier zodat de hoven en rechtbanken over voldoende middelen beschikken.³⁹⁷

204. Pas met een dergelijke integrale aanpak kan België de gerechtelijke achterstanden substantieel terugdringen en de doorlooptijden in burgerlijke zaken binnen redelijke termijnen brengen, waardoor het recht op een eerlijk proces voor alle burgers beter wordt gegarandeerd.

Bovendien blijkt uit veroordelingen door het EHRM van verschillende lidstaten voor een schending van de redelijke termijn, dat dit het gevolg blijkt te zijn van een structureel probleem in het juridische systeem op Europees niveau.³⁹⁸ Juist vanwege de structurele aard die ten grondslag ligt kan een lidstaat deze problematiek niet snel remediëren.³⁹⁹ Dit leidt tot voortdurende veroordelingen met schadevergoedingen, waarvan de bedragen beter worden geïnvesteerd in het optimaliseren van het juridische apparaat.⁴⁰⁰ In de wetenschap dat meer dan de helft van de zaken voor het EHRM te wijten zijn aan een overschrijding van de redelijke termijn door meestal dezelfde lidstaten blijkt dat deze

³⁹⁷ FIRM, 'België moet rechtszaken dringend sneller afhandelen', *federaal instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens* 1 juli 2024, <https://federaalinstituutmensenrechten.be/nl/belgie-moet-rechtszaken-dringend-sneller-afhandelen>.

³⁹⁸ EHRM 29 maart 2006, Scordino/Italië, nr. 36813/97.

³⁹⁹ VAN DE HEYNING C., 'Langdurige procedures en mensenrechten: het verschil tussen ooit en nooit', *TvMR* 2008/3, 7-10.

⁴⁰⁰ EHRM 29 maart 2006, Scordino/Italië, nr. 36813/97.

veroordelingen grotendeels voortkomen uit een gegroeide achterstand aan zaken en structurele problemen binnen de rechtssystemen van de lidstaten en veel minder uit de concrete uitzonderlijke omstandigheden in de voorliggende zaken.⁴⁰¹

⁴⁰¹ WOLF S., 'Trial within a reasonable time: the recent reforms of the Italian Justice system in response to the conflict with article 6(1) of the ECHR', *European Public Law* 2003/9, 789-209.

Hoofdstuk 7 Hoe we de werking van ons snelrecht nog kunnen verbeteren

205. Het gaat niet goed met het gerechtelijk apparaat.⁴⁰² Snelrecht werd geïntroduceerd als een instrument om deze vertragingen in te perken, maar blijft in de praktijk onderhevig aan uiteenlopende knelpunten en hervormingsnoden.⁴⁰³ Dit hoofdstuk bespreekt enkele actuele voorstellen en beleidsinitiatieven om de werking van snelrechtprocedures te optimaliseren.

De wetgever heeft al vaker willen verhelpen aan de gerechtelijke achterstand door de procesrechtwetten aan te passen en bij te stellen. Zo werd de wet van 3 augustus 1992 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek reeds besproken in het kader van het sanctiesysteem. De memorie van toelichting bij deze wet laat zien dat de wetgever de rechtspleging zo wou organiseren dat: “elk beroep op de rechter binnen een redelijke termijn kan worden afgehandeld, zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de rechten van verdediging”.⁴⁰⁴

Hiernaast werden ook de wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand besproken en de Potpourri-wetten.⁴⁰⁵ Deze wetten trachtte eveneens een verbetering en modernisering van de regels om de rechtspleging vlotter te laten verlopen.⁴⁰⁶

206. Hoewel al deze wetswijzigingen waardevolle elementen bevatten brengen ze slechts beperkte verbetering in de werking van het geheel. Ze zorgen ervoor dat bepaalde onderdelen van het systeem efficiënter functioneren, maar pakken de fundamentele problemen in de geschillenbeslechting en geschillenoplossing in brede zin niet aan. In die zin blijven veel van deze maatregelen eerder symptoombestrijding dan structurele verbetering.⁴⁰⁷

Monitoring en evaluatie

207. Opmerkelijk is het ontbreken van een structureel evaluatiekader zoals het FIRM ook opmerkte in het verslag van 2022 en 2024, zoals reeds hierboven besproken.⁴⁰⁸ Er bestaat vandaag geen

⁴⁰² VOET S., ‘Recht in balans pleidooi voor een meer holistisch (proces)recht’, *TPR* 2017/2-3, 609-653.

⁴⁰³ ADRIAENSEN P., ‘Achterstand in de justitiële rechtscolleges’, *Ius & Actores* 2011/3, 133-145.

⁴⁰⁴ MvT Ontwerp van wet tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, SENAAT 16 januari 1991, Parl.St. Senaat 1990-91, nr. 1198-01.

⁴⁰⁵ Wetsontwerp houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS 17 september 2015, Parl.St. Kamer 2014-15, nr. 54 1219/005.

⁴⁰⁶ Wetsontwerp tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS 14 december 2006, Parl.St. Kamer 2006_07, nr. 51 2811/001.

⁴⁰⁷ VOET S., ‘Recht in balans pleidooi voor een meer holistisch (proces)recht’, *TPR* 2017/2-3, 609-653.

⁴⁰⁸ FIRM, ‘België moet rechtszaken dringend sneller afhandelen’, *federaal instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens* 1 juli 2024, <https://federaalinstituutmensenrechten.be/nl/belgie-moet-rechtszaken-dringend-sneller-afhandelen>; FIRM, ‘Tussenkomst voor het Comité van Ministers van de Raad van Europa betreffende de zaak Bell t. België’, *federaal instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens* 29 juli 2022, <https://institutfederaaldroitshumains.be/sites/default/files/2022-09/Tussenkomst%20FIRM%20Termijn%20gerechtelijke%20procedures%20arrest%20Bell.pdf>.

nationaal meetinstrument om de impact van snelrechtprocedures op rechtstoegang, rechtszekerheid of recidivecijfers systematisch te monitoren.

Ondanks verscheidene oproepen hiertoe in het verleden kon de wetgever zich niet baseren op betrouwbaar cijfermateriaal bij de redactie van de wetteksten.⁴⁰⁹ Zowel binnen het parlement als vanuit academische hoek werd dit bekritiseerd.

Bij de kritiek op de eerste Potpourri-wet erkende minister van Justitie Geens zowel het nut als het gebrek van gerechtelijke statistieken: *"Het is in dit debat niet steeds gerechtvaardigd een intuïtief uitgangspunt in te nemen. Het feit dat er in België weinig juridische statistieken beschikbaar zijn is daar evenwel niet vreemd aan."*⁴¹⁰

De invoering van een jaarlijkse rapportageplicht binnen de FOD justitie over de toepassing, resultaten en knelpunten van snelrechtprocedures zou bijdragen aan een verbeterd beleid. Hierdoor kan men hervormingen evalueren en bijsturen op basis van objectieve parameters.⁴¹¹

Alternatieven bekijken

208. Een fundamenteel probleem dat aangepakt dient te worden is het buitensporige aantal burgerlijke en commerciële rechtszaken dat jaarlijks voor de rechtbank wordt gebracht. Professor Benoît Allemeersch, advocaat en hoogleraar aan de KU Leuven, benadrukt dat België, in vergelijking met andere Europese landen, uitzonderlijk veel geschillen juridiseert. Hij pleit er dan ook voor om het aantal rechtszaken te beperken door geschilvermijndend op te treden, bijvoorbeeld via buitengerechtelijke geschillenbeslechting, bemiddeling of administratieve afhandeling.⁴¹² Minder zaken voor de rechter betekent immers automatisch minder werklast en kortere doorlooptijden.⁴¹³

De groeiende druk op de rechterlijke macht en de stijgende kosten van juridische procedures maken het noodzakelijk om alternatieve trajecten voor geschillenbeslechting te verkennen. Het is wenselijk om complementaire methodes te versterken die de efficiëntie en toegankelijkheid kunnen bevorderen. In dit kader zijn verzoening, bemiddeling en arbitrage belangrijke alternatieven.

209. **Verzoening** is een laagdrempelige en informele vorm van geschillenoplossing, waarbij de rechter optreedt als bemiddelaar tussen partijen om tot een minnelijke schikking te komen. Volgens artikel 731 Gerechtelijk Wetboek kan elke hoofdvordering aan de bevoegde rechter worden voorgelegd met het oog op een verzoeningspoging. Deze procedure is kosteloos en vereist geen

⁴⁰⁹ LANGERWERF E., VAN LOON F. en VAN HOUTTE J., *(Betere) gerechtelijke statistieken en (efficiënter) beheer van de rechtbank*, Kluwer 1986, 173; COPPIETERS B., 'Asclepius en Vrouwe Justitia: oproep tot een meetbare rechtsstaat', *R.W.* 2011-12, 1442; DECONINCK B. en Taelman P., 'Rechtsmiddelen moeten efficiënter!', *TPR* 2012, (27) 33.

⁴¹⁰ Wetsontwerp houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS 17 september 2015, Parl.St. Kamer 2014-15, nr. 54 1219/005.

⁴¹¹ BUELENS P., 'Trage rechtsgang: 7 quick wins om het Belgisch gerecht sneller te doen werken', *Knack* 16 juni 2023, <https://www.knack.be/nieuws/belgie/trage-rechtsgang-7-quick-wins-om-het-belgisch-gerecht-sneller-te-doen-werken/> (geraadpleegd op 1 augustus 2025).

⁴¹² ALLEMEERSCH B., 'Bemiddeling en verzoening in het burgerlijk proces', *TPR* 2003/2, 409-491.

⁴¹³ BOONE R., 'Justitie heeft een globaal plan nodig', *Juristenkrant* 2012/ 246, 8.

bijstand van een advocaat, wat vooral bij de vrederechter tot toepassing komt. Een herwaardering van deze procedure vereist beleidsmatige stimulansen en een uitbreiding van de toepassingsgebieden.⁴¹⁴

210. **Bemiddeling** werd door de Wet van 21 februari 2005 geïntegreerd als volwaardig instrument in het Gerechtelijk Wetboek, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen vrijwillige en gerechtelijke bemiddeling.⁴¹⁵

De Belgische overheid wil bemiddeling verder stimuleren door de rechters de bevoegdheid te geven om bemiddeling verplicht voor te stellen of informatiesessies op te leggen, bemiddeling fiscaal aantrekkelijker te maken en op te nemen in rechtsbijstand, het beroep van bemiddelaar te professionaliseren en bemiddeling open te stellen voor geschillen met de overheid.⁴¹⁶

Deze maatregelen kunnen het gebruik van bemiddeling normaliseren binnen de rechtspraktijk.

211. **Arbitrage**, vooral toegepast in commerciële geschillen, biedt snelheid, expertise en vertrouwelijkheid, maar is doorgaans duurder en minder toegankelijk voor particulieren of KMO's. Dankzij instellingen zoals CEPANI (het Belgisch Centrum voor Arbitrage en Mediatie) en de modernisering van de Belgische arbitragewet in 2013 blijft arbitrage een kwalitatief alternatief voor klassieke rechtsgang, zij het in een beperkt toepassingsgebied.⁴¹⁷ Arbitrage staat voor snelheid. Het zijn immers in beginsel de partijen die de procedure zelf bepalen en aldus het verloop ervan kunnen helpen bespoedigen.⁴¹⁸ In het geval dat de partijen voor de toepassing van een arbitragereglement van een arbitrage-instelling hebben geopteerd, zal bovendien de arbitrage-instelling toezien op de strikte naleving van de voorgeschreven termijnen en aldus een snelle beslechting van het geschil mee helpen bewerkstelligen. Via arbitrage kan de gerechtelijke achterstand bij een scheidsrechterlijke procedure worden vermeden. Er is bovendien in principe slechts één aanleg, er kunnen bijgevolg geen jaren verloren gaan aan beroepsprocedures. Bij een scheidsgerecht maakt de informele sfeer het mogelijk dat scheidsrechters en partijen reeds van gedachten wisselen over het geschil vooraleer partijen aan hun laatste besluiten toe zijn.⁴¹⁹ Wanneer partijen al vroeg beseffen dat de arbiters de kern van het probleem vatten, zullen zij geen tijd verliezen om hun argumentatie te herhalen.⁴²⁰ Zij kunnen integendeel hun aandacht specifiek richten op de punten, die voor de arbiters nog onduidelijk blijken. Op die manier wordt tijd en geld bespaard.⁴²¹

⁴¹⁴ VOET S., 'Recht in balans pleidooi voor een meer holistisch (proces)recht', *TPR* 2017/2-3, 609-653.

⁴¹⁵ Wet van 21 februari 2005 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bemiddeling, *BS* 22 maart 2005; ALLEMEERSCH B., GAYSE B., SCHOLLEN P., TAELEMAN P. en VAN ORSHOVEN P., *De nieuwe wet op de bemiddeling*, die Keure 2005.

⁴¹⁶ VOET S., 'Recht in balans pleidooi voor een meer holistisch (proces)recht', *TPR* 2017/2-3, 609-653.

⁴¹⁷ Wet van 24 juni 2013 tot wijziging van het zesde deel van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de arbitrage, *BS* 28 juni 2013.

⁴¹⁸ Art. 1693 Ger. W.

⁴¹⁹ VANDENBUSSCHE W., 'Als wachten geen optie is – urgentiearbitrage' in VANDENBUSSCHE W. (eds.), *Arbitrage, bemiddeling en andere vormen van conflictafhandeling vandaag en morgen*, Wolters Kluwer 2023, 109-139.

⁴²⁰ TOSSENS J. en KENGEL L., 'Ten years after the Belgian Law of 24 June 2013 on arbitration. Landmark cases and highlights under the UNCITRAL Model Law', *b-Arbitra* 2024/ 2, 307-361.

⁴²¹ STEYAERT, J., 'Arbitrage' in X., *Het onroerend goed in de praktijk*, OGP mei 1998/91, 93.

Dit lijkt mij dus zeker een piste die verder bewandeld dient te worden. Men dient een mentaliteitswijziging teweeg te brengen bij de burger en hen bewust te maken van het feit dat arbitrage, verzoening of bemiddeling in een aantal gevallen de meest geschikte oplossingsmethode voor een bepaald segment van hun geschil kan zijn. Het voordeel is de snellere afhandeling van het geschil en uiteraard zijn ook de rechtbanken erbij gebaat dat een aantal geschillen op een andere wijze worden opgelost.

Betere organisatie van zittingen met een systematisch gebruik van schriftelijke procedures

212. Daarnaast wordt er veel tijd verspild door inefficiënte zittingsplanning. Rechtbankzittingen zijn vaak overladen met dossiers waarvan de behandeling wordt uitgesteld of waarbij enkel een procedurele stap wordt gezet. Dit leidt tot een inefficiënt gebruik van tijd en middelen, zowel voor rechters als voor advocaten en griffiepersoneel. Daarom zou er gepleit moeten worden voor een rationelere organisatie van zittingen in burgerlijke zaken, waarbij enkel de werkelijk inhoudelijk te behandelen zaken worden ingeroosterd.

Zo stelde de hoge raad voor justitie in haar advies over het voorontwerp van wet houdende organisatie van zittingen per videoconferentie in het kader van gerechtelijke procedures: *“Over het algemeen is de HRJ voorstander van meer differentiatie, waarbij voor elke materie, procedure of procedurefase het mogelijk moet zijn deze op de best mogelijke manier af te handelen: online, schriftelijk, via videoconferentie, fysiek of, naargelang het geval, een combinatie ervan. Momenteel is het systeem te rigide en niet aangepast aan de maatschappelijke evoluties. Het uitwerken van een algemeen wettelijk kader voor de videoconferentie wordt door de HRJ dan ook positief onthaald. Een wettelijk kader is inderdaad essentieel voor een goed gebruik en een goede organisatie van videoconferenties.”*⁴²² Hieruit kunnen we concluderen dat de zittingen beter kunnen worden georganiseerd en aangepast worden aan de materie die zich voordoet.

213. In enkele gevallen zijn partijen het eens dat de zaak zonder mondeling pleidooi kan worden beoordeeld op basis van de neergelegde stukken via de schriftelijke behandeling. Door dergelijke zaken schriftelijk af te handelen, kan kostbare zittingstijd worden uitgespaard. Dit zou ook ruimte creëren voor de behandeling van meer complexe dossiers die wel een grondige mondelinge behandeling vereisen.⁴²³

Ook het principe van selectieve rechtsbedeling kan in overweging worden genomen. Onbelangrijke of nauwelijks betwiste zaken zouden sneller administratief of via vereenvoudigde procedures moeten worden afgehandeld, wat eveneens de druk op de rechterlijke macht zou verminderen. Een illustratie hiervan is de procedure van de invordering van onbetwiste geldschulden. Dit instrument, waarbij een

⁴²² HRJ, Advies over het voorontwerp van wet houdende organisatie van zittingen per videoconferentie in het kader van gerechtelijke procedures, 15 maart 2023, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/23.03.15-advies-videoconferentie.pdf>.

⁴²³ TOLLENAERE V., ‘De eventuele schriftelijke behandeling’ in X., *Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht*, Wolters Kluwer 2015.

gerechtsdeurwaarder een betalingsbevel kan uitvaardigen zonder dat een rechter tussenkomt, zorgde voor een snelle afhandeling van talrijke eenvoudige invorderingsgeschillen.⁴²⁴ Zo kunnen de rechtbanken zich focussen op juridisch complexere materies.

Beperken van beroepsprocedures

214. Er kan meer ingezet worden op kwaliteitsopvolging van de rechtspraak in eerste aanleg. Het feit dat er nog enkele rechters zijn die in eerste aanleg vonnissen vellen die meestal grondig hervormd worden in hoger beroep laat zien dat er betere samenspraak kan zijn tussen de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep en de betrokken voorzitter van de eerste rechtsmacht met het oog op een strakkere kwaliteitsbewaking in graad van eerste aanleg en er zo minder aanleiding is tot hoger beroep tegen de vonnissen van deze magistraten.⁴²⁵

In lijn met de nood aan een meer systematische kwaliteitsbewaking in eerste aanleg, voorziet het recent hervormde evaluatiesysteem van magistraten in een aantal belangrijke wijzigingen die de opvolging en begeleiding van rechters structureel moeten verbeteren. De aanpassing van artikelen 259novies en 259decies van het Gerechtelijk Wetboek, en de invoeging van de nieuwe artikelen 404/1 en 404/2, hebben tot doel het evaluatiekader te versterken met nadruk op coaching, regelmatige feedback en constructieve opvolging.⁴²⁶

215. Op basis van aanbevelingen van de Hoge Raad voor de Justitie en de Adviesraad van de magistratuur wordt voortaan minstens een verplicht functioneringsgesprek ingevoerd tijdens elke evaluatiecyclus, waarbij de nadruk ligt op het persoonlijk functioneren van de magistraat, zijn sterktes, knelpunten en ontwikkelingsdoelen. In geval van een negatieve beoordeling wordt niet langer automatisch een financiële sanctie toegepast, maar krijgt de magistraat de kans om een begeleidingstraject te volgen, met als doel zijn functioneren te verbeteren.⁴²⁷

Pas indien ook na afloop van dit traject de evaluatie negatief blijft, wordt het dossier overgemaakt aan de tuchtrechtbank, die op grond van artikel 404/1 Gerechtelijk Wetboek een procedure opstart. De bevoegdheden van de tuchtrechter zijn daarbij beperkt tot de maatregelen voorzien in artikel 404/2 Gerechtelijk Wetboek, en zijn duidelijk onderscheiden van de zware tuchtsancties uit artikel 405 Gerechtelijk Wetboek.⁴²⁸

Deze hervormingen dragen bij aan een proactievare en meer begeleidende aanpak binnen de magistratuur, waardoor het functioneren van individuele rechters beter wordt opgevolgd en bijgestuurd. Dit verhoogt de kwaliteit van rechtspraak in eerste aanleg en kan op termijn bijdragen

⁴²⁴ DE JAEGER T., 'Invordering onbetwiste geldschulden. Een evaluatie na anderhalf jaar', *NjW* 2017/373, 870-884.

⁴²⁵ HRJ, Doorlichting van het Hof van Beroep te Brussel (in toepassing van artikel 259bis-12 van het Gerechtelijke wetboek), 30 juni 2004, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/o0001n.pdf>.

⁴²⁶ Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek voor wat de evaluatie van magistraten betreft, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS 2024-25, Parl. St. kamer nr. 56 0289/001.

⁴²⁷ RAAD VAN STATE, advies over een wetsvoorstel 'tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek voor wat de evaluatie van magistraten betreft', 31 december 2024, nr. 77.188/16.

⁴²⁸ Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek voor wat de evaluatie van magistraten betreft, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS 2024-25, Parl. St. kamer nr. 56 0289/001.

tot het verminderen van het aantal hoger beroepen dat wordt ingesteld tegen vonnissen van magistraten in eerste aanleg.

De hervorming van het evaluatiesysteem voor magistraten, zoals voorgesteld in het wetsvoorstel is nog niet aangenomen. De Raad van State bracht hierover op 31 december 2024 een advies uit waarin het voorstel juridisch werd beoordeeld. Daarnaast heeft de Hoge Raad voor de Justitie in haar visienota van 15 maart 2023 reeds uitgebreid gewezen op de noodzaak van een meer doeltreffend, coachend en uniform evaluatiebeleid voor magistraten. De combinatie van dit advies en de aanbevelingen uit de visienota toont aan dat er zowel juridisch als inhoudelijk draagvlak bestaat om het huidige evaluatiesysteem te moderniseren. Gezien de rol van kwalitatieve rechtspraak in het beperken van het aantal beroepsprocedures, zou het aannemen van dit wetsvoorstel een nuttige stap zijn in het versterken van het snelrecht en het verbeteren van de efficiëntie binnen de rechterlijke orde.⁴²⁹

Digitalisering

216. Tot slot is er nood aan een doorgedreven digitalisering van de justitie. Ondanks recente vooruitgang via het e-Deposit-platform en de digitalisering van dossiers, hinkt België op technologisch vlak nog steeds achterop. Een efficiënter digitaal platform kan de administratieve last verlichten, de communicatie tussen partijen verbeteren en de procedurestermijnen inkorten.⁴³⁰ Hier kan bijvoorbeeld inspiratie gehaald worden uit Nederland met het gebruik van hun digitaal modelformulier voor het instellen van een kort geding.

Besluit

217. Deze voorstellen maken duidelijk dat het mogelijk is om via relatief eenvoudige ingrepen belangrijke stappen te zetten in de strijd tegen de gerechtelijke achterstand. Hoewel structurele hervormingen noodzakelijk blijven, kunnen deze 'quick wins' bijdragen aan een snellere, efficiëntere en meer toegankelijke justitie.

Dergelijke hervormingen vergen geen revolutionaire middelen, maar wel bestuurlijke daadkracht en een duidelijke visie op rechtsbedeling. Ondanks de vele mogelijkheden om procedures sneller af te handelen spreekt het regeerakkoord van de huidige federale regering zich niet uit over mogelijke veranderingen.

De rechterlijke macht heeft de hulp van de uitvoerende en wetgevende machten nodig voor bijvoorbeeld een vermeerdering van het aantal magistraten om de werkdruk naar omlaag te halen. De gemeenschappen moeten binnen hun bevoegdheden meer inzetten op preventie en bemiddeling.

⁴²⁹ RAAD VAN STATE, advies over een wetsvoorstel 'tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek voor wat de evaluatie van magistraten betreft', 31 december 2024, nr. 77.188/16.; HRJ, Visienota evaluatie-systeem voor magistraten, 15 maart 2023; <https://hrj.be/admin/storage/hrj/visienotaevaluatie.pdf>.

⁴³⁰ X, 'Justice Scoreboard 2022: Belgische Justitie maakt de balans op', 19 mei 2022, <https://www.rechtbanken-tribunaux.be/nl/nieuws/justice-scoreboard-2022-belgische-justitie-maakt-de-balans-op>.

Ook alle overheden samen moeten budgettaire inspanningen leveren, zodat de nodige middelen naar justitie kunnen gaan. Een holistische visie is dus noodzakelijk.

Het regeerakkoord

218. De regering - De Wever, onze huidige federale regering van België, die werd gevormd na de federale verkiezingen van 2024 hebben de grote lijnen van het justitiebeleid duidelijker gemaakt.⁴³¹ Wat opvalt in de justitieparagraaf van het regeerakkoord is een uitgesproken accent op repressie, gecombineerd met een opvallende recyclage van oudere voorstellen en een lacuneuze aanpak van fundamentele structurele hervormingen. Het regeerakkoord bevat zowel ambitieuze als reeds lang bestaande beleidsintenties die reeds meerdere legislaturen meegaan maar onthoudt zich uit te spreken over een mogelijke structurele hervorming.⁴³²

Tekortkoming van structurele hervorming

219. Het opvallend zwak punt in het akkoord is de afwezigheid van fundamentele maatregelen inzake gerechtelijke achterstand. De reeds decennialang gevraagde vereenvoudiging van gerechtelijke procedures wordt opnieuw "bekeken", maar concrete en vernieuwende maatregelen blijven uit. Procedures worden volgens het akkoord "geëvalueerd", wat net als in eerdere regeerperiodes niet automatisch leidt tot beleidsimpact want er werd geen evaluerend kader voorzien om deze evaluatie te voeren.⁴³³

In het regeerakkoord wordt over de gerechtelijke achterstand slecht 1 zin opgenomen. 'De regering zal, in overleg met de bevoegde actoren, oplossingen zoeken om het probleem van de gerechtelijke achterstand aan te pakken, in het bijzonder in Brussel.'⁴³⁴ Hoe men deze achterstand effectief zal terugdringen en met welk budget blijven onbeantwoorde vragen. Er staat niets meer vermeld over deze gerechtelijke achterstand, maar het blijft toch één van de belangrijkste problemen waarmee de justitie in België kampt. Een rechtssysteem dat niet binnen redelijke termijn uitspraak doet, tast het vertrouwen van de burger aan in de rechtsstaat. De lacune in het regeerakkoord laat dus ruimte voor bezorgdheid over de daadwerkelijke wil en capaciteit van de regering om deze fundamentele kwestie op te lossen.

⁴³¹ Regeerakkoord van de federale regering 2025-2029, 12 februari 2025.

⁴³² DE WIT J., 'Regeerakkoord over justitie: meer repressie en veel recyclage', *Juristenkrant* 2025/503, 8-9.

⁴³³ DE WIT J., 'Regeerakkoord over justitie: meer repressie en veel recyclage', *Juristenkrant* 2025/503, 8-9.

⁴³⁴ Regeerakkoord van de federale regering 2025-2029, 12 februari 2025, 161.

Conclusie

In hoeverre zijn de verschillende vormen van snelrecht in België effectief in het bevorderen van een snelle en rechtvaardige rechtsgang in de praktijk?

220. Deze studie heeft aangetoond dat snelrechtprocedures binnen het Belgische rechtsbestel een noodzakelijk instrument zijn om tegemoet te komen aan de maatschappelijke nood van een snellere rechtsbedeling. Toch heeft deze analyse eveneens de balans blootgelegd tussen snelheid en zorgvuldigheid. Een versnelde procedure kan enkel rechtmatig zijn indien de fundamentele proceswaarborgen gewaarborgd blijven. Snelheid mag nooit primeren op de eerbiediging van het recht op een eerlijk proces.⁴³⁵

221. De werking van het snelrecht in België is dan ook vatbaar voor verbetering. Hoewel het snelrecht een belangrijke bijdrage levert aan een efficiëntere justitie, blijft het van cruciaal belang om de grenzen ervan scherp in de gaten te houden. De versnelde behandeling van dossiers mag nooit leiden tot het minimaliseren van fundamentele procesrechten zoals het recht van verdediging, het recht op tegenspraak en het recht op een gemotiveerde uitspraak.

Dat gerechtelijke uitspraken versneld worden, betekent niet dat ze minder zorgvuldig mogen zijn. De rechtspraak gaf hier terecht aan dat de bescherming van procedurele rechten bij elke procedurevernieuwing centraal moet blijven staan. Deze conclusie sluit ook aan bij het Europese mensenrechtenkader. Artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens vereist dat gerechtelijke procedures niet alleen binnen een redelijke termijn worden gevoerd, maar ook eerlijk verlopen.⁴³⁶

Hoewel het Belgische procesrecht formeel verschillende snelrechtmechanismen kent, blijkt uit deze studie dat deze instrumenten onvoldoende volstaan om de structurele gerechtelijke achterstand daadwerkelijk weg te werken. De bestaande procedures zoals kortgeding, provisionele vorderingen en eenzijdige verzoekschriften bieden theoretisch mogelijkheden tot versnelling, maar hun toepassing is te weinig gestroomlijnd en in de praktijk vaak afhankelijk van individuele interpretatie door de rechter.

222. De aanbevelingen uit deze studie dienen dan ook de weg naar een toekomstbestendig snelrecht te wijzen. Meer inzet op monitoring en evaluatie van de wetten en doorlooptijden, uitwerken van een verdere digitalisering, stimulering van buitengerechtelijke afhandeling zoals bemiddeling, arbitrage en verzoening, hervorming van de zittingen enzoverder blijken nodig.

De wetgevende initiatieven zoals de Potpourri-wetten en de toegenomen digitalisering tonen aan dat de Belgische Wetgever snelrecht steeds meer beschouwt als hefboom voor bredere hervormingen inzake toegankelijkheid en transparantie van justitie. Dat opent ook perspectieven voor de toekomst. In een steeds complexere samenleving waarin conflicten sneller escaleren en rechtzoekenden een

⁴³⁵ EHRM 11 april 2013, Vyrentsov/Oekraïne, nr. 20372/11, para. 76.

⁴³⁶ Art. 6 Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, BS 19 augustus 1955.

onmiddellijke respons verwachten, zal justitie niet alleen sneller, maar ook flexibeler en intelligenter moeten opereren. Om dit mogelijk te maken zal de regering actie moeten ondernemen.

223. Snelrecht kan slechts een deel van de oplossing zijn voor de gerechtelijke achterstand. Die achterstand is het gevolg van een samenspel van vele andere factoren. Zo is er een personeelstekort, verouderde informaticasystemen en een toename van het aantal rechtszaken. Om structureel verandering te brengen, is een breed hervormingspakket nodig.

Wil België komaf maken met gerechtelijke achterstand, dan volstaat het niet om losse instrumenten te behouden of verder te verfijnen. Wat nodig is, is een cultuuromslag, waarin regie, digitalisering en buitengerechtelijke afhandeling niet louter worden besproken, maar ook institutioneel verankerd worden. Pas dan kan het snelrecht werkelijk functioneren als hefboom voor een snellere en betere justitie.

224. Samengevat kan worden gesteld dat snelrecht een essentiële pijler vormt van een procesgang maar slechts dan als het zorgvuldig wordt ingezet, met respect voor de fundamentele rechten van alle procespartijen. Snelheid en rechtvaardigheid zijn geen tegenpolen, maar kunnen met de juiste toepassing juist elkaar versterken.

Bibliografie

1 Raad van Europa

1.1 Wetgeving

Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, *BS* 19 augustus 1955.

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, Publicatieblad van de Europese Unie 26 oktober 2012, C 326/391.

Protocol nr. 14 bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, RAAD VAN EUROPA, 13 mei 2004, https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf.

1.2 Rechtspraak

EHRM 5 december 2023, Van Den Kerkhof/Belgique, nr. 13630/19.

EHRM 3 november 2022, nr. 49812/09.

EHRM 2 juli 2019, Abboud/België, 29119/13.

EHRM 2 oktober 2018, Bivolaru/Roemenië.

EHRM 16 februari 2016, Yevdokimov/Rusland.

EHRM 11 april 2013, Vyerentsov/Oekraïne, nr. 20372/11.

EHRM 6 april 2009, Bell/België, nr. 44826/05.

EHRM 13 mei 2008, Beheydt/België

EHRM 24 april 2008, Heremans/België.

EHRM 19 juni 2006, Hutten-czapska/Polen.

EHRM 29 maart 2006, Scordino/Italië.

EHRM 28 april 2005, Dumont/België.

EHRM 15 juli 2005, de Landsheer/België.

EHRM 29 juli 2004, Roobaert/België.

EHRM, 1 juli 2004, Delbrassine/België.

EHRM 22 juni 2004, Broniowski/Polen

EHRM 24 april 2003, Willekens/België.

EHRM 15 november 2002, Boca/België.

EHRM 24 september 2002, Posti en Rakho/Finland, para. 64.

EHRM 15 juli 2002, *Stratégies et Communications et Dumoulin/België*.

EHRM 10 april 2001, *Sablon/België*.

EHRM 26 oktober 2000, *Kudła/Poland*.

EHRM 23 maart 1994, *Silva Pontes/Portugal*, par. 36.

EHRM 15 juli 1982, *Eckle/Duitsland*, par. 73-74.

1.3 communicaties

EHRM, Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, 28 februari 2025, 151, https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_civil_eng.

EHRM, *50 vragen over het Europees Hof voor de Rechten van de Mens*, Straatsburg: Raad van Europa 2022, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/50Questions_NLD (laatst geraadpleegd op 3 augustus 2025).

Human Rights Committee 10 November 1993, Communication No. 468/1991, *Oló Bahamonde/Equatoriaal Guineë*.

FIRM, 'Tussenkomst bij de Raad van Europa voor een redelijke termijn in gerechtelijke procedures', *federaal instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens* 1 juli 2024, <https://institutfederaleldroitshumains.be/nl/tussenkomst-bij-de-raad-van-europa-voor-een-redeelijke-termijn-in-gerechtelijke-procedures>.

FIRM, 'België moet rechtszaken dringend sneller afhandelen', *federaal instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens* 1 juli 2024, <https://federaalinstituutmensenrechten.be/nl/belgie-moet-rechtszaken-dringend-sneller-afhandelen>.

FIRM, 'Tussenkomst voor het Comité van Ministers van de Raad van Europa betreffende de zaak Bell t. België', *federaal instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens* van 29 juli 2022, <https://institutfederaleldroitshumains.be/sites/default/files/2022-09/Tussenkomst%20FIRM%20Termijn%20gerechtelijke%20procedures%20arrest%20Bell.pdf>

FIRM, Advies nr. 14/2022, 29 november 2022, 4.

Comité van Ministers, Decision CM/Del/Dec(2022)1443/H46-7 van 22 september 2022, 1443e vergadering van de permanente vertegenwoordigers van de Ministers, 5-7.

1.4 Rechtsleer Europees niveau

HEFFER L., 'Redesigning the European Court of Human Rights: Embeddedness as a Deep Structural Principle of the European Human Rights Regime', *European Journal of International Law* 2008/19, 125-159.

WOLF S., 'Trial within a reasonable time: the recent reforms of the Italian Justice system in response to the conflict with article 6(1) of the ECHR', *European Public Law* 2003/9, 789-209.

2 België

2.1 Wetgeving

2.1.1 Wetgevende normen

De Grondwet

Gerechtelijk Wetboek

Wetboek Strafvordering

Wet Voorlopige Hechtenis

Het Oud Burgerlijk Wetboek

CEREBRO-Wet

Wet van 18 januari 2024 om justitie menselijker, sneller en straffer te maken III, *BS* 26 januari 2024.

Wet van 25 december 2016 tot wijziging van de rechtspositie van de gedetineerden en van het toezicht op de gevangenen en houdende diverse bepalingen inzake Justitie, *BS* 30 december 2016.

Wet 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 22 oktober 2015.

Wet van 24 juni 2013 tot wijziging van het zesde deel van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de arbitrage, *BS* 28 juni 2013.

Wet 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, *BS* 12 juni 2007.

Wet van 21 februari 2005 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bemiddeling, *BS* 22 maart 2005.

Wet van 29 november 2001 tot vaststelling van een tijdelijke personeelsformatie van raadsheren teneinde de gerechtelijke achterstand bij de hoven van beroep weg te werken, *BS* 8 december 2001.

Wet van 28 maart 2000 tot invoeging van een procedure van onmiddellijke verschijning in strafzaken, *BS* 1 april 2000.

Wet van 9 juli 1997 houdende maatregelen teneinde de gerechtelijke achterstand weg te werken bij de Hoven van Beroep, *BS* 13 augustus 1997.

Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998.

2.1.2 Voorbereidende documenten

2.1.2.1 Voorbereidende werken

Parl. St. KAMER 20 februari 2018, nr. 2942/001

Parl.St. KAMER 2006-07, nr. 2811/5, 60

Part. St. KAMER 2006-07, nr. 52-2811/1, 126

Parl St. KAMER 2006-07, nr. 51-2811/1

Parl St. KAMER 2006-07, nr. 51-2811/5, Kamercommissieverslag, 85.

parl. St. SENAAT 1999-2000, nr. 2-347/3.

Parl. Hand. SENAAT 2 juli 1992, 1294.

Parl. Hand. SENAAT 9 december 1998, 1-230.

Parl.St., SENAAT 1964-65, nr. 170, 27.

MvT, Parl.St. Kamer 2014-15, nr. 54-1219/001, 27-28.

MvT Ontwerp van wet tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, SENAAT 16 januari 1991, Parl.St. Senaat 1990-91, nr. 1198-01.

Mvt Wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, *BS* 12 juni 2007.

Toelichting bij Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de mededeling van de bewijsstukken in burgerlijke zaken van 7 november 2023, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS 2023-24, nr. 55 3674/001.

MvT bij het wetsontwerp tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, 14 december 2006, Parl. st. Kamer 2006-07, 51-2811/005, 35.

Verslag van de plenaire vergaderingen van donderdag 2 juli 1992, Parl. Hand. Senaat 2 juli 1992, 1294, <https://www.senate.be/handann/S0026/S00262129/S00262129.pdf>.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering, voor wat betreft een aanpassing aan de procedure van onmiddellijke verschijning (snelrecht), KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, 11 maart 2025, Parl.St. Kamer 2024-25, nr. 56-0775/001.

Wetsvoorstel van 20 februari 2019 betreffende de procedure van onmiddellijke verschijning, Parl. St. 54 2942/001, 9.; Wet van 18 januari 2024 om justitie menselijker, sneller en straffer te maken III, *BS* 26 januari 2024.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de mededeling van de bewijsstukken in burgerlijke zaken van 7 november 2023, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS 2023-24, nr. 55 3674/001.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek voor wat de evaluatie van magistraten betreft, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS 2024-25, Parl. St. kamer nr. 56 0289/001.

Wetsontwerp tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, Parl. St. Senaat 1990-91, nr. 1198/001, 48 en 61.

Wetsontwerp bij de wet tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand, BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, 14 december 2006, Parl. st. Kamer 2006-07, 51-2811/005, 35.

Wetsontwerp bij de wet houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, 30 juni 2015, Parl. st. Kamer 2014-15, 54-1219/001, 62.

Wetsontwerp om justitie menselijker, sneller en straffer te maken III, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, 18 juli 2023, Parl. St. Kamer, nr. 55-3322/016, 18.

Wetsontwerp tot invoering van een procedure van onmiddellijke verschijning in strafzaken, SENAAT, 21 maart 2000, Parl. St. Senaat 1999-2000, nr. 2-347/3, 20.

Wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake rechterlijke organisatie II van 7 december 2022, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, Parl.St. Kamer 2022-23, nr. 55 2978/004.

Wetsontwerp houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS 17 september 2015, Parl.St. Kamer 2014-15, nr. 54 1219/005.

Vraag nr. 15173, Integraal Verslag, KAMER, 2009-2010, 21 oktober 2009, commissie voor de Justitie, 670, 30.

Beleidsnota van het Ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1996, SENAAT, 28 november 1995, nr. 1-167/1, Bulletin 1-45.

Vergaderingen van woensdag 9 december 1998, SENAAT, 9 december 1998, Parl. Hand. Senaat 1-230.

Integraal verslag met vertaald beknopt verslag, KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, Parl.St. Kamer 2023-24, nr. 55-COM1230, <https://www.lachambre.be/doc/CCRI/pdf/55/ic1230.pdf>.

2.1.2.2 Adviezen Raad van State

RAAD VAN STATE, advies, parl. St. kamer 1999-2000, nr. 306/01, 25.

RAAD VAN STATE, advies over een wetsvoorstel 'tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek voor wat de evaluatie van magistraten betreft', 31 december 2024, nr. 77.188/16.

2.1.2.3 Verslagen Hoge Raad voor Justitie en College van de Hoven en Rechtbanken

HRJ, 'Jaarverslag: verslag klachtenbehandeling 2023', november 2024, <https://hrj.be/nl/publicaties/2024/klachtenverslag-2023>.

HRJ, Advies over het voorontwerp van wet houdende organisatie van zittingen per videoconferentie in het kader van gerechtelijke procedures, 15 maart 2023, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/23.03.15-advies-videoconferentie.pdf>.

HRJ, 'Jaarverslag: verslag klachtenbehandeling 2021', november 2022, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/klachtenverslag-2021.pdf>.

HRJ, Audit: hof van beroep Brussel-verslag goedgekeurd door de verenigde advies- en onderzoekscommissie van de hoge raad voor de justitie op 30 juni 2022., <https://hrj.be/admin/storage/hrj/22.06.30-verslag-audit-hvb-bxl-def.pdf>

HRJ, 'Vierde justitiebarometer 2014', 1-46, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/justitiebarometer-2014.pdf>.

HRJ, Doorlichting van het Hof van Beroep te Brussel (in toepassing van artikel 259bis-12 van het Gerechtelijke wetboek), 30 juni 2004, <https://hrj.be/admin/storage/hrj/o0001n.pdf>.

COLLEGE VAN DE HOVEN EN RECHTBANKEN, 'De allocatie van de personele middelen (o.b.v. de werklastmeting)', 20 februari 2024, <https://tribunaux-rechtbanken.be/sites/default/files/media/publications/varia/nl/eindrapport-werklastmeting-20-02-2024.pdf>.

2.1.2.4 Omzendbrieven, memorandums en mercuriale's

Mercuriale 2024, 'Een gemeenschapsgerichte en moderne Justitie kan het vertrouwen herstellen', VERMEIREN G., procureur-generaal 2 september 2024.

Omzendbrief college procureurs-generaal inzake de snelrechtprocedure nr. COL 05/2024, <https://www.om-mp.be/nl/omzendbrieven>.

Omzendbrief college procureurs-generaal nr. COL 6/2000.

Gemeenschappelijk memorandum van het Grondwettelijk Hof, het Hof van Cassatie en de Raad van State, Juli 2024, 6, https://hofvancassatie.be/pdf/Gemeenschappelijk_memorandum_2024NL.pdf

2.1.2.5 Regeerakkoorden

Regeerakkoord van de federale regering 2025-2029, 12 februari 2025.

2.2 Rechtspraak

GwH 14 november 2024, nr. 123/2024.

GwH 16 februari 2023, ECLI:BE:GHCC:2023:ARR.029.

GwH 12 november 2020, ECLI:BE:GHCC:2020:ARR.145.

Arbitragehof 28 maart 2002, nr. 56/2002, *BS* 13 april 2002, 15224, *T.Strafr.*, 2002, 137.

Arbitragehof 17 mei 2000, nr. 58/2000.

Arbitragehof 1 december 1993, nr. 82/93, , *P.& B.* 1994, 12.

Cass. 3 januari 2025, ECLI:BE:CASS:2025:ARR.20250103.1N.3.

Cass. 11 juni 2021, AR C.17.0412.N.

Cass. 12 februari 2021, C.20.0048.N.

Cass. 3 december 2020, C.19.0608.F., *JT* 2021, 97.

Cass. 4 september 2020, AR C.20.0045.N, (E. W., LA RESERVE INVEST nv, LA RESERVE MANAGEMENT nv / M. V. T., Alex VROMBAUT), *P&B* 2020/ 5-6, 199.

Cass. 27 september 2018, ECLI:BE:CASS:2018:ARR.20180927.3.

Cass. 23 juni 2017, ECLI:BE:CASS:2017:ARR.20170623.1.

Cass. 22 mei 2017, AR C.16.0406.N, (Umicore Specialty Materials Brugge nv / El Research & Consultancy bvba, E.C.), *IRDI* 2018/ 3-4, 255.

Cass. 9 maart 2017, AR C.16.0048.F, '(K.C., D.D. / A.G., KBC Bank sa)', *JLMB* 2018/7, 295.

Cass. 24 januari 2013, Jowat AG / Chembo, AR C.12.0213.F.

Cass. 16 juni 2011, AR C.10.0153.F, *Arr.Cass.* 2011/ 6, 1556.

Cass. 4 februari 2011, *R.W.* 2011-2012, 867, 6-7.

Cass. 19 februari 2010, AR C.09.0118.F, C.09.0132.F, C.09.0134.F, 'Société fédérale des participations et d'investissement (S.F.P.I. / J.-P.A. e.a.)', *JLMB* 2010/ 9, 392.

Cass. 24 april 2009, AR C.07.0368.N

Cass. 26 september 2006, DH.PJ./Belgische Staat.

Cass. 1 juni 2006, A.R. C030231N.

Cass. 14 januari 2005, AR C.02.0221.N, (Greenpeace Belgium / Baggerwerken De Cloedt & Zoon), *Arr.Cass.* 2005/ 1, 77.

Cass. 6 december 2002, AR C.02.0171.N (Banksys / Agenturen Declercq e.a.), *Arr.Cass.* 2002/12, 2676.

Cass. 19 september 2002, *R.W.* 2003-2004, 121.

Cass. 25 januari 2002, *Arr. Cass.* 2002, 257, *T Verz.* 2003, 170

Cass. 25 februari 1999, A.R. C 960409N, *Arr.Cass.* 1999, 279

Cass. 26 november 1998, *R.W.* 1999-2000, 18

Cass. 11 mei 1998, AR C.95.0068.N

Cass. 17 maart 1995, *Arr.Cass.* 1995, 320.

Cass. 13 september 1990, *Arr. Cass.* 1990-91, 42.

Cass. 11 mei 1990, AR 6524, *Arr. Cass.* 1989-90, 1169.

Cass. 21 mei 1987, *Arr.Cass.* 1986-87, 1287.

Cass. 21 mei 1981, *Arr.Cass.* 1980-81, 545.

Cass. 4 november 1976, *Arr.Cass.* 1977, 262.

Cass. 16 november 1973, *Arr.Cass.* 1974, 311, *BRH* 1975, 216.

Cass. 20 oktober 1972, *Arr.Cass.* 1973, 180

Cass. 25 november 1943, *Pas.* 1944, 70

Gent 1 juni 2012, *P&B* 2013, 82.

Gent 24 juni 2009 ECLI:BE:HBGNT:2009:ARR.20090624.7.

Gent 4 maart 2009 ECLI:BE:HBGNT:2009:ARR.20090304.7.

Antwerpen 30 maart 2021, *TEP* 2021, 1019

Antwerpen 16 april 2018, *NJW* 2018, 446

Antwerpen 2 december 2009, *R.W.* 2010-2011, 1477.

Brussel 22 mei 2012 ECLI:BE:CABRL:2012:ARR.20120522.5.

Brussel 8 november 2011, ECLI:BE:CABRL:2011:ARR.20111108.13.

Brussel 30 maart 2009, *R.W.* 2009-2010, 1568.

Brussel 15 december 2008, *JLMB* 2009, 554.

Brussel 13 oktober 2008, *N.J.W.*, 2009/8, 201, 365-366.

Brussel 29 september 2008, *JT* 2009, 123.

Brussel 10 juli 2008, ECLI:BE:CABRL:2008:ARR.20080710.6.

Brussel 8 december 2005, *JT* 2006, 77.

Brussel 2 mei 1996, *R.W.* 1997-98, 1259.

Brussel 26 maart 1979, *JT*, 1980, 225.

Brugge 28 november 2001, *AM* 2002, 426.

Luik 21 december 1999, *JT* 2000, 269

Arbeidshof Antwerpen 27 juni 2007 ECLI:BE:AHANT:2007:ARR.20070627.13.

Arbeidshof Antwerpen 28 mei 1999 ECLI:BE:AHANT:1999:ARR.19990528.4.

Corr. Brugge 14 april 2001, *T.Strafr.*, 2002, 94.

Beslagr. Gent 25 januari 2011, *R.W.* 2012-13, 907.

Arbrb. Brussel 19 november 2009, nr. 08/13/C, *Soc.Kron.* 2010/6, 341.

Arbrb. Brussel 11 mei 2006 ECLI:BE:ARBRL:2006:JUG.20060511.2.

Kh. Kortrijk 6 maart 1995, *A.J.T.* 1994-95, 372.

Arbrb. Charleroi 11 maart 1993, *JLMB* 1993, 497.

Arbrb. Charleroi 22 april 1993, *JLMB* 1993, 905.

Arbeidsrechtbank Antwerpen 30 oktober 1985, ECLI:BE:ARANT:1985:JUG.19851030.7.

Rb. Brussel 30 juni 2009, *Act.dr.fam.* 2009/8, 160.

Rb. Brussel 10 maart 1993, *J.T* 1993, 503.

Rb. Nijvel 1 juni 1993, *J.T.* 1994, 547.

Vred. Zonhoven 5 september 2000, *R.W.* 2000-01, 850

2.3 Rechtsleer

2.3.1 Boeken

ALLEMEERSCH B., VAN ORSHOVEN P. en VOET S., *Tussen gelijk hebben en gelijk krijgen*, Acco, 2016.

ALLEMEERSCH B., GAYSE B., SCHOLLEN P., Taelman P. en VAN ORSHOVEN P., *De nieuwe wet op de bemiddeling*, die Keure 2005.

ALIMUISCH B. en VAN ORSHOVEN P., 'Ingereedheidbrenging van de zaak', in TAJIMAN P. en VAN ORSHOVEN P.(eds.), *De wet van 26 april 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het bestrijden van de gerechtelijke achterstand doorgelicht*, Die Keure 2008, 74-78.

BOULARBAH H., *Sous-section I - Nature et qualification du recours du tiers*, Requête unilatérale et inversion du contentieux, Larcier, 2010.

BOULARBAH H., 'Variations autour de l'appel des ordonnances sur référé' in VEROUGSTRAETE I. (eds.), *Imperat Lex*, Larcier 2003, 245.

BOULARBAH H., 'L'introduction de l'instance' in DE LEVAL G. (ed.), *Droit judiciaire, II, Manuel de procédure civile*, Larcier 2015, (305) 347-350, 3.113.

BREWAEYS E., 'Art 708 Ger. W.' in *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, kluwer, 4-7.

BREWAEYS E., 'Art. 735 Ger. W.', *Comm. Ger.*, 5; STORME M., *De procedure van korte debatten: één zwaluw kan de lente maken ...*, in I.C.G.R. (ed.), *Het vernieuwd gerechtelijk recht*, Kluwer 1992, 100.

CAMBIER C., *Droit judiciaire civil, II - La Compétence*, Larcier 1981, 520.

CASTERMANS M., *Gerechtelijk Privaatrecht: algemene beginselen, bevoegdheid en burgerlijke rechtspleging*, Academia Press, 2004.

CASTERMANS M., *Gerechtelijk privaatrecht*, Story Publishers 2009, 425.

CLOSSET-MARCHAL G., 'Eléments communs aux procédures 'comme en référé'' in VAN COMPERNOLLE J. en STORME M. (eds.), in *De ontwikkeling van de procedures 'zoals in kort geding'*, Bruylant 1994, 20.

CLAUS L., 'Het eenzijdig verzoekschrift gericht aan de voorzitter van de rechtbank' in *Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht*, Wolters Kluwer, 4 (201).

DAUW P., *Burgerlijk Procesrecht ed. 4*, Intersentia 2018.

DAUW P. en CLAUS L., 'Art. 700 Ger.W.', *Comm.Ger.*, Kluwer 2023/4, 7.

DECOSTER D., 'Wijze van de geding inleiding in kortgeding' in *Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht*, Wolters Kluwer, 4 (201).

DERYCKERE S., *Justice in time*, Maklu, 2020.

DE JAEGER T. en DE PAEPE J., 'Een constructief kritische analyse van IOS' in Taelman P. en Allemeersch B. (eds.), *Het burgerlijk proces opnieuw hervormd*, Intersentia 2019, (215) 216.

DE SMET B., *Registratie en lokalisatie van elektronische communicatie*, Kluwer, 2008.

FETTWEIS A., *Manuel de procédure civile*, faculté de droit de Liège 1975, 210-211, 255.

FEYS B., *Compendium Gerechtsdeurwaarders II*, Knops 2018, 1259.

HENDRICKX K. en VERBELEN B., *Buitengerechtelijke invordering van consumenten- en handelsschulden*, Wolters Kluwer 2019, 32.

HENDRIX G., 'Verplichting tot mededeling van de stukken (commentaar bij artikel 736 Ger.W.)' in *Gerechtelijk recht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Kluwer, 4-7.

KRINGS E., 'La Loi du 3 août 1992', *Les dossiers du journal des tribunaux*, Le nouveau droit judiciaire privé, Larcier, 1994, 14.

LAENENS J., 'Artikel 584' in DE CORTE, *Commentaar gerechtelijk recht*, Kluwer, Antwerpen

LAENENS J., SCHEERS D., THIRIAR P., RUTTEN S. en VANLERBERGHE B., *Handboek gerechtelijk recht*, Intersentia 2019.

LAENENS J., BROECKX K., SCHEERS D., *Handboek gerechtelijk recht*, Intersentia 2004, 443.

LAMINE L., SCHOENAERTS B. en VAES C., *Het tergend en roekeloos geding*, Intersentia 2003, 200.

LANGERWERF E., VAN LOON F. en VAN HOUTTE J., *(Betere) gerechtelijke statistieken en (efficiënter) beheer van de rechtbank*, Kluwer 1986, 173.

LEMMENS P. en VANDENHOLE W., *Protocol no. 14 and the reform of the European Court of Human Rights*, Intersentia, 2005, 108.

LINDEMANS D., *Kort geding*, Kluwer, 1985, 69-70, 106.

MAES B., *Inleiding tot het gerechtelijk privaatrecht*, die Keure, 2004, 156.

MAES B., DANIELS C., LYSSENS T., NAUDTS L., CLIJMANS N., BELLINCK L., DE MEESTER J., SOMERS N., DE MEESE T. en STUYCK J., *Proces- en bewijsrecht: capita selecta*, VPG studiedag, 2019.

MAHAUX P., *Het rechterlijk gewijsde en het Gerechtelijk Wetboek*, Bruylant 1971.

MARIVOET C., 'Eenzijdig verzoekschrift' in *Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht*, Wolters Kluwer 2020, 201.

MICHAUX B., 'Art. 87' in BRISON F. en VANHEES H., *Huldeboek Jan Corbet: De Belgische auteurswet. Artikelsgewijze commentaar*, Larcier 2012, (624) 626.

MOUGENOT D., 'Le recouvrement de dettes d'argent non contestées', in *Pot-pourri I et autres actualités de droit judiciaire*, Larcier 2016, 263-289.

SCHEERS D. en THIRIAR P., *Potpourri I. Gerechtig recht*, Intersentia, 2015.

SCHEERS D. en THIRIAR P., *Het gerechtelijk recht in hoogste versnelling?*, Antwerpen, Intersentia, 2007.

SCHEERS D., *Het verzoekschrift*, Kluwer 1997, 50.

SCHEERS D., *Het Vernieuwde Gerechtelijk Wetboek*, Kluwer 1993, 184.

SENAEVE P., *Handboek Familieprocesrecht*, Kluwer, 2020.

SMETS A., 'Verstek en tegenspraak in de Wet van 3 augustus 1992' in Taelman P. en Storme M. (eds.), *Tien jaar toepassing Wet 3 augustus 1992 én haar reparatiewetgeving: Evaluatie en toekomstperspectieven*, die Keure, 2004, 57

SMITS P., *Artikel 6 EVRM en de civiele procedure*, invieuw 6 maart 2008, https://www.inview.nl/document/idf082e25a03e5eefb86a1e75f90971eda/artikel-6-evrm-en-de-civiele-procedure-burgerlijk-proces-praktijk-nr-10-5-7-gevolgen-van-overschrijding-van-de-redelijke-termijn?ctx=WKNL_CSL_1306&tab=tekst.

STEYAERT, J., 'Arbitrage' in X., *Het onroerend goed in de praktijk*, OGP mei 1998/91, 93.

STORME M. en Taelman P., 'Het kortgeding: ontwikkelingen en perspectieven' in Storme M. en Beirlaen A. (eds.), *Procederen in nieuw België en komend Europa*, Kluwer 1991, 6.

STORME M. en VAN COMPERNOLLE J., *De ontwikkeling van de procedures 'zoals in kort geding'*, Bruylant 1994, 220.

STORME M., 'De Voorzitter, zetelend zoals in kortgeding, meester der metamorfose?' in *De ontwikkeling van de procedures 'zoals in kort geding'*, Bruylant 1994, 1.

STRANART A.M., 'Les referes commerciaux et le role preventif du tribunal de commerce', in *L'evolution du droit judiciaire au travers du contentieux economique, social et familial*, Bruylant 1984.

Taelman P., *Het gezag van het rechterlijk gewijsde - een begrippenstudie*, Kluwer 2001, 41, 59.

Taelman P., *Syllabus Gerechtelijk recht*, Universiteit Gent, 2005-06, 34.

Taelman P. en VAN ORSHOVEN P. (ed.), *De wet van 26 april 2007 doorgelicht*, die Keure 2009, 190.

TATON X., 'Les irrégularités, nullités et abus de procédure', in ENGLEBERT J. (ed.), *Le procès civil accéléré?*, Larcier 2007, 243.

TOLLENAERE V., 'Het vonnis' in X., *Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht*, Wolters Kluwer 2015, 159.

TOLLENAERE V., 'De eventuele schriftelijke behandeling' in X., *Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht*, Wolters Kluwer 2015.

TORME M., *Het proces: als in een spiegel*, (Oratie uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van buitengewoon hoogleraar op de Cleveringa-leerstoel van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid en der Sociale wetenschappen aan de Rijksuniversiteit te Leiden), Kluwer, 1988, 37.

TRAEST P. en GOMBEER T., 'Raakvlakken tussen het strafprocesrecht en de burgerlijke rechtspleging' in *Efficiënt procederen voor een goede rechtsbedeling*, april 2015, 127-189 (130).

ULRICHTS H., 'Procedurale fase afhandeling letselschade', in ULRICHTS, H., *Schaderegeling in België*, Wolters Kluwer 2018, 603-615.

VANDEBUSSCHE W., 'Als wachten geen optie is – urgentiearbitrage' in VANDEBUSSCHE W. (eds.), *Arbitrage, bemiddeling en andere vormen van conflictafhandeling vandaag en morgen*, Wolters Kluwer 2023, 109-139.

VANHEES H., *Het kortgeding en intellectuele rechten*, Intersentia, 2010.

VAN ORSHOVEN P. en ALLEMEERSCH B., *Tussen gelijk hebben en gelijk krijgen*, Acco, 2015.

VAN ORSHOVEN P., 'Stand van zaken en actuele ontwikkelingen op het stuk van het eerlijk proces', in P. VAN ORSHOVEN (ed.), *Gerechtelijk recht*, THEMIS-cahier, 19, 2003-2004, 1-14.

VAN ORSHOVEN P., 'Stand van zaken en recente ontwikkelingen op het stuk van korte gedingen en ander snelrecht' in P. Van Orshoven (ed.), *Themiscahier gerechtelijk recht*, die Keure 2010-11, 130-132.

VOET S. en ALLEMEERSCH B., 'Invordering van onbetwiste geldschulden' in ALLEMEERSCH B. (ed.), *De Hervorming van de burgerlijke rechtspleging door Potpourri I*, Die Keure 2016, 1-18.

WAGNER K., *Burgerlijk Procesrecht in hoofdlijnen*, Maklu, 2014.

WECKHUYSEN W., 'Invordering van onbetwiste schuldvorderingen: de 'IOS-procedure'', in X., *Bestendig Handboek Burgerlijk Procesrecht*, Wolters Kluwer 2018, 201.

2.3.2 Tijdschriften

ADRIAENSEN P., 'Achterstand in de justitiële rechtscolleges', *Ius & Actores* 2011/3, 133.

ALLEMEERSCH B., 'Bemiddeling en verzoening in het burgerlijk proces', *TPR* 2003/2, 409-491.

ALLEMEERSCH B., BROECKX K., CLOSSET-MARCHAL G., DE LEVAL G., GEORGES F., HOC A., MENÉTREY S., MOUGENOT D., Taelman P., THIRIAR P., VAN COMPERNOLLE J., VANDEBUSSCHE W., VAN DONINCK J., VAN DROOGHENBROECK J.-F., VAN ORSHOVEN P. EN VOET S., 'Un arrêt sans dire droit' en Cass. 12 februari 2021, AR C.20.0048.N.

ARNOU L., 'Arbitragehof verwijst snelrechtprocedure naar prullenmand', *Juristenkrant* 2002/48, 1.

BEERNAERT S., 'Algemene principes van het civiele kort geding' *R.W.* 4 mei 2002/36, 1341.

BELAËY N., 'Haast en spoed, zelden goed? Een onderzoek naar de wijze waarop het kort geding zich in de praktijk ontplooit in vergelijking met de rechtsleer', *Jura Falconis* 2023-2024/1, 243.

BELLON J., 'De behandeling in korte debatten van het hoger beroep tegen een voorlopige tenuitvoerlegging', *NjW* 2019/411, 812.

BEQUE P., 'Procedurerecht met betrekking tot onbetaalde handelsvorderingen (Deel 1)', *T.Verz.* 2016/2, 156.

BOONE R., 'Justitie heeft een globaal plan nodig', *Juristenkrant* 2012/ 246, 8.

BOULARBAH H., noot onder Cass. 17 april 2009, *JT* 2009, 673.

BOULARBAH H., CLOSSETMARCHAL G., DE LEVAL G., ENGLEBERT J., GEORGES F., MOUGENOT D., PANIER C. en VAN DROOGHENBROECK J.F., 'Il y a urgence' noot onder Cass. 17 april 2009, *JT* 2009, 673-675.

BOULARBAH H., 'L'absence de partie adverse ou l'impossibilité d'identifier celle-ci, conditions de l'introduction de la demande par voie de requête unilatérale.', *P&B* 1999, 94.

BOULARBAH H. en TATON X., 'Les procédures accélérées en droit commercial (référé, comme en référé, avant dire droit, toutes affaires cessantes): principes, conditions et caractéristiques' in *Le tribunal de commerce: procédures particulières et recherche d'efficacité*, Editions du Jeune Barreau 2006/7, 44-49.

BREWAEYS E., noot bij Cass. 22 mei 2003, *RABG* 2003, 738.

BREWAEYS E., 'Kort geding op eenzijdig verzoekschrift: recht van verdediging op laag pitje', *Juristenkrant* 2005/106, 1-6.

BREWAEYS E., MAES B., CLIJMANS N. en VERBEKE R., 'Nieuwe regels inzake behandeling en berechting van de vordering', *P&B* 2007/4-5, 225.

CAENEPEEL C., noot onder Rb. Brugge 25 juni 1973, *R.W.* 1973-74, 1177.

CARTUYVELS Y., 'Versnelling van Justitie: met het risico zijn vleugels te verbranden?', *De orde van de dag* maart 2000/9, 15.

CLAES A., VAN DER DONCKT N. en VALKENIERS T., 'Vijfde Justitiebarometer 2024: De blik van de burger', *M.A.S.* april 2024, 131.

CLAUS L., 'Behandeling in korte debatten (commentaar bij artikel 1066 Ger.W.)', *OGR* 19 oktober 2023/129, 7.

CLOSSET-MARCHAL G., noot bij Cass. 24 januari 2013, *R.W.* 2012-13, 1159

CLOSSET-MARCHAL G., 'Procédures par défaut et sur requête unilatérale: pouvoirs du juge et protection de la partie non comparante et du tiers', *TBBR* 2020, 160-166.

COLLIGNON P., 'La procédure de comparution immédiate devant le tribunal correctionnel', *JT* 2000, 345.

COPPIETERS B., 'Asclepius en Vrouwe Justitia: oproep tot een meetbare rechtsstaat', *R.W.* 2011-12, 1442.

DAENINCK P., 'Communicatie tussen partijen in een strafproces: voorstellen voor een betere dialoog', *Juristenkrant* 2022/ 448, 15.

DAUW E., 'Twee mogelijke pistes voor de kortgedingrechter: gebrek aan urgentie en principieel verbod om de tenuitvoerlegging te schorsen', *NjW* 2020/431, 838.

DAUW P. en CLAUS L., 'Art. 700 Ger.W.', *Comm.Ger.*, Kluwer, 2023/4 en 7.

DECLERCQ R., 'De zittingsprocedure in correctionele en politiezaken', *Beginnelsen van strafrechtspleging* 2017, 135.

- DECONINCK B. en Taelman P., 'Rechtsmiddelen moeten efficiënter!', *TPR* 2012, (27) 33.
- DEMUYLDER P., FRANSSEN G., VAN HOUTTE J. en VAN LOON F., 'De gerechtelijke achterstand in België: enkele concrete cijfers', *Panopticon* 2000, 181.
- DECOSTER D., 'Het procedureverloop', *BHBP* september 2018, 24.
- DINTILHAC J.-P., 'L'égalité des armes dans les enceintes judiciaires', *rapport annuel* 2003, www.courdecassation.fr.
- DE BUS W., 'Invordering van onbetwiste schulden. Advocaat, vervul uw rol van eerste rechter', *Juristenkrant* 2016/336, 11.
- DE CORTE R., 'Belgische Staat veroordeeld wegens gerechtelijke achterstand', *Juristenkrant* 2001/38, 1 en 3.
- DE CORTE R. en LAENENS J., 'De verstekprocedure en de taak van de rechter bij verstek.' *TPR* 1980, 447.
- DE GREVE K., 'Gekraakt leven: processuele actiemogelijkheden in het burgerlijk procesrecht', *Huur* 2014/1, 7-20.
- DE JAEGER T., 'Invordering onbetwiste schuldvorderingen. Een evaluatie na anderhalf jaar', *NJW* 2017/373, 872.
- DE JAEGER T., 'Gerechtelijke achterstand: de piñata van de wetgever', *NJW* 3 mei 2017/361, 18.
- DE JAEGER T., 'Urgentie in kort geding: enkele wegwijzers' *NjW* 2016/351, 835-836.
- DE NAUW A. en VANDEBOTERMET M., 'De gevolgen van de overschrijding van de 'redelijke termijn' van artikel 6.1. EVRM', *R.W.* 1988-89, 1291-1292.
- DE SCHRYVER M., 'Beslissingen alvorens recht te doen zijn op zichzelf niet vatbaar voor verzet noch hoger beroep', *NjW* 2021/438, 220-221.
- DE SMET B., 'Het onafgewerkte luik van het snelrecht: de onmiddellijke verschijning.', *panopticon* 1999, 401.
- DE SMET B., 'De herstart van het snelrecht met voorlopige hechtenis', *R.W.* 2023-2024/35, 1362.
- DE SMET B., 'Snelrecht is geen tweederangsrecht', *Orde van de dag* 2000/9, 17-24.
- DE SMET B., 'De onmiddellijke verschijning voor de strafrechter', in *CBR Jaarboek 1999-2000*, Maklu, 2000, 231.
- DE WIT J., 'Straatsburg kampt met achterstand', *Juristenkrant* 2006/122, 11.
- DE WIT J., 'Regeerakkoord over justitie: meer repressie en veel recyclage', *Juristenkrant* 2025/503, 8-9.
- DE WULF H., KEIRSBILCK B. EN TERRY N. E., 'Overzicht van rechtspraak. Handelsrecht en handelspraktijken (2003-2010)', *TPR* 2011, 1304-1305.
- EVERS F., 'noot bij Vred. Deinze 31 maart 1993', *T.Vred.* 1994, 182.

FIJNAUT C., 'De Dutroux-crisis in België: De reacties van de regering en het parlement', *DD* 1999, 413.

FIJNAUT C., VAN DAELE D. en VERSTRAETEN R., 'De hervorming van het Openbaar Ministerie. Een rechtsvergelijkend commentaar op de totstandkoming, inhoud en draagwijdte van het Octopusakkoord' in FIJNAUT C. en VAN DAELE D., *De hervorming van het Openbaar Ministerie* (ed.), Universitaire Pers Leuven 1999, 274.

GOORIS A., VAN TICHELT F. en DECOKER J., 'Tussen droom en daad. Evalueren van en experimenteren met strafwetgeving', *T.Strafr.* 2025/1, 2.

HENKES A., Conclusies onder Cass. 16 juni 2011, AR C.10.0153.F.

HUTSEBAUT F., 'Kan snel recht wel goed recht zijn? Enkele bedenkingen bij het ontwerp snelrecht', *Jura Falconis* 1999, 7.

JANSSEN H., 'Protocol 14 bij het EVRM met maatregelen in Straatsburg zijn we er nog niet: de toekomst van het Hof ligt in handen van de verdragspartijen bij het EVRM', *NJCM-Bulletin* 2006/31, 123-133.

KEEREMAN A. en BOONE R., 'Vertrouwen van de burger in justitie zakt weg', *Juristenkrant* 2016/333, 1 en 9.

KRINGS E., 'La Loi du 3 août 1992', *Les dossiers du journal des tribunaux*, Le nouveau droit judiciaire privé, *Larcier* 1994, 14.

KRINGS E., 'Het kort geding naar Belgisch recht', *TPR* 1991, 1059.

LAENENS J., 'noot onder Cass. 11 mei 1990', *R.W.* 1990-91, 987.

LAENENS J., 'Inleiding van het geding: exploit of verzoekschrift?', *De vereenvoudiging en versnelling van het burgerlijk proces* 2014, 51.

LEMMENS P., 'Het onderzoek van de ogenschijnlijke rechten van de partijen door de rechter in kortgeding en het toezicht door het Hof van Cassatie', *TBH* 1991, 675.

LEMMENS P., 'De voorlopige regeling van de toestand der partijen door de rechter ten gronde, na een behandeling ter inleidende zitting', noot bij Rb. Hasselt 24 mei 1984, *R.W.* 1984-85, 2014.

LINDEMANS D., 'Nieuwe maatregelen in kortgeding in geval van hoger beroep tegen een vorige beschikking', *R.W.* 1982-83, 1059.

LINDEMANS D., 'Voorlopige maatregelen door de rechter ten gronde', *I.c.* 221; VAN GYSEL A.C., 'Le référé et les autres mesures provisoires (spécialement en matière familiale): unité ou diversité', *Rev.dr.ULB* 1993, 100.

LINDEMANS D., 'Voorlopige maatregelen door de rechter ten gronde: art. 19 Ger.W.', *I.c.* 2015, 225, 15.

LOMBARDI P. en NELISSEN B., 'De invordering van onbetwiste geldschulden: de "IOS-procedure" onder de loep', *R.W.* 2015-16, 1355-1359.

LUST S., 'De korte weg-procedure in hoger beroep', *Jura Falconis* 1993 -1994, 15.

MAES B., BREWAEYS E., VERBEKE R. en CLIJMANS N., 'Bestrijding gerechtelijke achterstand', *RABG* 2007, (973) 973-982.

MAES B., 'De toetsing van het begrip 'tergend of roekeloos' hoger beroep' noot onder Cass. 12 mei 2005, *RABG* 2005, (1686) 1687.

MARTRAY C., 'Vers une réforme de la procédure écrite', *Journ.proc.* 1991, 206.

MONARD E., 'Het kortgeding op eenzijdig verzoekschrift: en het verrassingseffect' in *Feestbundel Monard-D'Hulst 20 jaar*, Intersentia 2010, 297.

MONARD E. en DEGREEF D., 'Het eenzijdig verzoekschrift (art. 584, 3de lid Ger.W.): nood breekt tegenspraak', Kluwer 1998, 5.

MONARD E. en DEGREEF D., 'Het eenzijdig verzoekschrift (art. 584, 3de lid Ger.W.) Nood breekt tegenspraak', Kluwer 1998, 383.

MOSELIMANS S., noot onder Cass. 17 april 2009, *R.W.* 2009-2010, 1777.

ONGENAE K., 'De toetsing van eerder toegestane voorlopige maatregelen ondanks een gebrek aan urgentie in graad van hoger beroep', *Jura Falconis* 2012-2013/49, 353.

PECINOVSKY P., 'Cassatie beperkt toepassing van procedure via eenzijdig verzoekschrift om staking te breken', *NjW* 2015/ 317, 162.

PIRE V., 'Commentaire de l'art. 735 C. jud.', *Les débats succincts, Droit judiciaire, Commentaire pratique*, 3.

RAES S., 'Volstreekte noodzakelijkheid, verzet, hoger beroep en kortgeding', *T.R.V.* 1988, 132.

SCHEERS D., 'Is er leven na de rol? Instaatstelling na de Wet van 26 april 2007', *R.W.* 2007-08, (386) 401.

SCHELLEKENS L., 'De tenuitvoerlegging van het vonnis in het licht van artikel 6 EVRM' *Jura Falconis* 2000-2001/37, 3.

SCHUERMANS F., 'Het snelrecht Verwilghen: een daadkrachtige justitie behoeft geen spektakel', *T.Strafr.* 2000, 142.

SMETS A., 'Het recht op tegenspraak in civiele geschillen', *die Keure* 2009, 160.

STORME M. en Taelman P., 'Het kortgeding: ontwikkelingen en perspectieven' in STORME, M. en BEIRLAEN, A. (eds.), *Procederen in nieuw België en komend Europa*, Kluwer 1991, 6.

STORME M., 'Art. 6 EVRM en het eenzijdig verzoekschrift', *R.W.* 2005-06, 305.

Taelman P., 'De gewone rechtsmiddelen en de voorlopige tenuitvoerlegging', *Het burgerlijk proces opnieuw hervormd*, Intersentia 2019, 129.

Taelman P., 'Het kort geding. Ontwikkeling van de urgentievoorwaarde en het vereiste bij voorraad uitspraak te doen in de jaren 90 alsook enkele procedureaspecten', *P&B* 1997, 260.

THIRIAR P., 'Hoger beroep tegen een maatregel alvorens recht te spreken - cassatie contra legem', noot bij Cass. 11 juni 2021, *NJW* 2022, 319.

THIRIAR P., 'Een nieuwe poging tot veralgemening van de schriftelijke procedure', *Juristenkrant* 2020/412, 17.

THIRIAR P., 'Het kluwen van de maatregelen alvorens recht te doen, verstek, verzet en uitgesteld hoger beroep', *Juristenkrant* 2018/371, 4.

TIMMERMANS R., 'Restrictieve interpretatie van artikel 19, 3 Ger.W. i.v.m. onderzoeksmaatregelen alvorens recht te spreken', *T.App.* 2023/3, 25-26.

TOLLENAERE V., 'De eventuele schriftelijke behandeling', *BHBP* augustus 2024/34, 10.

TOSSENS J. en KENGEN L., 'Ten years after the Belgian Law of 24 June 2013 on arbitration. Landmark cases and highlights under the UNCITRAL Model Law', *b-Arbitra* 2024/ 2, 307-361.

VAN DE HEYNING C., 'Langdurige procedures en mensenrechten: het verschil tussen ooit en nooit', *TvMR* juli-augustus-september 2008/3, 7.

VAN DONINCK J., 'De taak van de appelrechter in kort geding: wijsheid achteraf' noot onder Cass. 4 februari 2011, *R.W.* 2011-2012, 869, 4.

VAN CAUWENBERGHE K., 'Snelrecht of sneller recht', *De Orde van de Dag* 1998, nr. 2, 36-40.

VAN CAUWENBERGHE K., 'Naar een nog sneller snelrecht? Laat ons eerst gaan vooraleer te lopen!', *Juristenkrant* november 1999, 1.

VAN COMPERNOLLE J. en STORME M., 'De ontwikkeling van de procedures zoals in kortgeding', *Kluwer-Bruylant* 1994/29, 37.

VAN COMPERNOLLE J. en DE LEVAL G. noot bij Cass. 24 januari 2013, *Pas.* 2013, 221.

VAN DAELE I., 'De onmiddellijke verschijning in strafzaken', *R.W.* 2000- 01/ 17, 649.

VAN DROOGHENBROECK J., Noot bij Cass. 31 oktober 2003, *J.T.* 2004, 135, *R.W.* 2006-07, 1216.

VAN DROOGHENBROECK F., 'Le nouveau droit judiciaire en principes', in *Le droit judiciaire en effervescence*, documentatie van een studiedag van de Conférence du Jeune barreau de Bruxelles.

VAN HOECKE M., 'Vorderingen op eenzijdig verzoekschrift en het recht van verdediging', *R.W.* 1990-91, 596-599

VAN GYSEL A.C., 'Le référé et les autres mesures provisoires (spécialement en matière familiale): unité ou diversité', *Rev.dr.ULB* 1993, 100.

VAN SEVEREN C., 'Hoger beroep tegen een eindbeslissing in een tussenvonnis' noot onder Gent 10 januari 2014, *NjW* 2014, 759.

VANDEBUSSCHE W., ALLEMEERSCH B., BROECKX K., DE LEVAL G., DELVAUX M., GEORGES F., HOC A., MENETREY S., MOUGENOT D., TAELEMAN P., THIRIAR P., VAN DONINCK J. en VAN DROOGHENBROECK J., 'Cassatie beëindigt discussie over bepaling uit potpourriwet I', *Juristenkrant* 2021/432, 2.

VANDERHAEGEN A., 'Rechter verleent kortere dagvaardingstermijn dan gevraagd', *NjW* 2009/201, 366.

VANDERHAEGHEN A., noot onder Brussel (8e k.) 13 oktober 2008, *NjW* 2009/201, 365.

VANDERSMISSEN T., 'Het gerechtelijk sekwestreer en de lasthebber ad hoc', *BVBA* 2019/198, 1.

VANLERBERGHE B., 'Het hoger beroep tegen beslissingen alvorens recht te doen en de moeilijke toepassing van artikel 1050, tweede lid Ger.W.', *T.Fam.* 2016, 217.

VERHAGE A., VANDEVIVER C. EN GOORMANS I., 'Het Belgisch beleid naar geweld tegen politie: 20 jaar politiehervorming, 20 jaar opeenstapeling van beleidsinitiatieven', *Panopticon* 2022/2, 144.

VOET S., 'Recht in balans pleidooi voor een meer holistisch (proces)recht', *TPR* 2017/2-3, 609-653.

VOORHOOF D. en BREWAEYS E., 'Barnard en de vrije meningsuiting', *Juristenkrant* 2010/208, 1.

WERQUIN T., concl. bij Cass. 24 januari 2013, *JT* 2013, 196.

WILDHABER L., 'Plaats van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in het Europese grondwettelijke landschap', *TBP* 2003/1, 4-9.

WYSEUR L., SCHOFFELLEN J., VERVAEKE G., PARMENTIER S. EN GOETHALS J., 'Justitie onder de loep. De publieke opinie ten aanzien van justitie', *R.W.* 2004-2005/22, 841.

X, 'Rechters en advocaten scherp voor snelrecht-ontwerp', *De Standaard* 31 oktober 1999.

X, 'Oud paleis, nieuw paleis: Achterstand EHRM', *Juristenkrant* 2015/307, 14.

X, 'Justice Scoreboard 2022: Belgische Justitie maakt de balans op', 19 mei 2022, <https://www.rechtbanken-tribunaux.be/nl/nieuws/justice-scoreboard-2022-belgische-justitie-maakt-de-balans-op>.

2.4 Onlinebronnen

BUELENS P., 'Trage rechtsgang: 7 quick wins om het Belgisch gerecht sneller te doen werken', *Knack* 16 juni 2023, <https://www.knack.be/nieuws/belgie/trage-rechtsgang-7-quick-wins-om-het-belgisch-gerecht-sneller-te-doen-werken/> (geraadpleegd op 1 augustus 2025).

FOD JUSTITIE, 'Campagne 'Ik geloof in de rechtsstaat!' - Digitalisering is en blijft prioriteit voor FOD Justitie', 20 maart 2019, https://justitie.belgium.be/nl/nieuws/persberichten/campagne_ik_geloof_in_de_rechtsstaat_digitalisering_is_en_blijft_prioriteit.

GEENS K., 'Het Justitieplan. Een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid', FOD Justitie, 2015, https://cdn.nimbu.io/s/1jn2gqe/assets/Plan_justitie_18maart_NL.pdf.

HERBOTS P. en DRIESSEN M., 'Snelrechtprocedure krijgt (opnieuw) make-over: Wetgever zoekt aansluiting bij juridische praktijk', *PAL* 17 april 2025, <https://pal.be/2025/04/snelrechtprocedure-krijgt-make-over>.

MUYTERS P., 'Verslag namens de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie over het ontwerp van decreet houdende aanpassing van de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2020', 9 juni 2020, <file:///C:/Users/11802005/Downloads/g19-A-5.pdf>.

NATIONALE KAMER VAN GERECHTSDEURWAARDERS, 'De procedure tot invordering van onbetwiste geldschulden: is het de kip met de gouden eieren?', 19 augustus 2019, www.jubel.be/de-procedure-

tot-invordering-van-onbetwiste-geldschulden-is-het-de-kip-met-degouden-eieren-en-zo-ja-wie-profiteert-erva/.

SMITS P., 'Artikel 6 EVRM en de civiele procedure', *inview* 6 maart 2008/5.7, https://www.inview.nl/document/idf082e25a03e5eefb86a1e75f90971eda/artikel-6-evrm-en-de-civiele-procedure-burgerlijk-proces-praktijk-nr-10-5-7-gevolgen-van-overschrijding-van-de-redelijke-termijn?ctx=WKNL_CSL_1306&tab=tekst

X, 'De snelrechtprocedure komt het Wetboek van strafvordering binnen', *Strada lex* 5 februari 2024, https://www.stradalex.com/nl/sl_news/document/sl_news_article20240205-3-nl (geraadpleegd op 13 mei 2025).

3 Nederland

3.1 Wetgeving

Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering

Procesreglement kort gedingen rechtbanken sector civiel/familie van 30 december 2011, *Staatscourant* 2011, 23069, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2011-23069.html>.

Wet van 3 juli 2019 tot wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering tot intrekking van de verplichting om elektronisch te procederen bij de rechtbanken Gelderland en Midden-Nederland en tot verruiming van de mogelijkheden van de mondelinge behandeling in het civiele procesrecht, *Stb.* 15 juli 2019, 241.

Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering tot intrekking van de verplichting om elektronisch te procederen bij de rechtbanken Gelderland en Midden-Nederland en tot verruiming van de mogelijkheden van de mondelinge behandeling in het civiele procesrecht van 27 maart 2019, KAMERSTUKKEN II 2018/19, 35175 nr. 3, 9.

3.2 Rechtsleer

ALT J.W., 'Het recht op een mondelinge behandeling.', *advocatenblad* juni 2023, <https://magazine.advocatenblad.nl/2023-06/het-recht-op-een-mondelinge-behandeling/>.

ASSER, W.D.H., GROEN H.A., VRANKEN J.B.M., TZANKOVA I.N., *Uitgebalanceerd Eindrapport Fundamentele herbezinning Nederlands burgerlijk procesrecht*, Boom Juridisch 2006, 1-220.

BARKHUYSEN T. en JANSEN A. M. L., 'Rechtsmiddelen tegen rechterlijke en bestuurlijke traagheid: het EVRM noopt tot aanpassing van het Nederlandse recht.', *Nederlands Juristenblad* 2002, 841-848.

BLAAUW J.H. en SCHENK W., *Het kort geding. Algemeen deel*, Kluwer 2002.

BRUINSMA J.F., *Korte gedingen. Een rechtssociologisch verslag*, Tjeenk Willink 1995, 127-135 en 155.

DE GROOT G., 'Rechtsregels met betrekking tot de mondelinge behandeling' in DE GROOT G. en STEENBERGHE H., *De mondelinge behandeling in civiele zaken*, Boom Juridisch 2019, 139-182 (146).

ERNSTE P.E., 'Het Wetsvoorstel Spoedwet KEI. Een verruiming van regie van de rechter en de mogelijkheden rondom de mondelinge behandeling?', *Tijdschrift voor Civiele Rechtspleging* 2019/3, 126-135.

GROEN H.A., 'Het kort geding naar nederlands recht', *TPR* 1991, 1036-1038.

HOUBEN I.S.J., 'Samenloop van voorlopige voorzieningen in het burgerlijk procesrecht', *BWKJ/23*, Kluwer 2007, 211-238.

JONGE BALIE CONGRES, *Bodemloos? Speedprocedures voor Nederlands recht*, Tjeenk Willink 1987.

KRAMER E., *Het kort geding in internationaal perspectief*, Kluwer 2001, 1

KEIJSER E.J.A. en TJOEN-TAK-SEN K.G., *De grillige groei van het kort geding*, NUMJI 1992, 125.

RUTGERS G.R., 'Bespreking van: C.J.J.C.van Nispen: De terloopse hercodificatie van ons burgerlijk procesrecht Kluwer 1993', *Rechtsgeleerd Magazijn Themis*, 1995/2, 74 - 75.

SCHENK W. en BLAAUW J.H., *Het kort geding in Praktijkboek Administratief recht*, Kluwer.

STEENBERGHE H.M.M. en. DEN TONKELAAR J.D.A., 'Commentaar & Context KEI. Het gewijzigde Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering becommentarieerd vanuit de parlementaire geschiedenis van de KEI-wetgeving', Boom Juridisch 2017, 23.

SNIJERS H.J., YNZONIDES M., MEIJER G.J., *Nederlands burgerlijk procesrecht*, Kluwer 2002.

SNIJERS H.J., noot onder HR 23 februari 1990 Allart/Kist-Hubert, *NJ* 1991, 147.

STEIN H.A., 'Dagvaardingsprocedure eerste aanleg', [https://www.vancooth.nl/Dagvaardingsprocedure%20\(2012\).pdf](https://www.vancooth.nl/Dagvaardingsprocedure%20(2012).pdf)

VAN SCHAİK F., 'De provisionele eis als alternatief voor kort geding', *Advocatenblad* 1985/4, 77.

3.3 rechtspraak

HR 15 december 2017, ECLI:NL:HR:2017:3151.

HR 27 januari 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU7254

HR 29 november 2002, Gemeente Groningen/Reilman.

HR 29 november 2002, Helm/Aerts c.s., *NJ* 2003, 50.

HR 14 november 1997, *NJ* 1998, 113.

HR 15 maart 1996, ECLI:NL:HR:1996:ZC2013, *NJ* 1997/341.

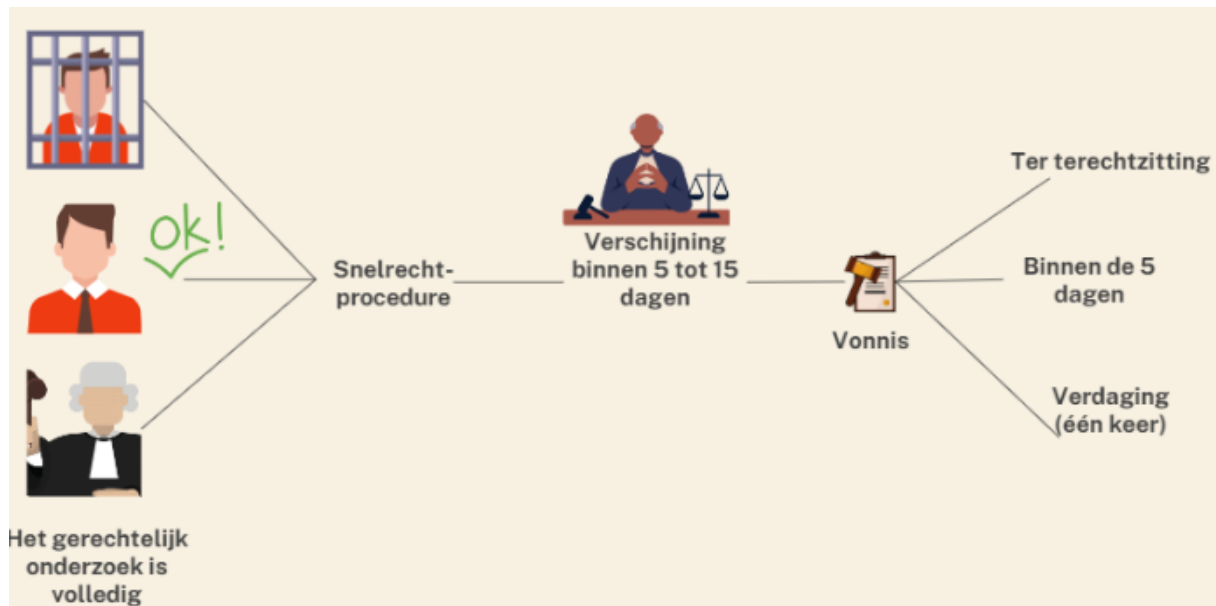
HR 30 juni 1995, Zingstra/Land van Cuyk, *NJ* 1996, 200.

Rb. Noord-Holland 15 januari 2020, ECLI:NL:RBNHO:2020:1462.

Rb. Maastricht 27 mei 2010, nr. 361120 BR.

Bijlagen

Bijlage 1: Schematisch overzicht van de onmiddellijke verschijning⁴³⁷



⁴³⁷ X, 'De snelrechtprocedure komt het Wetboek van strafvordering binnen', *Strada lex* 5 februari 2024, https://www.stradalex.com/nl/sl_news/document/sl_news_article20240205-3-nl (geraadpleegd op 13 mei 2025).